

Τα Καντιλιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 16^ο Αύγουστος 2011

Διανέμεται Δωρεάν

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Εικόνα εξωφύλλου:

Λιθανάγλυφη επιχρωματισμένη δίγλωσση επιγραφή «ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΝΤΑΛΗΜΠΕΗ 1882 Απριλίου 23».

Η φωτογραφία προέρχεται από το φωτογραφικό αρχείο του ζωγράφου Γιώργου Βακιρτζή (1923 - 1988), που το εμπιστεύτηκε στον μαθητή του Κώστα Τζιμούλη στα πλαίσια της κοινής τους έρευνας και συνεργασίας, στη συλλογή υλικού για την «**Λαϊκή Επιγραφή στην Ελλάδα**» με χορηγό την Εταιρία Παπαστράτος που κατέληξε στην ομώνυμη έκδοση - λεύκωμα το 1974 και που επανεκδόθηκε το 1980 σε 7.000 ελληνικά αντίτυπα και σε 3.000 αγγλικά.

Η συγκεκριμένη λιθανάγλυφη επιγραφή, που απ' όσο γνωρίζω πρωτοδημοσιεύεται δεν συμπεριλήφθηκε στην προαναφερόμενη έκδοση με το σκεπτικό να μετάσχει αργότερα σε μια νέα θεματική ενότητα πανελλήνιας καταγραφής, αυτή των «**Ένθετων Λιθανάγλυφων Επιγραφών**» που κοσμούν τα παλαιά σπίτια και άλλα δημόσια κτίσματα, (π.χ. εκκλησίες, αρχοντικά), που μας πληροφορούν με στοιχεία της ταυτότητάς τους, όπως π.χ. χρονολογίες, ονόματα κτητόρων & πρωτομαστόρων, αλλά και στοιχεία αισθητικής αξιολόγησης. (Βλέπε σχετικό σχόλιο - αναφορά στο 5^ο τεύχος «**Τα Καντσιώτια**» σελ. 28).

Δυστυχώς αυτή η φιλόδοξη έρευνα έμεινε στα σπάργανα και δεν ολοκληρώθηκε ποτέ για διάφορους λόγους. Αναφορές για το «Ξενοδοχείο - Χάνι του Νταλήμπεη», αλλά και για την ίδια την προσωπικότητα του ιδιοκτήτη του, που διατέλεσε Δήμαρχος της Κόνιτσας από το 1880 - 81 έως τον θάνατό του το 1905 θα βρείτε στο εξαιρετικό πόνημα του Αναστασίου Ευθυμίου με τίτλο «**Σελίδες από την Ιστορία της Κόνιτσας**», έκδοση του 1997.

Κώστας Τζιμούλης

Περιεχόμενα:

- **Εκδοτικά**
προλόγισμα της Συντακτικής Ομάδας .....
- **Καντσιώτες μαστόροι στη Χαλκιδική**
του Γιώργου Κοτολούλη & Βασίλη Παπαγεωργίου ...
- **Ηθικές αξίες, το παντοτινό ζητούμενο**
του Θωμά Β. Ζιώγα .....
- **Παιδί μου, τι είναι αυτά τα σπρεντ;**
του Αθανάσιου Δ. Ζιώγα .....
- **Τέλη Αυγούστου 1986**
του Γιώργου Κρούλη .....
- **Ο ταχυδρόμος του χωριού μας**
του Κώστα Παπαδημητρίου .....
- **Νεοελληνικό Λαογραφικό Μουσείο**
Κεφαλοχωρίου
του Θωμά Β. Ζιώγα .....
- **Μνήμη και ευλογία**
για τους Καντσιώτες της Αμερικής
του Θωμά Β. Ζιώγα .....
- **Πως δεν τούρκεψε η Στράτσιανη**
του Αναστάσιου Ευθυμίου .....
- **Ιστορικά στοιχεία για το Κάντσικο**
του Χαρίλαου Γ. Γκούτου .....
- **Ο βομβαρδισμός του σπιτιού**
της Αγγελικής Κουτρομπίνα (Κούλης)
του Σταύρου Ζηκούλη .....
- **Όσο κρατάει ένας καφές**
του Χρήστου Τσιγκούλη .....
- **Ζήσης Βραζιώτης, ο «Ηρακλής» του Καντσίκου**
του Νίκου Δ. Καθάρου .....
- **Η Αδελφότητά μας**
του Νίκου Δημητρούλη .....
- **Φωτοθήκη** .....
- **Νέα για τις δραστηριότητες**
της Αδελφότητάς μας .....

Εκδοτικά

Με μεγάλη χαρά και ικανοποίηση πρωτοδεχθήκαμε κείμενα και εργασίες από συμπατριώτες ερευνητές του χώρου των Μαστοροχωρίων, καταγομένους από άλλα χωριά. Αυτό, από μόνο του, δείχνει ότι υπάρχει μια ζώσα, πλην αφανής, ερευνητική διεργασία σχετιζόμενη με τον χώρο μας, η οποία μεγάλως τιμά το μικρό μας περιοδικό «Καντσιιώτικα», όταν μέσω αυτού δημοσιεύονται τα στοιχεία και τα αποτελέσματά της. Παρακάτω, στα άρθρα του ανά χειράς τεύχους, θα εύρει ο αναγνώστης σχετικές ενυπόγραφες γραφές. Τέτοια κείμενα είναι καλοδεχούμενα και ευχόμαστε να υπάρχει και συνέχεια. Εκφράζουμε τις ευχαριστίες και αναμένουμε.

Τα «έργα και οι ημέρες» των τεκτόνων/κτιστών των Μαστοροχωρίων, στα διάφορα μέρη όπου εργάστηκαν, είναι αναπόσπαστο τμήμα της ιστορίας μας, αλλά και της ύπαρξής μας. Αυτό δεν πρέπει να το ξεχνάει κανείς Μαστοροχωρίτης. Πάντα θα είναι ευπρόσδεκτες και θα δημοσιεύονται στο περιοδικό μας σχετικές τεκμηριωμένες μελέτες, ακόμη και αν είναι πολυσέλιδες. Με γνώμονα αυτήν την αρχή, στο προηγούμενο τεύχος καταχωρήθηκε μελέτη αναφερόμενη στη δράση των Καντσιωτών μαστόρων στα μέρη της Πιερίας. Συνεχίζοντας την έρευνα, οι ίδιοι μελετητές παρουσιάζουν σε τούτο το τεύχος τα «έργα και τις ημέρες» των μαστόρων του χωριού μας στην περιοχή της Χαλκιδικής. Είναι μια αξιότιμη και κοπιώδης εργασία, την οποία έπρεπε να ανταμείψουμε, γι' αυτό τη δημοσιεύουμε μαζί με το υλικό που τη συνοδεύει. Ευχόμαστε να υπάρξει συνέχεια και να εύρει νεότερους μιμητές.

Δειλά, αλλά σταθερά, εμφανίζονται και νέοι στην ηλικία χωριανοί που μας έστειλαν μικρά άρθρα για δημοσίευση. Δεν τους απογοητεύουμε και το κάνουμε. Ζητούμε, όμως, από αυτούς ενεργότερη συμμετοχή στα κοινά του χωριού και διεύρυνση του πεδίου των θεμάτων, γιατί έχουν τα προσόντα και την τεχνολογική γνώση να το πρά-

ξουν. Αναμένουμε να δείξουν την αξία τους και τη δημιουργικότητά τους.

Εκείνο που ιδιαίτερα μας προβληματίζει είναι κάποια άρθρα που λάβαμε, τα οποία περιέχουν εμφανώς πολιτικές κρίσεις και απόψεις της πρόσφατης ιστορίας, προσωπικές ή παραταξιακές. Σ' αυτά ενυπάρχουν και κάποια αλληλένδετα ιστορικά τοπικά συμβάντα, τα οποία είναι μεν χρήσιμα, αλλά δεν μπορούν να διαχωριστούν, και ούτε πρέπει, από το όλο κείμενο. Κρίναμε ότι, σ' αυτή τη φάση, δεν πρέπει να τα δημοσιεύσουμε, για να μην ξαναζωντανέψουν ξεχασμένα πάθη και έριδες, αλλά και να μη μετατρέψουμε το μικρό μας περιοδικό από πολιτισμικό όργανο σε πεδίο πολιτικής διαπάλης, και μάλιστα με άκομψους χαρακτηρισμούς εκατέρωθεν. Το θέμα θα τεθεί στην επόμενη Γ.Σ. της Αδελφότητας, για να αποφασιστεί, ύστερα από συζήτηση, αν πρέπει να επεκταθεί η θεματολογία και σε τέτοια ζητήματα.

Ας μην ξαχνάμε και τον πατρώο δεσμό μας, την Αδελφότητα, η οποία για να επιτελέσει το αγαθό έργο της χρειάζεται τη συνδρομή μας. Θυμίζουμε ότι, εκτός από την ετήσια συνδρομή, την οποία δυστυχώς πολλά μέλη, μάλλον από αμέλεια, δεν καταβάλλουν, μπορούμε να την ενισχύσουμε αγοράζοντας τα βιβλία: «Κουδαρίτικα» του Θωμά Β. Ζιώγα, «Καντσιιώτικα παραμύθια» του Θωμά Αθ. Μουκούλη, «Μαστοροχωρίτικα» του Θωμά Β. Ζιώγα, τα οποία ευγενώς παραχωρήθηκαν και πωλούνται από την Αδελφότητα για την ευόδωση των σκοπών της.

Ο δεκαπενταύγουστος είναι επί θύραις και έρχεται σε λίγο. Το παραδοσιακό πανηγύρι και το αδελφικό αντάμωμά μας στο χωριό μας περιμένει. Να είμαστε όλοι εκεί, και αφού δεν μπορούμε να αποφύγουμε την ανησυχία από την οικονομική κρίση που όλους μας ταλανίζει, ας ευχαριστηθούμε τουλάχιστον τη χαρά του πανηγυριού.

Το Δ.Σ. και η Σ.Ο.

Καντσιώτες μαστόροι στη Χαλκιδική

του Γιώργου Κοτολούλη
& Βασίλη Παπαγεωργίου

Ευχαριστούμε την Κατερίνα Τσούβαλη για την παραχώρηση του ημερολογίου του Καντσιώτη μάστορα Θωμά Γαζώνα. Πολύτιμες πληροφορίες μας έδωσαν η Σταυρούλα Νακούλη, ο μάστορας Λάμπρος Γαζώνας, ο Θωμάς Β. Ζιώγας, ο Γεώργιος Ρίζος και ο Χρήστος Κομπόγιαννος. Η βοήθειά τους ήταν σημαντική γι' αυτό τους ευχαριστούμε θερμά.

Οι συζητήσεις που είχαμε δημοσιεύονται χωρίς καμία παρέμβαση, κρατώντας έτσι όλα τα πλεονεκτήματα & μειονεκτήματα του προφορικού λόγου.

Φωτογραφίες: Φανή Σαρρή, Κώστας Βαλτάς, Γιώργος Κοτολούλης, Βαγγέλης Καθάριος.

Οι παλιές φωτογραφίες είναι από τα αρχεία του Θωμά Β. Ζιώγα, της Αφροδίτης Ροδίου, του Λάμπρου Γαζώνα, της Σταυρούλας Νακούλη και του Βαγγέλη Καθάρου.

Η πρώτη παρουσία Καντσιώτη μάστορα στη Χαλκιδική εντοπίζεται στο «Γενικό απογραφικό Κατάλογο των κατοίκων του Αγίου Όρους Άθω, Μοναχών τε και λαϊκών» του 1885. (εικ. 1)

Πρόκειται για τον Ιωάννη Κώνστα, ντουγραματζί (ξυλουργό) 38 ετών, ανάστημα μέτριον, οφθαλμοί καστανοί, πατρίς Κόνιτσα Κάντσον,

Οι μαστόροι των αναφερομένων χωριών της Κόνιτσας στην Απογραφή του 1885 είναι 16 τον αριθμό και παρουσιάζονται στον παρακάτω κατάλογο:

A/A	Όνοματεπώνυμο	Επάγγελμα	Ετών	Χωριόν	Καζάς Πατρίς
94	Γεώργιος Χαράλαμπος	ζωγράφος	23	Κόνιτσα	Ιωάννινα
918	Θεόδωρος Γεωργίου	τουβλατζής	36	Κόνιτσα	Ιωάννινα
1106	Αθανάσιος Χρήστου	κτίστης	38	Πιλκάτι (Πληκάτι)	Κολώνια
1189	Δημήτρης Γεωργίου	υπηρέτης	13	Ζέρμα (Πλαγιά)	Κόνιτσα
1265	Ιωάννης Κώνστα	ντουγραμματζίς	38	Κάντσον (Δροσοπηγή)	Κόνιτσα
1286	Σωτήριος Γεωργίου	κτίστης	15	Λούμπσκο (Λυκόρραχη)	Κόνιτσα
1287	Νικόλαος Κώνστα	κτίστης	37	Φούρκα	Κόνιτσα
1288	Κώνστας Νικολάου	κτίστης	13	Φούρκα	Κόνιτσα
1326	Δημήτριος Ζήσιου	κτίστης	20	Βορπίαν (Βούρμπιανη)	Κόνιτσα
1327	Αθανάσιος Κώνστα	κτίστης	45	Φούρκα	Κόνιτσα
1343	Μιχαήλ Γεωργίου	κτίστης	30	Κόνιτσα	
1398	Θωμάς Αναστασίου	ζωγράφος	21	Χιονάδες	Κολώνια
1493	Λάμπρος Γεωργίου	κτίστης	55	Πρισόγια (Πυρσόγιαννη)	Λεσκοβίχι
1496	Ζήσης Ιωάννου	κτίστης	65	Πρισόγια (Πυρσόγιαννη)	Λεσκοβίχι
1521	Λάμπρος Γεωργίου	κτίστης	15	Λούμπσκο (Λυκόρραχη)	Κόνιτσα
1674	Αθανάσιος Φωτίου	υπηρέτης	11	Λούμπσκο (Λυκόρραχη)	Κόνιτσα

χαρακτηριστικά λευκά, θρησκεία Χριστιανός ορθόδοξος, υπηκοότης Οθωμανός που εμφανίζεται ως υπ' αριθ. 1265 στη σελίδα 37.

Οι Καντσιώτες μαστόροι από το 1850 ταξιδεύουν συχνότερα για εργασία στη Μακεδονία. «Αρχικά στην πλησιέστερή τους, τη Δυτική, αργότερα επεκτάθηκαν και στην Κεντρική, ιδιαίτερα στη Χαλκιδική, και ακόμα πιο πέρα στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη».

Ο Καντσιώτης μάστορας Αντώνης Σιούτης (1939-1996) θυμόταν: «Ο πατέρας μου, ο Γιώργος Σιούτης (1903-1996), ταξίδευε από μικρός στη Χαλκιδική με άλλους μαστόρους απ' το χωριό μας. Ήθελαν 11 μέρες ταξίδι και ένα φούρνο ψωμί για να φτάσουν στη Χαλκιδική. Μέχρι το 1930, έφευγαν φθινόπωρο και γυρνούσαν καλοκαίρι, στον καιρό του θέρου, για τις δουλειές του χωριού. Έπρεπε να φέρουν τα ζώα, που είχαν μαζί τους, γιατί δεν περίσσευε άλλο ζώο στην οικογένεια, για τις δουλειές. Ύστερα τα νερά λιγόστευαν το καλοκαίρι και δυσκόλευαν τις δουλειές».

Η Σταυρούλα Νακούλη (1926) διηγείται: «Ο πατέρας μου, Σπύρος Καθάριος (1875-1950) και ο αδελφός μου ο Κώστας (1928-1993) (εικ. 2), δούλευαν χρόνια στη Χαλκιδική. Ο πατέρας μου έφκιαχνε φούρνια σε όλα τα χωριά αυτά, Μουδανιά, Βάλτα, Φούρκα, Κασσάντρα. Και είχε γυρίσει ο καημένος έτσι, διπλωμένος απ' τα φούρνια. Το 1950 ήρθε εδώ στο χωριό και πέθανε ύστερα. Λέει ότι είχε μαζέψει εδώ η ραχοκοκαλιά του πύον. Από εκεί ένα χρόνο πέθανε. Αλλά δεν ξέραμε ούτε γιατρούς, ούτε τίποτα. Δεν ξέραμε».

Το δημοσίευτο χειρόγραφο ημερολόγιο του Καντσιώτη μάστορα Θωμά Γαζώνα (1913-2007) αποτελείται από 74 σελίδες. Ο ίδιος το τιτλοφορεί «Ο βήος της ζωής μου».

Πρωτοταξίδεψε μαστορόπουλο το 1926 στη Χαλκιδική. Εργάστηκε στη Θεσσαλία, Μακεδονία «έργα Μεταξά» και στην Κόνιτσα.

Δημοσιεύουμε (με τις αναγκαίες ορθογραφικές μόνο διορθώσεις) μερικά αποσπάσματα από το ημερολόγιο που περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τα ταξίδια των μαστόρων του Καντσικου στη Χαλκιδική:

Κόνιτσα 15 Δεκεμβρίου 1989 Ο βήος της ζωής μου

Εγενήθηκα το 1913-14 Απριλίου ο πατέρας μου και η μάνα μου ήτανε αγράμματοι εντελώς ούτε την υπογραφή. Η μάνα μου είχε κάνει μπροστά από μένα άλλα 3 παιδιά 2 αγόρια ο Γιάννης και ο Βασίλης πεθάνανε μικρά και μία αδελφή που τη λέγανε Γιαννούλα και πέθανε 14 χρονών από μάτι, καθώς μου έλεγε η μάνα μου την ματιάσανε, σε 2 μέρες πέθανε.

Εγώ έζησα με την αδελφή μου 6 χρονών και πέθανε το 1919. Το θυμάμαι το (1917-1918) είχαμε πείνες, είχαν έρθει ξένα στρατεύματα στα χωριά μας Γάλλοι και αραπάδες, τους είχανε Γάλλοι στρατιώτες.

Ο πατέρας μου ήτανε ταξίδι και τον Ιούνιο ήρθε από το ταξίδι και μας έφερε ένα τσουβάλι αλεύρι καλαμποκίσιο το είχε αλέσει εις το Επταχώρι και λάδι και αλάτι (εικ.3)

... Όταν ήμουνα τετάρτη τάξη ο πατέρας μου μου έφερε από το ταξίδι κουστούμι, παντελόνι και σακάκι και έβγαλα τα φουστάνια που φορούσα όπως όλα τα παιδιά και έβγαλα και μία φωτογραφία εις την Παναγιά, μας είχε πάει ο δάσκαλος εκδρομή ...

Εικ. 2 Ο μάστορας Κώστας Καθάριος με την γυναίκα του Μάχη.

Κόνιτσα 15 Φεβρουαρίου 1989 Σελ
 Ο Βίος της Ζωής μου
 Εγενήθηκα το 1913-14. Πατέρα μου ο Σταύρασιος και
 η μάτα μου ήτανε αγράμματη έπεις ούτε την μάταφή
 Η μάτα μου είχε πέντε υιούς αδέρφια άλλα 3 αδέρφια
 2 αδέρφια ο Γιάννης και ο Βασίλειος θάνατε μικρά
 και μεία αδέρφια ο Αντώνης λέγατε Γιατρούλα και θάνατε
 14 χρονών από φατσημαδώς μου έλεγε η μάτα μου
 την μαχηάσατε σε 2 μέρες θάνατε. ----
 Εγώ έζησα με την αδελφεί μου 6 χρονών και θά-
 νατε το 1919. το θάνατε το (1917-1918) είχαμε σκίτες
 είχατε έρθη ξέτα στρατεύματα στα χωριά μας
 Γάζη και Αρκαδάδες τους είχατε η Γάζη στρατιώτες.
 Ο Σταύρασιος είπατε ταξίδι μου το Ιούνιο
 έρθε από το ταξίδι και μεία έφεραι ένα τσοβάκι
 αχούρη μαλακισμένη το είχε αχέτη σε το τσοβάκι
 και λάδι και αγάπη

Εικ.3 Η πρώτη χειρόγραφη σελίδα του ημερολογίου του μάστορα Θωμά Γαζώνα.

... Αλλά όλες αυτές οι περιποιήσεις και τα χαϊδέματα δεν βάσταξαν και πολύ ώσπου το 1926 το Πάσχα απέθανε ο πατέρας μου εις το ταξίδι εις την Βαριμπόπη Λαμίας που δούλευε με παρέα από πνευμονία 8 μέρες άρρωστος μαζί του ήτανε και ο αδελφός της μάνας μου ο Γιώργος ο Τσίμας ή Καλόγερος ...

... Όσπου ήρθε ο καιρός που ήρθε η παρέα τον Ιούνιο από το ταξίδι και άκουσα εγώ ότι έρχε-τε η παρέα του Θωμά Ζιώγα από το ταξίδι και πήγαιναν τα παιδιά να δουν τους πατεράδες τους και πήγα και εγώ και με είδε ο θείος μου ο αδελφός της μάνας μου, με αγκάλιασε και με φίλησε και με έβαλε καβάλα εις το μουλάρι μας και με πήγε εις το σπίτι και τότε ήτανε τα χειρότερα. Τότε καταλάβαμε ότι ήταν όλα αληθινά και παρηγοριά δεν είχαμε.

... Λοιπόν αφού της είπε ο θείος μου της μάνας μου ότι θα με πάρει και θα μου δίνει και 300 δραχ. το μήνα, η μάνα μου άρχισε να μου ετοι-

μάζει τα ρούχα μου, κάλτσες, μου έδωσε και την κάπα του πατέρα μου να σκεπάζομαι· εκείνον τον καιρό ο κόσμος εις το ταξίδι δεν πέρνανε για σκεπάσματα βελέντζες και κουβέρτες γιατί δεν είχανε και εις τις 10 Οκτωβρίου ξεκινήσαμε από το χωριό για να πάμε για ταξίδι εις τη Χαλκιδική.

Μαστόροι από το χωριό ήτανε 5, ο θείος μου ο Κώστας με το παιδί του το Θωμά, ο Γιώργος ο Καπλάνης, ο Σπύρος ο Καθάριος, ο Δημήτρης ο Κουτουλούλης, ο Σουμπσουνάς και εγώ και ο Ηλίας ο Γαζώνας και οι μαστόροι είχανε και από ένα μουλάρι.

Αφού φτάσαμε στο Τσοτύλι ο θείος μου και ο Γιώργος Καπλάνης έφυγαν με το αυτοκίνητο για να πάνε μπροστά να βρούνε δουλειά και μας είπανε ότι θα μας περιμένουν εις την Γαλάτιστα, ήτανε κωμόπολη. Και φτάσαμε εμείς με τα ζώα ύστερα από 9 μέρες πεζοπορία με τα ζώα και αφού σμίξαμε επήγαμε εις τα

Δουμπιά εις ένα χωριό και δουλεύαμε· εγώ κουβαλούσα λάσπη σε 4 μαστόρους και ο Ηλίας κουβαλούσε πέτρες με 5 μουλάρια. Καθήσαμε 9 μήνες ταξίδι και έβγαλα 2.700 δραχ. Είχα στείλει το χειμώνα εις την μάνα μου 1.000 δραχμές και όταν πήγαμε στο χωριό είχα 1.700 δραχμές.

... Αυτά ήταν τα βάσανα, τα έξοδα και τα έσοδα από το ταξίδι μου την πρώτη μου χρονιά. Ήρθε πάλι ο φθινόπωρος και έφυγα πάλι για ταξίδι με τον θείο μου, αλλά με παρέα 8 μαστόρους και 4 παιδιά επήγαμε πάλι εις το ίδιο χωριό εις τα Δουμπιά. Αυτή η χρονιά ήτανε πολύ δυστυχισμένη, έκανε πολύ χειμώνα, έριξε χιόνια πολλά· αρρώστησε ο θείος μου Κώστας πολύ βαριά, υπόφερε 40 ημέρας και τον Φεβρουάριο (1928) απέθανε και τον θάψαμε εις τα Δουμπιά. Έχασα και αυτόν που τον είχα γνωρίσει σαν πατέρα, ήτανε αδελφός της μάνας μου.

... Το 1931 επήγα ταξίδι με άλλη παρέα εις την Χαλκιδική εις τον Μαρμαρά. Δεν βρήκαμε δουλειά και γυρίσαμε εις την Νικήτη. Πρωτομάστορα είχαμε τον Θωμά Καπλάνη και άλλους. Πέρασε και εκείνη η χρονιά και των Αγίων Αποστόλων τον Ιούνιο '29 ήρθαμε στο χωριό για να θερίσουμε και να ετοιμάσουμε ξύλα και κλαδί για τα γίδια και τον Οκτώβρη φύγαμε πάλι με άλλη παρέα για την Κασσάνδρα και βρήκαμε δουλειά εις την Βάλτα, κωμόπολη της Κασσάνδρας. Εκεί βρήκαμε δουλειά και δουλέψαμε μέχρι τον Ιανουάριο, μετά έπιασε ένας βαρύς χειμώνας 40 μέρες. Παρέα ήτανε 8 μαστόροι και 4 παιδιά. Πρωτομάστορα είχαμε τον Γιάννη το Σίμο (Φούρλα): εγώ και ο Στέργιος Σίμος αδελφός του Γιάννη Σίμου κουβαλούσαμε πέτρες με 4 μουλάρια ο καθένας. Τον καιρό του είχε χιονίσει και το είχε παγώσει μας στέλνανε εμένα και τον Στέργιο και τον Ηλία Σίμο και κόβαμε ξύλα σε μία καψάλα καμένα πεύκα και τα πουλούσαμε από 25 δραχ. το φόρτωμα και πέρναμε 200 δραχ. την ημέρα και βγάζαμε τα έξοδα της παρέας, ψωμί, φαγητό και κριθάρι και άχυρο για τα ζώα.

Καθημερινά το βράδυ γυρίζαμε κρυωμένοι και πρεγμένοι από τα χιόνια. Πάθαμε κρυοπαγήματα, εμένα με πονούσαν τα πόδια κάτω εις τα ότσια. Ο Στέργιος ο Σίμος είχε πάθει κρυοπαγήματα πολύ περισσότερο από μένα και ύστερα ένα χρόνο πέθανε εις το νοσοκομείο στα Γιάννενα.

Τον φθινόπωρο επήγα πάλι ταξίδι στην Κασσάνδρα εις το χωριό Παλιούρι. Ήτανε 6 μαστόργια και τέσσερες εργάτες. Εγώ δούλευα ως εργάτης. Δούλεψα έως το Πάσχα μετά έφυγα και πήγα εις το χωριό για να πάω στρατιώτης...

Και το φθινόπωρο έφυγα για ταξίδι γερός, δεν με πονούσαν τα πόδια μου και ήθελα να μάθω την τέχνη μάστορας και μου λέγει ο ξάδελφός μου ο Χρήστος να πάμε μαζί με τον Ηλία τον Γαζώνα και τον Πέτρο τον Καραγκούνη και πήγαμε μαζί και δούλευα και εγώ μάστορας με τον Χρήστο και ο Ηλίας με τον Πέτρο εις τα χωριά της Χαλκιδικής. Τον χειμώνα είχε γίνει σεισμός εις τα χωριά εκείνα κοντά εις τον Άγιο Νικόλαο. Εμείς δουλεύαμε εις ένα χωριό Μεταγκίτσι. Το Πάσχα μας λένε τα αφεντικά μας : «Μαστόροι τώρα το Πάσχα θα πάτε στο χωριό σας για Πάσχα;» και τους λέει ο Πέτρος ο Καραγκούνης : «Είναι μακριά το χωριό μας, δεν μπορούμε να πάμε» και του λένε τα αφεντικά : «Θα 'ρθείτε να πάμε εις το Άγιον Όρος να περάσομε το Πάσχα» και του λέει θα έρθωμε και αποφασίσαμε και πήγαμε...

... Το φθινόπωρο πάλι για ταξίδι και πήγαμε εις τον Μαρμαρά Χαλκιδικής. Είμαστε μεγάλη παρέα, είχαμε πρωτομάστορα τον Θωμά τον Καπλάνη και τον Θωμά τον Τσίμα ή Κορκούμπα· ήμασταν 2 παρέες και σμίξαμε και φτιάξαμε μία εκκλησιά εις τον Μαρμαρά μεγάλη των Αγίων Ταξιαρχών· περάσαμε όλον τον χειμώνα κουβαλήσαμε και την πέτρα με τα ζώα· είμασταν 12 μάστοροι και 5 παιδιά κουβαλούσαν πέτρες και λάσπη, 8 μάστοροι δουλεύαμε στον τοίχο, 2 έβγαζαν πέτρα στο μαντένι και 2 πελεκούσαν γωνίες.

Ήτανε το 1936-1937 το καλοκαίρι επήγαμε πάλι εις το χωριό για να θερίσουμε και να ετοιμάσομε ξύλα και κλαδί για τα γίδια που είχε ο καθένας από 5-6 στο σπίτι για να εξυπηρετιούμαστε από γάλα και τυρί. (εικ.4)

Το 1937-1938 επήγα πάλι ταξίδι με τον Ηλία Γαζώνα, τον Χρήστο Γαζώνα του Ιωάννου ή Γκαγκανάσιο και Αγγελή Σούφλα. Δουλεύαμε στη Χαλκιδική στη Μεγάλη Παναγιά, έτσι το λέγανε το χωριό· εκείνο το καλοκαίρι δεν πήγαμε στο χωριό, εδούλεψα μέχρι τον Αύγουστο και μετά πήγα και τον Σεπτέμβριο επήγα και παντρεύτηκα στις 12 Σεπτεμβρίου το 1938.

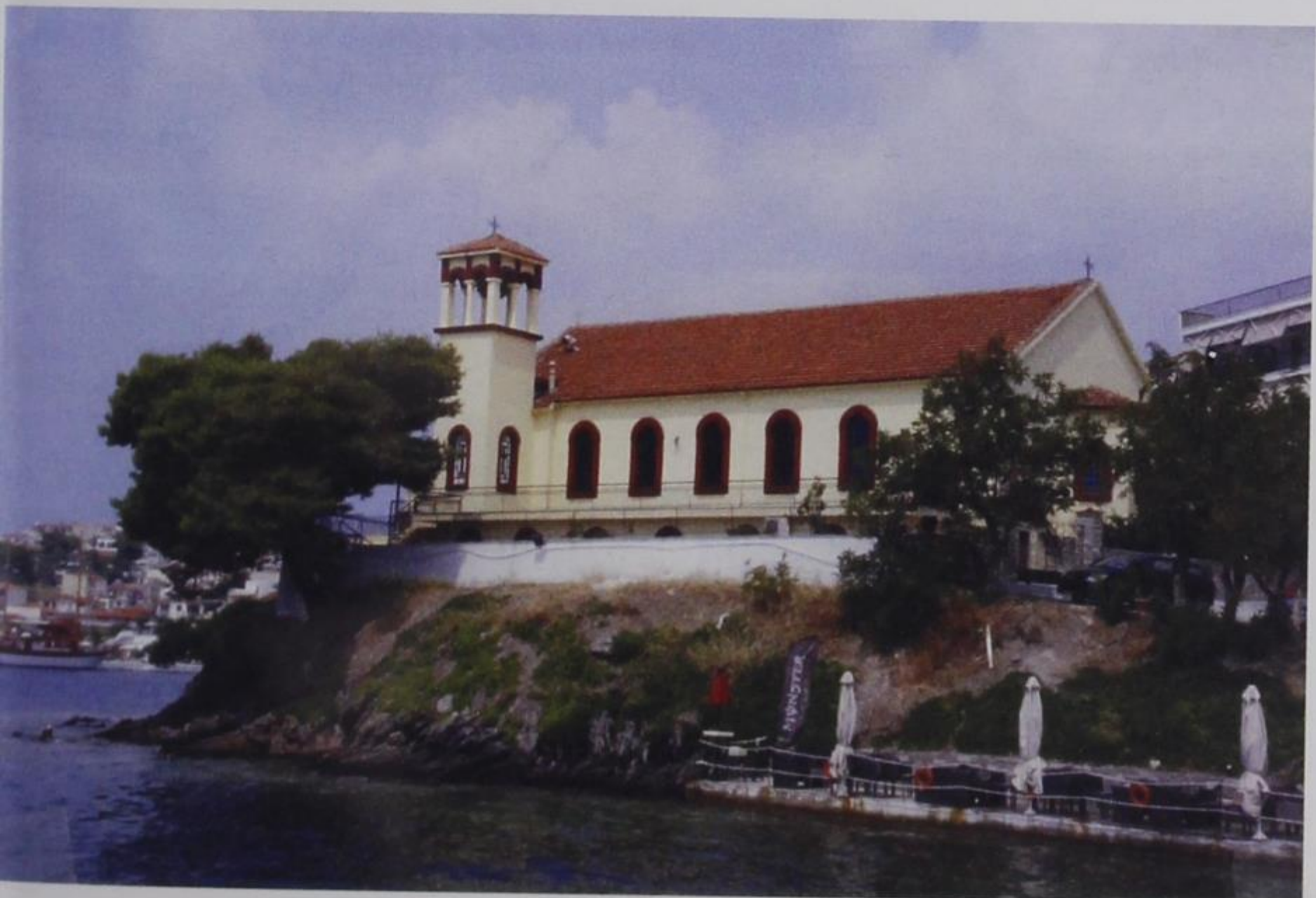
τὸ φθινόπωρο ἔφυγα γὰρ
 ταξίδι καὶ ἀπῆγαμε εἰς τὸν Μαρμαρᾶ
 χαλινοειεῖς ἡμεῖς τε μετὰ τὴν ἄρρα
 ἔχουμε ὑποτομαστὸρα τὸν θωμά τὸν
 Κουζάνη καὶ τὸν θωμά τὸ Τσημα
 ἡ κορκοῦμω ἡμεῖς τε ἔχουμε καὶ
 Τμήξαμε καὶ φτηνάσαμε μὴ ἐξελιγιά
 εἰς τὸν Μαρμαρᾶ μετὰ τὸν Ἀγείου
 Ταξιαρχῶν ἔρασαμε ὅλην τὸν χειμῶ
 να κορυφώσαμε καὶ τὴν Πέτρα μετὰ
 Τῶν ἡμεῖς τε 12 μάστορα καὶ 5 φεργιά
 κορυφώσαμε ἄλλοι καὶ λατὼν 8 μάστο
 ρη δουλέψαμε ἐπὶ τὴν 2 ἔβγαζαμε ἄλλα
 ἐπὶ ματτεῖν καὶ 2 φεργιά καὶ γωγῆς
 ἦταν τὸ 1936-1937 τὸ καλοκαίρι ἔφυγαμε
 ἄλλο εἰς τὸ χωριὸν γὰρ τὰ φεργίωμε
 καὶ τὰ ἔστησαμε ξίφα καὶ κρηδῆγιά τὸν
 χιόνισμα ἔχον εἶχε ὁ κρηδῆγιά αὐτὸ 5-6 ἐπὶ
 σφίτη γὰρ τὰ ἐκκεντρικὸν ματτεῖν ἄλλο
 γὰρ καὶ τὴν

Εικ.4 Μια ἀκόμη σελίδα τοῦ ημερολογίου τοῦ μάστορα Θωμά Γαζώνα (1913 - 2007) με πολύτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν στο Μαρμαρᾶ τῆς Χαλκιδικῆς.

Εικ. 5 1939. Νέος Μαρμαράς Χαλκιδικής, ημέρα του Πάσχα, Δεύτερη Ανάσταση. Πίσω διακρίνεται ο νέος ναός (με τις σκαλωσιές) των Ταξιάρχων.

Εικ. 6 Ο ναός των Ταξιάρχων σήμερα (φωτ. Κώστα Ευρ. Βαλτά, 2010).

Έργα μαστόρων από Δροσοπηγή (Κάντσιο) στη Μακεδονία (πληροφορίες από το βιβλίο: «Κάντσιο – Δροσοπηγή».

Ένα χρόνο πριν το '40, ανήμερα του Πάσχα το 1939 (2-3 μέρες πριν ο Ιταλικός στρατός είχε καταλάβει την Αλβανία), αμέριμοι οι κάτοικοι του χωριού Νέος Μαρμαράς Χαλκιδικής γιορτάζουν την «Δεύτερη Ανάσταση» εμπρός στην σχεδόν κτισμένη (με σκαλωσιές ακόμα) εκκλησίας τους των Ταξιαρχών (εικ. 5). Την εκκλησία είχαν από το 1937 αρχίσει να οικοδομούν μαστόροι από το Κάντσιο. Τα ονόματά τους: Θωμάς Τζίμος, Θωμάς Καπλάνης, Γεώργιος Καπλάνης, Αριστείδης Καπλάνης, Γιάννης Σπέλλας (Ντενεκές), Γεώργιος Σπέλλας (Ντενεκές), Γεώργιος Καρράς, Αθανάσιος Καρράς, Αχιλλέας Τσιγκούλης, Αντώνης Κουτρομπίνας, Γιάννης Ρέβας, Σταύρος Ρέβας. Την περίοδο αυτή τρεις απ' τους μαστόρους που χτίσανε την εκκλησία πήραν μαζί τις οικογένειές τους απ' το χωριό τους (Κάντσιο) και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Χαλκιδική. Συγκεκριμένα ο Γιώργος Καπλάνης και ο Θωμάς Τζίμος στο Μαρμαρά και ο Σταύρος Ρέβας στη Συκιά. (πληροφορίες Γιώργου Κοτολούλη).

Να προσθέσουμε και τον Θωμά Γαζώνα (1913-2007) που με το ημερολόγιό του ζωντανεύει την ιστορία της κατασκευής του ναού των Ταξιαρχών.

Ο ναός σοβατίστηκε και κάλυψε τη δουλειά των μαστόρων (εικ. 6). Το καμπαναριό κατασκευάστηκε το 1969 με δωρεά του Γιάννη Γ. Καρρά.

1935, χωριό Ντουμπλίκα (Γεροπλάτανος) Χαλκιδικής, χτίζεται η κεντρική εκκλησία του Αγίου Δημητρίου του χωριού από τους: Θεοδόση Ζιώγα, Βασίλη Μακρή (Ξυνό), Νικόλαο Μακρή (Γεωργούλη), Γεώργιο Σπέλλα (Ντενεκέ), Γιάννη Σπέλλα (Ντενεκέ), Γεώργιο Ζιώγα (Δόσια), Θωμά Τζίμο, Κώστα Ζιώγα του Θεοδοσίου (Δόσια). Ωστόσο από τον Χρήστο Κυρατσούδη (1956 -), κάτοικο Γεροπλάτανου πληροφορηθήκαμε ότι έμαθε από τον Χρήστο Ρίνη (γεννήθηκε το 1924) ότι ο κυρίως ναός είναι πολύ παλιός, με μωσαϊκό δάπεδο και δεν πειράχτηκε καθόλου. Οι μαστόροι το 1935 προσθέσανε το γυναικωνίτη και το χαγιάτι.

1937, στο ίδιο παραπάνω χωριό χτίζεται η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου από τους: Γιάννη Σιούτη, Γεώργιο Σιούτη, Γεώργιο Γεράκο,

Περικλή Γεράκο, Αγγελή Σούφλα, Δημήτριο Σιούτη, Θωμά Σιούτη. Το σωστό είναι ότι πρόκειται για το γειτονικό χωριό Ριζά (παλιά Συποτνίκια) που έχει εκκλησία τον Άγιο Αθανάσιο και χτίστηκε το 1932 και όχι το 1937.

Ο φίλος Χρήστος Κομπόγιαννος μας έγραψε : «Τότε οι Ριζιώτες αναγκάστηκαν να κτίσουν ένα μικρό εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου (1853 περίπου)».

Τα παραπάνω αναφέρονται στο βιβλίο «Χρονικά της Χαλκιδικής», τεύχος 7 σελ. 25-26, του αείμνηστου δασκάλου Δημητρίου Τσιότρα, ύστερα από μαρτυρίες γερόντων και κυρίως της χήρας Δάφνης Αλεξάνδρου Αλεξανδρή.

Αλλά και ο εν ζωή κάτοικός μας κ. Ρίζος Γεώργιος που γεννήθηκε το 1916, θυμάται τα εξής :

«Μικρός ήμουνα και θυμάμαι ένα μικρό εκκλησάκι στο νεκροταφείο, όμοιο με το σημερινό εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου στη θέση – Παλιό – «Παππού πηγάδι».

Στο εκκλησάκι αυτό δεν γινόταν καμία θρησκευτική εκδήλωση. Με το πέρασμα του χρόνου, από θρησκευτική ευλάβεια οι συγχωριανοί μας έκτισαν το 1932 ένα μεγαλύτερο πέτρινο εκκλησάκι. Πολύς κόσμος από τα γύρω χωριά και δικοί μας άνθρωποι θεραπεύτηκαν με την πίστη των ανθρώπων και την μεσολάβηση του Αγίου Αθανασίου».

Ριζά 12-3-2011

1924, χτίζεται το Δημοτικό Σχολείο της Συκιάς από την παρέα: Δημήτριος Παπαδημητρίου, Γιάννης Μπλατσίνας, Γιάννης Σιούτης, Κώστας Τζίμος, Θωμάς Τζίμος, Δημήτριος Τσιγκούλης (Ρέβας).

Σπουδαίο πέτρινο έργο, καθαροπέλεκι με καλοδουλεμένες κορνίζες, στο υποστέγασμα, αγκονάρια, τόξα και φουρούσια στα παράθυρα και εντυπωσιακή κεντρική είσοδο με πέτρινη σκάλα πλαισιωμένη από σκαλιστά θυλικωτά κάγκελα που καταλήγουν σε δύο περίτεχνες κολόνες (εικ. 7, 8, 9, 10 & 11).

Εικ. 7 Το παλιό σχολείο της Συκιάς. Η φωτογραφία είναι βγαλμένη πριν το 1940.

Εικ. 8 Ανατολική όψη του σχολείου Συκιάς (φωτ. Κώστα Ευρ. Βαλτά, 2010).

Εικ. 9, 10 Παράθυρα και φεγγίτες του σχολείου Συκιάς (φωτ. Φανής Σαρρή, 2010).

Εικ. 11 Η κεντρική είσοδος του σχολείου Συκιάς (φωτ. Κώστα Ευρ. Βαλτά, 2010).

Ο Καντσιώτης μάστορας Λάμπρος Γαζώνας (1930-) (εικ. 12) εγκατεστημένος από το 1941 στο Λάκκωμα Χαλκιδικής είναι ο πολύτιμος πληροφορητής μας για τους Καντσιώτες μαστόρους που δούλεψαν στα χωριά της Χαλκιδικής. (Λάκκωμα 10 Απριλίου 2011)

«Ο πατέρας μου Χρήστος Γαζώνας (1912-1985) (εικ. 13) δουλεύει στο Λάκκωμα από το 1936 και στα χωριά Άγιο Αντώνιο, Νέα Γωνιά, Σχολάρι, Καλάντρα, Βασιλικά, Φώκια και σ' όλη την Κασσάντρα. Και παλιότερα ταξίδευε στο Βόλο, Καρδίτσα, Πλαταμώνα, Άγιο Παντελεήμονα, Ιζερό, Σφενδάμη.

Το 1941 κατεβάζει απ' το Κάντσικο μόνιμα την οικογένειά του στο Λάκκωμα. Μ' έφερε ο πατέρας μου 11 χρονών στο Λάκκωμα. Εδώ στο χωριό οι μισοί είναι Πόντιοι και οι άλλοι μισοί Θρακιώτες. Παλιά μέχρι το 1922 ήταν Τούρκοι. Όλο το χωριό εμείς οι Ηπειρώτες το χτίσαμε. Τρεις οικογένειες εγκατασταθήκαμε μόνιμα. Ο πατέρας μου, ο Βαγγέλης Τσιλιμίγκας κι αυτός απ' το Κάντσικο και Δημήτρης Γεωργίου Τζίνας (1910-1980) απ' το Κεράσοβο. Αυτός ο Τζίνας ήταν σπουδαίος πελεκάνος και πρωτομάστορας. Εργάζονταν στην περιοχή της Λαμίας. Ύστερα απ' τη Λεπτοκαρυά Πιερίας και την Πούρλια έρχεται στο Σχολάρι και συναντάει τον πατέρα μου. Από το 1947 είμασταν μια παρέα και κάναμε πολλές και καλές δουλειές.

Πρωτοέχτισα πέτρα στα δεκαεφτά μου χρόνια, το 1948 στο σπίτι του Κώστα Μακρή, εδώ στο Λάκκωμα. Με έβαλε ο πρωτομάστορας ο Δημήτρης Τζίνας και μου 'δωσε θάρρος. Στους ατζαμήδες έβαζαν δυο ράμματα για την περασιά. Με είδε ο πρωτομάστορας και την άλλη μέρα μ' έβγαλε απ' έξω να σηκώνω γωνίες. Τον μαθημένο να μάθουμε είπε. Πήγαινα από μικρός όταν έκαναν κολατσιό ο πατέρας και οι μαστόροι και έχτιζα μερικές πέτρες. Ήμουν πρόθυμος και καταπάνω στη δουλειά.

Μολογούσε ο πατέρας μου ότι από το 1936 μέχρι την κήρυξη του πολέμου το 1940, είχαν μια παρέα από Καντσιώτες μαστόρους και έκαναν πολλά πέτρινα σπίτια. Ήταν ο Χρήστος Γαζώνας ο πατέρας μου, ο Βαγγέλης Τσιλιμίγκας και ο Ηλίας Γαζώνας (εικ. 14) που ήταν εξαιρετικός τεχνίτης και στο αρμολόι.

Το 1936-37 στο Λάκκωμα έχτισαν με πέτρα το σπίτι του Γιώργου Ευθυμιάδη, στη Νέα Γωνιά τα σπίτια του Θανάση Καζάκη και του Κώστα

Εικ. 12 Ο Καντσιώτης μάστορας Λάμπρος Γαζώνας (1930 -) Λάκκωμα, 1951.

Εικ. 13 Ο μάστορας Χρήστος Γαζώνας (1912-1985).

Εικ. 14 Ο μάστορας Ηλίας Γαζώνας (1910-1993). Στην αγκαλιά του κρατάει την κόρη του Φρειδερίκη (1949), δίπλα του η γυναίκα του Ανθία (1911 - 2000), στο κέντρο η Μουκούλη Βασιλική (Ζαχαράκαινα) (1921 - .....), αριστερά της η Σίμου Βασιλική (1884 - .....) με τον σύζυγό της μάστορα Σίμο Βασίλη (1882 - 1977). Καθιστή μπροστά η Γαζώνα Αγόρω (Βαγγέλαινα) (1883 - 1966) με αγκαλιά την Γαζώνα Ελευθερία (1947 - 2003) εγγονή της και κόρη του Ηλία. (Η φωτογραφία τραβήχτηκε στο αλώνι της Ζαχαράκαινας).

Μαντζακούφα. Το 1938 στο Λάκκωμα το διώροφο πέτρινο σπίτι του Δημήτρη Κατεγκά. Ο Ηλίας έκανε το εξαιρετικό μίστρισμα στη φάτσα και οι ίδιοι μαστόροι το 1939 το σπίτι του Ιωσήφ Τριανταφυλλίδη.

Το 1939 ξεκίνησαν το σπίτι του Ιορδάνη Στεφανίδη στο χωριό Άγιος Αντώνιος. Μαστόροι ήταν ο Βαγγέλης Τσιλιμίγκας με τον αδελφό του το Γιώργο, ο Αγγελής Σούφλας, ο Ηλίας Γαζώνας, ο Γιώργος Καρανικούλης (Τζιόρης) και ο πατέρας μου. Κηρύχτηκε ο πόλεμος του '40, έγινε επιστράτευση κι έφυγαν απλήρωτοι οι μαστόροι. Πήγε ο πατέρας μου στον αξιωματικό και διαμαρτυρήθηκε και τον υποχρέωσαν να πληρώσει την οφειλή του.

Το 1950 χτίσαμε στο Λάκκωμα με πέτρα το σπίτι του Στράτου Ντογραματζή, που παντρεύτηκε την Ζαχαρούλα την αδελφή μου.

Όταν ήρθε το 1947 στο Λάκκωμα ο Δημήτρης ο Τζίνας είχε μαζί του και τον Παντελή Γκούτσιο απ' το Κεράσοβο. Ο Τζίνας έκανε πέντε παιδιά, το Γιώργο (1933-1958), τον Αντρέα (1939 -), που έγιναν μαστόροι, τον Γιάννη και τον Νίκο που πήγαν Αμερική και τον Άρη που

τον βάφτισε ο Βελουχιώτης και του 'δωσε το όνομά του.

Το 1949 χτίσαμε με πέτρα το διώροφο σπίτι του Παπαδόπουλου στο Λάκκωμα, κοντά στην εκκλησία της Παναγίας. Αρχιμάστορας ο Δημήτρης ο Τζίνας και οι άλλοι μαστόροι είμασταν όλοι απ' το Κάντσικο. Πελεκάνοι ήταν ο Βαγγέλης Τσιλιμίγκας, ο Αχιλλέας Τσιγκούλης (Σιόπης), ο Χρήστος Γαζώνας ο πατέρας μου και εγώ.

Κρίμα, το σπίτι το σοφάτ'σαν οι αθεόφοβοι και σκέπασαν μια πλάκα, που ήταν 0,50 χ 0,50 κάτω απ' το φανάρι (φωτιστικό) του δεύτερου πατώματος δίπλα στο αγκωνάρι. Την είχε πελεκημένη ο Δημήτρης ο Τζίνας και έδειχνε ένα τραπέζι και δυο καθιστούς άντρες που τσιούγκριζαν τα ποτήρια τους. Ωραιότατο, ήταν σπουδαίος πελεκάνος ο Τζίνας. Στο χωριό Γωνιά πελέκησε δυο βυζιά. Φαίνονταν ακόμα και η ρώγα. Ήταν σπουδαίος.

Το 1950 χτίσαμε την εκκλησία της Παναγίας (εικ. 15, 16) στο Λάκκωμα. Όλο πέτρα και καλή δουλειά. Την πέτρα τη βγάζαμε στο Σιντσιλάρ, μια περιοχή έξω απ' το Λάκκωμα. Τη δουλειά

Εικ. 15 Λάκκωμα Χαλκιδικής. Εκκλησία Κοίμησης Θεοτόκου, 1950. Η κύρια είσοδος με το χαγιάτι – πρόναο που χτίστηκε το 1995 (φωτ. Βαγγέλη Καθάρου, 2011).

Εικ. 16 Λάκκωμα Χαλκιδικής. Εκκλησία Κοίμησης Θεοτόκου. Ανατολική – Νοτιοανατολική άποψη (φωτ. Βαγγέλη Καθάρου, 2011).

Εικ. 17 Ο μάστορας Λάμπρος Γαζώνας, καθιστός μπροστά στο έργο του (φωτ. Βαγγέλη Καθάρη, 2011).

την πήραμε με το μέτρο. Είμασταν ο Δημήτρης ο Τζίνας με το γιο του Γιώργο, ο Καντιώτες Βασίλης Σίμος (βλέπε φωτ. 14), Βαγγέλης Τσιλιμίγκας, ο πατέρας μου και εγώ. Ήταν και ο Ηλίας Βαρσάμης από τις Κυδωνιές Γρεβενών.

Τα αγκωνάρια τα πελεκούσε ο Τζίνας. Τον αϊδήμο της εκκλησίας τον έχω φκιαγμένο με τα χέρια μου και τον καμαρώνω. Ήμουν 20 χρονών παλληκάρη. Μου σημάδευε ο Τζίνας με δύο καρφιά τον κύκλο και άρχισα να χτίζω. Να εδώ που κάθομαι (εικ. 17).

- Βλέπεις δεξιά πάνω από το παράθυρο, έχουμε σκαλισμένα στην πέτρα τα ονόματά μας και εγώ (ΛΓ) και ο Γιώργος Τζίνας (Γ.ΤΖ).

Το 1995 όταν ήμουν 65 χρονών έχτισα την επέκταση, το χαγιάτι της Παναγίας. Πελεκούσα μόνος μου και έχτιζα. Έχω σκαλισμένο και το όνομά μου, εδώ στην πέτρα, αριστερά όπως βλέπουμε το ναό. Έχω τα αρχικά ΛΓ (φωτ. 18).

Εικ. 18 Τα αρχικά ΛΓ (Λάμπρος Γαζώνας) πελεκημένα στο χαγιάτι του ναού (φωτ. Βαγγέλη Καθάρη, 2011).

Ύστερα η ίδια παρέα χτίσαμε στο Λάκκωμα και το σχολείο. Είχε προβλήματα στη στέγη. Τότε επί Παπαδόπουλου το 1967 με '70, το γκρέμισαν και έκαναν καινούριο.

Στη Βάλτα (σήμερα Κασσάνδρεια) το 1958 κάναμε έναν κινηματογράφο. Δουλειά καλή με πέτρα. Κρίμα, έμαθα το χάλασαν το κτίριο και έκαναν την ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. Ιδιοκτήτες ήταν ο Λάμπρος Πόπης, ο Νίκος, ο Γιάννης και Ιωάννης Πέτρου. Οι μαστόροι είμασταν όλοι από το Κάντισκο, ο Σούφλας ο Αγγελής, ο Βαγγέλης ο Τσιλιμίγκας και εγώ. Στη Βάλτα οι Καντιώτες έκαναν και τη βρύση στην Πλατεία.

«Ένα κοινοτικό αντλιοστάσιο» έκανα το 1960 στη Βάλτα. Έχω και μια φωτογραφία που πελεκούσαμε τ' αγκωνάρια με τον Δημήτρη Μέμτσα. Την εργολαβία την είχε ο Κώστας ο Λάσκαρης (εικ. 19).

Εικ. 19 Κασσάνδρεια (Βάλτα), 1960. Ο μάστορας Λάμπρος Γαζώνας αριστερά και ο Δημήτρης Μέμτσας πελεκούν αγκωνάρια για την κατασκευή του κοινοτικού αντλιοστασίου.

Πέτρινα σπίτια, κοντά στο 1960, κάναμε στην Καλάντρα. Θυμάμαι ένα σπίτι του Σανίδα.

Τότε το 1960, το Μάη μήνα, ξεκινήσαμε στις Φώκιες τα στρατιωτικά κτίρια. Η δουλειά κράτησε τρεις μήνες. Ένα συνεργείο ήταν Καντιώτες και Κερασοβίτες. Ήταν κι άλλο συνεργείο απ' τα Βασιλικά. Τη δουλειά την είχαμε με το μέτρο. Κουμάντο στο φαί έκανε ο Ηλίας Γαζώνας. Από το μέσα τοίχο χτίζαν και οι φαντάρη. Η παρέα ήταν μεγάλη. Ο Δημήτρης Τζίνας απ' το Κεράσοβο με τα παιδιά του Αντρέα και Άρη και οι Καντιώτες Χρήστος Γαζώνας, Βαγγέλης Τσιλιμίγκας, Νάσιος Καρράς, Αγγελής Σούφλας, Τάκης Σιούτης, Γιάννης Τσιλιογιάννης και εγώ.

Από το 1960-65 που περιορίστηκε η δουλειά με την πέτρα δούλεψα με τον Αντρέα Τζίνα τούβλα και τσιμέντα. Συνέχιζα και ακόμα δουλεύω την πέτρα. Το 1998 ξαναέχτισα με πέτρα το παλιό

Εικ. 20, 21 Λάκκωμα Χαλκιδικής, 1998. Το εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου (φωτ. Βαγγέλη Καθάρου, 2011).

εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου που ήταν φκιαγμένο από το 1922. Δεν πείραξα μόνο τον αϊδήμο του ναού. Στην πόρτα και στα παράθυρα έβαλα μονοκόμματες πέτρες από τούρκικα σπίτια που είχε το Λάκκωμα (εικ. 20, 21).

Η περιοχή αυτή λέγεται Καρασουφλάρ. Έγινε ένα ωραίο έργο για το χωριό με ένα μεγάλο υπόστεγο - σκέπαστρο, πεζούλια, τραπέζια με μεγάλα καπάκια απάνω τους και μια πέτρινη βρύση.

Πριν από 3-4 χρόνια, το 2007, έχτισα με πέτρα το παλιό τούρκικο πηγάδι λίγο έξω από το Λάκκωμα. Αντί κυκλικό, το 'κανα τετράγωνο και έχτισα σκαλοπάτια για να ανεβαίνεις. Είναι το τελευταίο έργο μου από πέτρα (εικ. 22).

Τελειώνοντας το οδοιπορικό μας με τα ταξίδια και τα έργα των μαστόρων του Κάντσικου θα αναφερθούμε και στην κατασκευή του ναού της Παναγίας στην Ανθούσα ή Αφισιά (Σάρτη) Χαλκιδικής.

Χτίστηκε το 1949-1950 από τ' αδέρφια Βασίλη Ζιώγα και Κώστα Ζιώγα και τον Σταύρο Ρέβα (εικ. 23). Ο ναός στη συνέχεια σοβατίστηκε.

Η ίδια παρέα εργάστηκε και στη Συκιά Χαλκιδικής χτίζοντας αρκετά σπίτια.

Εικ. 23 Οι Καντιιώτες μαστόροι Βασίλης Ζιώγας (αριστερά) και Σταύρος Ρέβας.

Εικ. 22 Το τούρκικο πηγάδι (φωτ. Βαγγέλη Καθάρου, 2011).

Θεσσαλονίκη
Αύγουστος 2010 - Άνοιξη 2011

Ηθικές αξίες, το παντοτινό ζητούμενο

του Θωμά Β. Ζιώγα

Η οικονομική κρίση μας ταλανίζει όλους. Λέξεις που τις είχαμε ξεχάσει παντελώς, όπως «μνημόνιο», «χρεοκοπία», «κρίση», κ.λπ., τώρα βρίσκονται στην επικαιρότητα, και όλοι ανοίγουμε τα λεξικά να μάθουμε τι ακριβώς σημαίνουν. Τα ΜΜΕ έχουν κυριολεκτικά αφηνιάσει και μας βομβαρδίζουν καθημερινά με μαύρες προβλέψεις για την επικίνδυνη εξέλιξη της κατάστασης, αυξάνοντας την απελπισία μας.

Η πρώτη και απλούστερη σκέψη, που γεννάται στο μυαλό κάθε πολίτη γι' αυτήν την απαίσια κατάσταση, είναι ότι για τα πάντα φταίνει οι «πολιτικοί», δηλ. τα εκλεγμένα ή μη πρόσωπα που προΐστανται στους κρατικούς θεσμούς, οργανισμούς, υπηρεσίες κ.λπ.. Αυτοί, με τις αβέλτερες ενέργειές τους, που απέβλεπαν στο προσωπικό όφελος και την προβολή – «διαφθορά» και «διαπλοκή» ονομάστηκε αυτό – διασπάθισαν τον δημόσιο πλούτο σε ψηφοθηρικές και μη παραγωγικές δράσεις, ζημιώνοντας το κράτος και κατ' επέκταση όλους μας. Για να είναι αυτό κοινό αίσθημα των πολιτών, αυτή θα είναι και η αλήθεια. «Απεταξάμην», λοιπόν, τους φαύλους πολιτικούς, όχι όμως και την πολιτική, διότι «Μόνοι γαρ τον τε μηδέν τώνδε μετέχοντα ουκ απράγμονα, αλλ' αχρείον νομίζομεν», όπως γράφει και ο ιστορικός Θουκυδίδης (460 - 400 π.Χ.), δηλ. «Διότι μόνοι εμείς (οι πολίτες της δημοκρατικής Αθήνας) θεωρούμε αυτόν που καθόλου δεν μετέχει σε αυτά (τα πολιτικά πράγματα) όχι φιλήσυχο πολίτη, αλλά άχρηστο».

Δεν θέλω να κρίνω αν αυτό που σκέφτονται οι πολίτες είναι απόλυτα αληθές. Επειδή, όμως, όλα τα ανθρώπινα είναι σχετικά, απλά σκέφτομαι και προβληματίζομαι μήπως και οι πολίτες έχουν κάποια ευθύνη, είτε άθελά τους, είτε και εκ του πονηρού.

Προβληματισμός 1ος: Τον όποιο φαύλο πολιτικό γιατί τον ψήφιζε ο πολίτης, με σταυρό προτίμησης μάλιστα, και τον έστελνε στη διοίκηση του κράτους; Μάλλον από υστεροβου-

λία, σκέφτομαι εγώ, για να τον βολέψει κάπου και αυτόν, χωρίς αξιοκρατία, κάνοντας χρήση των εργαλείων της διαφθοράς, την οποία τώρα αναθεματίζει.

Προβληματισμός 2ος: Οι έτσι βολεμένοι εκατοντάδες χιλιάδες αχρείαστοι υπάλληλοι, κουστουμάτοι οι περισσότεροι, οι οποίοι πληρώνονταν από τον πλούτο που παρήγαγαν με τον ιδρώτα τους οι αληθώς εργαζόμενοι, είτε με δανεικά όταν αυτός δεν επαρκούσε, δεν έχουν καμία ευθύνη; Όλοι τους εκμαυλίστηκαν από τους διεφθαρμένους πολιτικούς; Κανείς τους δεν πρόβαλε κάποια αξιακή αντίσταση;

Και αν το δεχθούμε αυτό σαν απάντηση, τότε ο εύκολος εκμαυλισμός είναι απλώς έμφυτη αδυναμία του πολίτη ή συνειδητή ροπή προς την ανήθικη βόλεψη; Θα ήταν εξ ίσου «διαφθορά» εκ μέρους μας, σκέφτομαι πάλι εγώ, αν πούμε ότι είναι άσπιλοι και συγχωρητέοι, ακόμη και εκείνοι που δεν νιώθουν, ούτε και τώρα μεσούσης της κρίσεως, καμία τύψη γι' αυτό, και μάλιστα προκλητικά επαίρονται ότι ήταν «μαγκιά τους».

Τέλος πάντων, δυο σκέψεις παραπάνω έκανα προς προβληματισμό και σταματώ εδώ, «νίπτων τας χείρας μου» και συντασσόμενος με την γενική άποψη ότι κυρίως οι καιροσκόποι «πολιτικοί» φταίνει για την οικονομική κατάντια μας.

Αυτό, όμως, δεν είναι άποψη και πρακτική μόνον του παρόντος. Σε κείμενα της ελληνικής γραμματείας βρίσκουμε σχετικές γραφές, οι οποίες θυμίζουν το «ανήθικον» και «διεφθαρμένον» των αρχόντων που διοικούν ή εκπροσωπούν τα θεσμικά όργανα της συντεταγμένης κοινωνίας. Και ομοιάζουν πάρα πολύ με όσα, από αξιακό ευτελισμό, συμβαίνουν και τώρα. Ας αναφερθούμε σε μερικές από αυτές τις περιπτώσεις.

Στην αρχαία Αθήνα, ο διάσημος ρήτορας και πολιτικός Δημοσθένης (384 - 322 π.Χ.) στιγμάτιζε τη φαυλότητα και τη διαφθορά των αρχόντων, που έκαναν «έργα προβολής» και όχι χρήσιμα για την πόλη, μόνο και μόνο για να παίρνουν προμήθειες (μίζες τις λένε τώρα) και έλεγε (σε ελεύθερη μετάφραση): «Γυρίστε και δείτε τους πολιτικούς που ασχολούνται με αυτά. Από αυτούς, άλλοι από φτωχοί έχουν γίνει πλούσιοι, άλλοι από άσημοι έχουν γίνει σημαίνοντα πρόσωπα, μερικοί μάλιστα έχουν κτίσει ιδιωτικές κατοικίες, πολυτελέστερες από

τα δημόσια κτίρια_ και όσο έχει ελαττωθεί ο πλούτος της πόλης, τόσο ο δικός τους έχει αυξηθεί». (από τον Γ' Ολυνθιακό λόγο, που εκφώνησε στην «Εκκλησία του Δήμου» το 349 π. Χ.).

Αργότερα, στο χριστιανικό Βυζάντιο πλέον, όπου η Εκκλησία ήταν σχεδόν ισοδύναμος φορέας εξουσίας με τον Αυτοκράτορα, μερικοί, τρυφηλώς διαβιούντες λόγω διαφθοράς και αξιώματος, ταγοί της Εκκλησίας, ανήγαγαν συχνά το «ανήθικον» σε τρόπο ζωής, και ας ήταν ταγμένοι, ακόμη και με θείους όρκους, να φυλάττουν την ηθική. Ευτυχώς που πολλές φορές τιμωρήθηκαν. Άκουσον άκουσον τι τέρατα και σημεία γράφει ο χρονικογράφος Ιωάννης Μαλάλας (491-578 μ.Χ.) από την Αντιόχεια, στην «Χρονογραφία» του, αναφερόμενος σε σχετικά γεγονότα που συνέβαιναν τον 6ο μ.Χ. αιώνα. Παραθέτω αυτούσιο ένα απόσπασμα, που είναι και τώρα γλωσσικά κατανοητό, ερμηνεύοντας σε παρένθεση μόνο τις δυσνόητες λέξεις. «*Εν αυτώ δε τω χρόνω διεβλήθησαν [κατηγορήθηκαν] τινές των επισκόπων από διαφόρων επαρχιών, ως κακώς βιούντες περί τα σωματικά και αρσενοκοιτούτες_ εν οίς ην [μεταξύ αυτών ήταν] Ησαΐας ο της Ρόδου ο από νυκτεπάρχων Κωνσταντινουπόλεως, ομοίως και ο από Διός πόλεως της Θράκης, ονόματι Αλέξανδρος_ οίτινες κατά θείαν πρόσταξιν [με εντολή των εκκλησιαστικών αρχών] ηνέχθησαν [προσάχθησαν] εν Κωνσταντινουπόλει και εξετασθέντες καθηρέθησαν υπό Βίκτωρος επάρχου πόλεως, όστις ετιμωρήσατο αυτούς_ και τον μεν Ησαΐαν πικρώς βασανίσας εξώρισεν, τον δε Αλέξανδρον καυλοτομήσας [του έκοψε το πέος] επόμπευσεν (τον έστειλε με συνοδεία) εις κραβαταρίαν [λαϊκό ξενώνα]_ και ευθέως προσέταξεν ο αυτός βασιλεύς τους εν παιδεραστία εις ευρισκομένους καυλοτομείσθαι, και συνεσχέσθησαν [πιάστησαν] εν αυτώ τω καιρώ πολλοί ανδροκοίται και καυλοτομηθέντες απέθανον, και εγένετο έκτοτε φόβος κατά των νοσούντων την των αρρένων πιθυμίαν». Δηλαδή πλήρης εξαχρείωση των εματοφυλάκων της θεόθεν ηθικής, και μάλιστα κληρικών, που είναι οι κήρυκές της, σημειώνω εγώ. Η υποκρισία και η φαυλότητα στον ολόφωνα τους.*

τους νεότερους χρόνους, μετά το 1821 και αργότερα από την συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους, πάλι οι τότε κρατούντες έκλιναν προς την διαφθορά και το ιδιωτικό όφελος, οδηγώντας το νεοϊδρυθέν κράτος σε κρίση. Ο

στρατηγός Ιωάννης Μακρυγιάννης (1797 – 1864 μ.Χ.), με την εξαίσια λαϊκή του γλώσσα, περιγράφει ως εξής στα «Απομνημονεύματά» του την τότε κρίση: «*Αν μας έλεγε κανένας αυτεΐνη την λευτεριά όπου γευόμαστε, θα παρακαλούσαμε τον Θεό να μας αφήσει εις τους Τούρκους άλλα τόσα χρόνια, όσο να γνωρίσουν οι άνθρωποι τι θα ειπή πατρίδα, τι θα ειπή θρησκεία, τι θα ειπή φιλοτιμία, αρετή, τιμιότητα. Τις πρόσσοδες της πατρίδας τις κλέβομεν, από υποστατικά δεν της αφήσαμεν τίποτας_ σε «πηρεσίαν να μπούμεν», ένα να βάνομεν εις το ταμείον, δέκα κλέβομεν...».*

Και παρακάτω συνεχίζει: «*Αγοράζομεν πρόσσοδες, τις τρώμε όλες. Χρωστούμεν εις το Ταμείον δεκαοχτώ κατομμύρια ο ένας και ο άλλος. Οι αγωνισταί, οι περισσότεροι και οι χήρες κι αρφανά δυστυχούν. Πολυτέλεια και φαντασία – γεμίσαμεν πλήθος πιανοφόρια [πιάννα, κλειδοκύμβαλα] και κιθάρες. Οι δανεισταί μας ζητούν τα χρήματά τους, λεπτό δεν τους δίνομεν από αυτά – κάνουν επέμβαση εις τα πράγματά μας. Και ποτές δεν βρίσκουμε ίσιον δρόμον. Πώς θα σωθούμε εμείς μ'αυτά και να σχηματιστούμεν εις την κοινωνίαν του κόσμου ως άνθρωποι; Ο Θεός ας κάμη το έλεός του να μας γλητώσει από τον μεγάλο γκρεμόν όπου τρέχομεν να τζακιστούμεν».*

Λέτε ότι η πλήρης ομοιότητα με τη σημερινή εποχή να είναι εντελώς τυχαία; Απάντηση δεν έχω. Ίσως είναι στο ριζικό μας να επανευρίσκουμε πάλι και πάλι και συνεχώς τις ηθικές κοινωνικές αξίες, οι οποίες είναι το παντοτινό ζητούμενο, κατά τον τίτλο του παρόντος άρθρου.

Αθήνα, Μάρτιος 2011

Παιδί μου, τί είναι αυτά τα σπρεντ;

του Αθανάσιου Δ. Ζιώγα

Το περασμένο καλοκαίρι στο χωριό, σε επίσκεψη μου σε μία από τις δύο εν ζωή θείες μου, ανάμεσα σε όλα τα άλλα που κουβεντιάσαμε, με ρώτησε και κάτι που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση.

- Τι είναι, μωρέ παιδί μου, αυτά τα σπρεντ, που λένε συνέχεια στις ειδήσεις; Δεν το καταλαβαίνω, αλλά σίγουρα δεν θα είναι και κάτι καλό.

Μετά τον αρχικό αιφνιδιασμό, προσπάθησα όσο πιο απλά μπορούσα να της δώσω την οικονομική διάσταση της ερώτησής της. Με απασχόλησε αρκετά η ερώτηση, και για το πώς αντιλαμβάνονται οι μεγάλης ηλικίας άνθρωποι, που δεν έχουν πάει ούτε στο δημοτικό, θέματα που έχουν μεγάλη οικονομική αξία και πως τα σχολιάζουν. Αποφάσισα, λοιπόν, έστω και αν δεν έχω σπουδάσει οικονομικά, να γράψω λίγα πράγματα οικονομικού περιεχομένου, τα οποία, νομίζω, θα βοηθήσουν κάποιους που ενδιαφέρονται να καταλάβουν απλές έννοιες. Πιστεύω πως έτσι θα ανταποκριθώ καλύτερα και πιο συγκροτημένα στη συγκεκριμένη ερώτηση της θείας μου, αλλά και γενικότερα να κατανοηθούν κάποιες έννοιες που έχουν ενδιαφέρον. Θα ήθελα εκ των προτέρων να ζητήσω συγνώμη από τους επαίοντες, για το θράσος μου να ασχοληθώ με θέματα εκτός ειδικότητός μου, αλλά νοιώθω και μια υποχρέωση να το κάνω.

Με την οικονομική κρίση που μαστίζει την ελληνική οικονομία και τους πολίτες, βομβαρδιζόμαστε καθημερινά στα δελτία στις οκτώ, από λέξεις που πριν λίγο καιρό αγνοούσαμε. Ακαθάριστο εθνικό προϊόν (Α.Ε.Π), ομόλογα, έλλειμμα, χρέος, σπρεντ, αναδιάρθρωση χρέους, είναι μερικές από τις λέξεις που έχουν μπει πλέον στο λεξιλόγιό μας. Αφού κάθε δημοσιογράφος στις ειδήσεις έχει γίνει οικονομολόγος και κατακεραυνώνει τους ειδικούς, τολμώ και εγώ να γράψω μερικά βασικά και πρωτόλεια οικονομικά, για να δώσω την αφορμή να συζητηθούν.

Όπως σε κάθε νοικοκυριό, έτσι και στα δημόσια οικονομικά, έχουμε έσοδα και έξοδα/δαπάνες. Έσοδα του κράτους είναι οι φόροι που πληρώνουν οι πολίτες. Οι δαπάνες/έξοδα του κράτους είναι οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, οι συντάξεις, η πρόνοια, τα δημόσια έργα, τα έξοδα των νοσοκομείων, και ό,τι άλλο χρειάζεται για να λειτουργήσει το δημόσιο. Όπως καταλαβαίνει κάθε νοικοκύρης, θα πρέπει το σύνολο των εξόδων/δαπανών του κράτους να είναι τουλάχιστον ίσο με τα έσοδά του, για να μην έχει ανάγκη να δανειστεί για να πληρώσει. Όταν ο ιδιώτης δανείζεται, πληρώνει τόκο στην τράπεζα ή στον δανειστή του. Έτσι και το ελληνικό δημόσιο, στους δανειστές του πληρώνει τόκο, και μερικές φορές ο τόκος είναι τοκογλυφικός.

Το πρόβλημα ξεκινάει από το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος δεν είναι καλός νοικοκύρης. Αυτό απλά σημαίνει ότι τα έξοδα είναι μεγαλύτερα από τα έσοδά του. Έχει, δηλαδή, σε ετήσια βάση υστέρηση των εσόδων του έναντι των απαιτούμενων αναγκών του για πληρωμές. Αυτό ονομάζεται έλλειμμα, και είναι η διαφορά ανάμεσα στα ετήσια έσοδα του κράτους και στις ετήσιες δαπάνες που κάνει. Όταν οι δαπάνες είναι μεγαλύτερες από τα έσοδα, τότε προκύπτει το έλλειμμα. Το έλλειμμα αυτό καλύπτεται με δανεισμό. Ο συσσωρευμένος δανεισμός όλων των προηγούμενων ετών είναι το δημόσιο χρέος. Φυσικά, και όταν ακόμη μειώνεται το έλλειμμα μιας χρονιάς σε σχέση με την προηγούμενη, χωρίς αυτό να μηδενίζεται, εξακολουθεί να καλύπτεται, όσο μικρό και αν είναι, μέσω δημόσιου δανεισμού και να αυξάνει το συνολικό χρέος της χώρας. Το δημόσιο χρέος αρχίζει να μειώνεται μόνο όταν σταματά το κράτος να δανείζεται, και αυτό συμβαίνει μόνο όταν δεν υπάρχει έλλειμμα, αλλά πλεόνασμα στον κρατικό ταμείο.

Ακαθάριστο εθνικό προϊόν (Α.Ε.Π.) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία σε ένα χρόνο, εκφρασμένο σε χρήμα, δηλ. σε €. Με άλλα λόγια, είναι η συνολική αξία όλων των αγαθών που παράγονται εντός της χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παράγεται από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού. Το ελληνικό Α.Ε.Π. είναι τώρα περίπου 250 δις €. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), μέλος της οποίας είναι η Ελλάδα, έχει βάλει κάποια όρια στόχους για το έλλειμμα και το χρέος κάθε χώρας μέλους της,

για να μπορεί η κάθε χώρα να διαχειρίζεται τις ανάγκες της χωρίς προβλήματα. Αυτό απλά σημαίνει ότι ο δανειστής δίνει τα χρήματά του, έχοντας τη σιγουριά ότι θα πάρει πίσω τα λεφτά του, σε κράτη που έχουν σχετικά χαμηλά ελλείμματα και χρέη. Για να είναι μετρήσιμα τα μεγέθη του ελλείμματος και του χρέους μεταξύ των κρατών, τα μετράμε σε ποσοστό επί τοις % του Α.Ε.Π. κάθε χώρας. Η Ε.Ε. έχει θεσπίσει ότι το έλλειμμα κάθε χώρας δεν πρέπει να ξεπερνά το 3% του Α.Ε.Π. της. Για να το μεταφράσουμε σε χρήμα, αφού το Α.Ε.Π. της Ελλάδας είναι 250 δις €, το 1% είναι 2,5 δις €, άρα το 3% είναι 7,5 δις €. Αυτός θα πρέπει να είναι ο στόχος μας για το μέγεθος του ετήσιου ελλείμματος.

Για να καταλάβουμε, τώρα, την ελληνική πραγματικότητα, η Ελλάδα το 2009 είχε έλλειμμα, σύμφωνα με την Ε.Ε. και όχι εμάς, 15% του Α.Ε.Π. της. Μεταφρασμένο αυτό σε € είναι 37,5 δις. Έχουμε ξοδέψει και δανειστεί παραπάνω 30 δις € από όσο θα έπρεπε για τη χρονιά του 2009. Για το χρέος της κάθε χώρας η Ε.Ε. έχει θεσπίσει να είναι το πολύ στο 60% του Α.Ε.Π. Εν προκειμένω, για την Ελλάδα που έχει 250 δις € Α.Ε.Π., θα έπρεπε να είναι 150 δις € το χρέος της. Της Ελλάδας, όμως, το χρέος είναι 130% με 140% του Α.Ε.Π. της. Σε χρήματα είναι περίπου 350 δις €, και όσο συνεχίζουμε να δανειζόμαστε για να ζήσουμε, τόσο θα μεγαλώνει. Η χώρα μας έχει δανειστεί πάρα πολλά, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να ξεπληρώσει τα χρέη της, γιατί κανείς δε δανείζει έναν υπερχρεωμένο, και αν τον δανείσει, επειδή φοβάται ότι μπορεί να χάσει τα παλιότερα δάνειά του, βάζει πολύ υψηλούς τόκους και σκληρούς όρους.

Η χώρα με την πιο σταθερή και ισχυρή οικονομία, δηλ. ο καλύτερος νοικοκύρης στην Ε.Ε., είναι η Γερμανία. Έτσι, αυτή χρησιμοποιείται ως πρότυπο για να συγκρίνονται μαζί της οι άλλες χώρες. Προφανώς, και η Γερμανία δανείζεται, αλλά οι δανειστές της, επειδή είναι σίγουροι ότι θα πάρουν τα λεφτά τους στην ώρα τους, τη δανείζουν με λογικό επιτόκιο, περίπου 3%. Οι άλλες χώρες, ανάλογα με την φερεγγυότητά τους, έχουν άλλα επιτόκια δανεισμού. Οι δανειστές, ανάλογα με την οικονομία της χώρας, ζητούν και μεγαλύτερο επιτόκιο, για να είναι περισσότερο ασφαλισμένοι απέναντι σε οποιοδήποτε ρίσκο αθέτησης πληρωμής των.

Το σπρεντ (spread) είναι η διαφορά μεταξύ

δύο πραγμάτων ή δύο τιμών. Στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας και της τρέχουσας επικαιρότητας, το spread (αυτό που ανεβοκατεβαίνει καθημερινώς) αναφέρεται στην διαφορά των επιτοκίων με τα οποία δανείζεται η Ελλάδα σε σχέση με τα επιτόκια που δανείζεται η Γερμανία, για τις δικές της ανάγκες. Για παράδειγμα: Η Γερμανία δανείζεται με 3% επιτόκιο και η Ελλάδα με επιτόκιο 8%. Τότε, η διαφορά $8\% - 3\% = 5\%$ είναι το spread, δηλ. αυτό είναι 5% ή 500 μονάδες βάσης. Όσο μεγαλύτερο είναι το spread, επιβαρυνόμαστε με περισσότερους τόκους και συνεπώς ανεβαίνει το συνολικό χρέος μας.

Τι είναι ομόλογο; Είναι ένα χαρτί που εκδίδει κάποιος και το προσφέρει προς αγορά. Τι χαρτί είναι αυτό; Είναι ένα χαρτί στο οποίο αναγράφεται η ημερομηνία έκδοσής του και η ημερομηνία λήξης του, π.χ. 01-01-2011 και 01-01-2021 αντιστοίχως, οπότε πρόκειται για ένα ομόλογο δεκαετούς διάρκειας. Αναγράφονται, επίσης, η ονομαστική αξία του, π.χ. 100 €, και ένα επιτόκιο, π.χ. 5% ανά έτος. Στο παράδειγμά μας πρόκειται για ένα ομόλογο σταθερού επιτοκίου (5% ανά έτος). Αυτός που το εξέδωσε και το πούλησε «ομολογεί», δηλαδή εγγυάται, σε αυτόν που το αγόρασε, και σε καθέναν στον οποίον θα το πουλήσει εκείνος που το αγόρασε αρχικώς, τα εξής: Στο τέλος κάθε έτους μετά την 01-01-2011 και για τα επόμενα δέκα έτη θα του πληρώνει τόκο με επιτόκιο 5% επί των 100 € που είναι η αξία του, και την 01-01-2021 θα του πληρώσει και τα 100 € που είναι η αξία του. Εδώ μας ενδιαφέρουν τα ομόλογα που εκδίδει το κράτος για να δανειστεί από το ευρύ κοινό και να καλύψει τις δανειακές ανάγκες του, δηλ. το έλλειμμα του κρατικού ταμείου.

Χρεοκοπία λέμε όταν το κράτος δεν μπορεί να αποπληρώσει τα χρέη του, τα οποία είναι απαιτητά σε δεδομένη χρονική στιγμή. Η χώρα, όντως, μπορεί τότε να χρεοκοπήσει. Και αυτό επιχειρείται τώρα να προληφθεί για την Ελλάδα, μέσω της Ε.Ε.. Πέρα, όμως, από τις ρητορείες, δεν είναι ακόμη σαφής η πρόθεση και ο τρόπος που θα «διασώσει» τη χώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αναδιάρθρωση χρέους είναι η ελεγχόμενη πτώχευση. Βασικός παράγοντας, που θα καθορίζει τους όρους μιας τέτοιας εξέλιξης, είναι αυτός που θα πάρει την απόφαση. Αν την απόφαση πάρει η κυβέρνηση μιας χώρας υπό πτώ-

χευση, τότε οι όροι της ενέργειας αυτής συνήθως καθορίζονται από την κυβέρνηση. Αν, όμως, οι δανειστές της χώρας αποφασίσουν ότι αυτή είναι η μόνη λύση, επιβάλλουν και τους όρους τους.

Από οικονομικής πλευράς, η παροιμία «να απλώνεις τα πόδια σου μέχρι εκεί που φτάνει το πάπλωμα», είναι επίκαιρη και πολύ σωστή. Το να ζούμε με δανεικά, να ξοδεύουμε περισσότερα από όσα έχουμε και παράγουμε, είναι η αρχή και η αιτία των προβλημάτων μας.

Αθήνα, Μάιος 2011

Τέλη Αυγούστου 1986

του Γιώργου Κρούλη

Πέντε φίλοι ξεκινάνε να κάνουν πράξη αυτό που αποφασίσαν μεταξύ κρασιού και τσίπουρου, πρίν δυό καλοκαίρια. Νά πατήσουν την κορφή του Σμόλικα. Η ώρα ήταν αρκετά μετά τα μεσάνυχτα. Γύρω στις 3:30 τα ξημερώματα αρχίσαμε να βρισκόμαστε από σπίτι σε σπίτι για να μαζευτούμε τελικά έξω από το καφενείο του μπάρμπα, του Χρήστου του Κοτολούλη, απο το οποίο καφενείο είχαμε φύγει στις δύο το βράδυ έχοντας καταναλώσει αρκετό τσίπουρο. Εγώ, ο Παύλος ο Ζιώγας, ο Βαγγέλης ο Καθάριος, ο Κώτσιος τ' Κατσκά, ο Τσίλης (Βασίλης) και ο Στέφανος. Γύρω στα 25 χρόνων τότε δεν θέλαμε και πολύ. Τό αίμα μας έβραζε και σε συνδυασμό με τα τσίπουρα μπορώ να πώ κόχλαζε. Άλλοι με σακίδια, άλλοι με τρουβάδες, υπνόσακους και μια και μοναδική σκηνή για δύο άτομα πήραμε τη μεγάλη απόφαση και κατά τις 4:30 τα ξημερώματα ξεκινήσαμε για το «απονεννοημένο διάβημα». Να πατήσουμε στην κορφή του Σμόλικα. Τραβήξαμε κατά την Αλατσιά και από'κεί Αλεύρια, Κρανιά, Βουρδουκουλίτσα, Καζμούλ και από'κεί για τον Μόναχο το Στάλο.

Ο Αύγουστος έχει δυό φεγγάρια και με σύμμαχο την πανσέληνο βρήσκαμε το δρόμο άνετα. Πολύ όμορφη εμπειρία. Τα πρώτα σημάδια κόπωσης δεν άργησαν να φανούν. Οι ανάσες άρχισαν να γίνονται βαριές και τα πόδια εξίσου.

Ευτυχώς δεν μίλησε κανένας. Ευτυχώς κανένας δεν είπε να γυρίσουμε γιατί είναι σίγουρο

ότι θα το κάναμε. Κοντά στον Άη-Λιά πέσαμε σε λιβάδι με αγριοφράουλες ή μπλανούσκες όπως τις λένε στην Καστάνιανη. Ο γράφων έκανε γύρω στα 60 μέτρα έρπειν σαν ΛΟΚατζής τρώγοντας. Οι φωνές των άλλων με επαναφέραν στην τάξη. Είχαν φανταστική γεύση αλλά είχαμε δρόμο μπροστά μας, πού καιρός για «ξουρέξια». Κοντά στον Άη-Λιά βρήκαμε τον πρώτο τσομπάνο. Τον καλημερίσαμε και κάτσαμε δυό λεπτά να πάρουμε μιά ανάσα. Εκεί ο Παύλος ο Ζιώγας το τόλμησε και ήπια γάλα άβραστο που μόλις είχε αρμεχτεί. Και μάλιστα με την γκαγκαράτσα κολλημένη στο κύπελλο σαν παράσημο. Ευτυχώς δεν είχαμε τίποτε παρενέργειες γιατί δεν είναι για να παίξεις κιόλας με τον μελιταίο. Φεύγοντας από τον Άη-Λιά και αφού είχε ξημερώσει για τα καλά πιά καταλάβαμε ότι ο Σμόλικας είναι πλέον μονόδρομος. Θα συνεχίζαμε σίγουρα. Πήραμε μια ανάσα και ξεκινήσαμε για τη «Βρύσ'τ'Ρωμιού». Μια περιοχή πανέμορφη με εξαιρετικό νερό και φοβερά τοπία. Φτάνοντας στη πηγή κατάκοποι ήδη, ήπιαμε νερό και ξαπλώσαμε σε κάτι σιάδια λίγο πάνω απ'τη πηγή για να πάρουμε μίαν ανάσα και να συνεχίσουμε. Κάποια στιγμή εγώ έχοντας λυσιάξει για νερό στην κυριολεξία ξαναπήγα στην πηγή για να πιώ. Όπως ήμουν σκυμμένος πάγωσα γιατί ένοιωθα κάτι να μ'ακουμπά στη μέση. Εξ' άλλου το μέρος φημίζεται για τις αρκούδες. Ξαφνικά ακούω μια φωνή: «Μη φουβάσι ουρέέέ» Γυρίζω, βλέπω ένα βλαχόσκυλο που έμοιαζε με μικρό γαιδούρι στο μέγεθος. Επιβλητικό, σου προκαλούσε φόβο και δέος μαζί, πιο μεγάλο απ' τον Καλέση για όσους τον θυμούνται, αλλά φαινόταν τόσο καλό... Αυτός που φώναξε ήταν ένας «βλάχος» στην ηλικία μας, ντυμένος με τραγομαλλίσια και ζωσμένος με φυσεκλίκια και δύο μονόκανα περασμένα χιαστί. Παρ' όλο το βάρος που κουβαλούσε πετούσε από λιθάρι σε λιθάρι σαν ξωτικό. Όχι σαν κι εμάς τα ψοφήμια... Δυό μας πήγαμε να βρούμε και τους άλλους που είχαν ξαπλώσει πιο πάνω να ξεκουραστούν. Τα σκυλιά του κοπαδιού είχαν αρχίσει να τραβάνε τους τρουβάδες και τα σακίδια κατά τα ελάτια για να φάνε τις προμήθειες και οι άλλοι δεν είχαν πάρει χαμπάρι τίποτα... Λόγω κούρασης φυσικά... Κάτσαμε, κουβεντιάσαμε λίγο και τον ρωτήσαμε να μας δώσει καμιά πληροφορία για το πώς θα πάμε στην κορφή του Σμόλικα.

Μας είπε τι θα συναντήσουμε για να προσανατολιστούμε και υπολόγισε τη διαδρομή γύρω

στη μιάμιση με δύο ώρες. Χαρούμενοι που «ήμασταν κοντά» είπαμε πρώτα να φάμε κάτι και μετά να ξεκινήσουμε. Εγώ βιάστηκα να βγάλω το καρβέλι κι ένα ψητό κοτόπουλο που κουβαλούσα μπάς και αλαφρώσω λίγο και περπατάω πιο άνετα Κανονική απάτη. Απ'αυτά που μας είπε το παιδί, συμπέρανα ότι κι αυτός δεν είχε πάει εκεί πάνω αλλά τουλάχιστον ήξερε πώς να πάμε. Το σίγουρο είναι ότι κάναμε λάθος στο δρόμο. Οχι λίμνη δεν φαινόταν κοντά αλλά ούτε μπάρα για ζαμνάκια. Πλέον είχαμε συνειδητοποιήσει πόσο δύσκολα ήταν, βάλουμε τα κεφάλια κάτω και πιάσαμε τους αυχένες και δώστου περπάτημα. Απο το χωριό πολλοί ήταν αυτοί που «είχαν πάει». Άλλος λίγο, άλλος πολύ μας έδιναν πληροφορίες για το πώς θα πάμε και τι θα βρούμε εκεί.

Μόνο ένας ειχε πάει τελικά όπως αποδείχτηκε γιατί πέρασε αντάρτης από κεί. Κάποιος μάλιστα μας είπε αυτολεξεί: Έχω ψήσει εγώ εκεί πάνω....

Προφανώς θα'χε πάρει μαζί του και τη μασίνα γιατί εκεί πάνω όχι ξυλαράκι, ούτε χορταράκι δεν έβγαινε λόγω υψομέτρου... Συγκεκριμένα κοντά στη μεριά «Άσπρες Πέτρες», εκεί βρήκαμε και άλλον τζομπάνο με κατσίκια. Που βοσκάγαν αυτά τα ζωντανά; Μια σταλίτσα χορταράκι ειχε. Αυτό ήταν το φαί τους σύν το αλάτι που γλύφαν απ'τις πέτρες Τέλος πάντων, φτάσαμε σε κάτι μπάρες, τις οποίες μας τις είχε αναφέρει το παιδί που είχαμε βρεί στην «Βρύσ'τ'Ρωμιού» και κάπως αναθαρρή-

σαμε γιατί είχαμε και πάνω από δέκα ώρες που περπατάγαμε. Εκεί βρήκαμε και χιόνι που δεν έλιωνε ποτέ. Είχα ακούσει στο χωριό ότι όταν τους έπιανε τύφος πηγαίναν εκεί, παίρναν το χιόνι σε τρουβάδες και το βάζαν στην κοιλιά του αρρώστου...

Δεν ξέρω κατά πόσο ισχύει αυτό, ίσως οι παλιότεροι να μας διαφωτίσουν περισσότερο. Τέλος πάντων, εκεί για καλή μας τύχη βρήκαμε κάποιον με μουλάρια και άλογα. Κάτσαμε να ξεκουραστούμε και πιάσαμε κουβέντα με τον άνθρωπο.

Μας εξήγησε ότι ήμασταν ελαφρά λάθος στην πορεία μας και πως αν θέλαμε να φτάσουμε νωρίτερα έπρεπε να ανεβούμε πρώτα μια πλαγιά μαχαίρι και ύστερα να πάρουμε την κορφογραμμή και θα βγούμε. Και αυτός υπολόγισε τη απόσταση γύρω στις δυό ώρες, τον ευχαριστήσαμε και χωρίσαμε... Μετά από πέντε λεπτά που περπατάγαμε γύρισα για να δώ τον άνθρωπο που συναντήσαμε πρίν. Μετά βίας διέκρινα κάτι κουκκίδες στο απέναντι βουνό και αμέσως κατάλαβα.... Δύο ώρες μας είπε αυτός; Βάλτε 4-5 για μας. Το τοπίο καταπληκτικό. Πλέον συνειδητοποιήσαμε ότι είμαστε ψηλά γιατί βλέπαμε και χωριά κάτω χαμηλά αλλά και βουνά πολύ πιο κάτω από εμάς. Είχαμε φτάσει στον αυχένα. Όλοι λίγο πολύ είχαμε καταβάλλει τεράστια προσπάθεια και είχαμε κουραστεί αρκετά αλλά ένας δεν πιανόταν με τίποτα κι'αυτός είναι ο Κώτσος τ'Κατσκά. Όνομα και πράμα..

Είχε αρχίσει να σουρουπώνει αλλά εκεί πάνω ο τόπος έλαμπε. Άντε κι' αυτόν τον αυχένα και φτάσαμε. Επιτέλους η κορφή είναι μπροστά μας. Περνάμε τον αυχένα σχεδόν μπουσουλώντας γιατί από τα δεξιά ήταν μαχαίρι γκρεμός και εκεί πάνω ο αέρας δεν αστειεύεται. Ένα ξαφνικό φύσημα και είσαι παρελθόν.

Ξεκινήσαμε γύρω στις 4 τα χαράματα και πατήσαμε κορφή γύρω στις 7 το απόγευμα. Με τεράστια ικανοποίηση, ανακούφιση και ότι άλλο συναίσθημα μπορείτε να φανταστείτε

καθήσαμε και θαυμάζαμε την ανεπανάληπτη θέα από το δεύτερο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας. Μόνο ο Όλυμπος έστεκε αγέρωχος απέναντί μας. Όλα τ' άλλα φάνταζαν τόσο μικρά μπροστά του....

Μέχρι και κάτι χωριά φαινόταν στο βάθος του ορίζοντα αρκετά χαμηλότερα από εμάς. Η νύχτα που ερχόταν δεν μας άφηνε περιθώρια. Αριστερά μας και χαμηλά ασήμιζε η Δρακόλιμνη και μας περίμενε... Αρχίσαμε να κατηφορίζουμε βιαστικά. Φαινόταν κοντά αλλά ήταν πάνω από τρία τέταρτα. Επιτέλους φτάσαμε. Κανονική λίμνη με χλιαρό νερό σε ύψος λίγο πάνω από τα γόνατα αλλά σε κάποιο σημείο ο πυθμένας χανόταν. Νά'ταν κανά παλιό ηφαίστειο; Ποιός ξέρει... Ο μύθος λέει για έναν δράκο που πέταγε φωτιές, καπνούς και πέτρες για να στείλει μήνυμα στην αδερφή του που βρίσκεται στην άλλη τη λίμνη, πάνω από την Κόνιτσα.

Το μοναδικό είδος που ζούσε σ' αυτά τα νερά ήταν ένα πλάσμα που μοιάζει με τους δράκους

των παραμυθιών και ανήκει στην οικογένεια των τριτώνων ή κάπως έτσι...

Στήσαμε τη σκηνη που είχαμε και στην οποία κοιμήθηκε ο γράφων γιατί μόλις αράξαμε στη λίμνη κατάλαβα ότι «σήκωσα» πυρετό, το λεγόμενο οργιό και κρύωνα ανυπόφορα. Σε λίγο με ακολούθησε και ο Βαγγέλης ο Καθάριος με το ίδιο χάλι. Σωστοί καπεταναίοι.... Μια ασπιρίνη, λίγος καλός ύπνος και όλα καλά.

Όταν πέσαμε για ύπνο το βράδυ συνειδητοποιήσαμε ότι καμιά δεκαριά βλαχόσκυλα μας είχαν περικυκλώσει και στεκόντουσαν ακίνητα και μας παρακολουθούσαν.

Καταλάβαμε ότι δεν έχουν σκοπό να μας πειράξουν και πέσαμε για ύπνο. Καλύτερα που μας κυκλώσαν γιατί εκεί έχει και ζούδια. Γύρω στις 4:30 το πρωί είχε ξημερώσει για τα καλά. Σηκωθήκαμε, ήπιαμε καφέδες, βγάλαμε φωτογραφίες στη λίμνη...

Εδώ να σημειώσω ότι εγώ ήμουν υπεύθυνος για την φωτογραφική μηχανή, την οποία είχα δανειστεί από την γιατρό τη Μαρία, να 'ναι καλά η κοπέλα που μας την έδωσε, και την είχα υπ' ευθύνη μου. Ήταν τελευταίας τεχνολογίας για την εποχή της και μάλιστα είχε ένα σύστημα που όσο και να τρέμαν τα χέρια σου η φωτογραφία έβγαινε όχι μόνο καθαρή αλλά και αρίστης ποιότητας. Κι εμένα δεν τρέμαν απλά τα χέρια αλλά όλο μου το κορμί από την εξάντληση. Παρ' όλα αυτά οι φωτό υπο μια έννοια βγήκαν αρκετά καλές όχι τόσο λόγω προσωπικού ταλέντου αλλά γιατί τα τοπία εκεί πάνω ήταν φανταστικά. Απολιθωμένα δέντρα και μάλιστα όρθια, πανύψηλα, αψηφούσαν τους νόμους της φύσης και έστεκαν χιλιάδες χρόνια όρθια, αρνούμενα να υποκύψουν...

Εξαιρετικά τοπία που ξεχωρίζαν μέσα στην φοβερή εναλλαγή που εξελισσόταν διαρκώς μπροστά στα μάτια μας, πανέμορφη λίμνη, όλα ήταν τέλεια...

Αφού ήπιαμε τους καφέδες και περιεργαστήκαμε τη λίμνη για αρκετή ώρα, αρχίσαμε να κατεβαίνουμε προς το Κεράσοβο. Δύο μονοπάτια ήταν για να κατέβεις και τα δύο ήταν γεμάτα με νερό που κατέβαινε απ'τον Σμόλικα... Πολλά νερά αυτό το βουνό..

Πρίν να φτάσουμε στο Κεράσοβο σταματήσαμε πάλι για καφέ και επί τη ευκαιρία είπαμε να ψήσουμε και το κεμπάπ που είχαμε φτιάξει την προηγούμενη μέρα. Πότε πρόλαβε και ξύνισε παραμένει μυστήριο. Μεγάλη απογοήτευση αλλά δεν σκάσαμε κιόλας (δεν ξέρω ο Καθάριος....) Όχι μόνο φαγώθηκε αλλά δεν είχαμε και παρενέργειες Τέλος πάντων, με τα πολλά φτάσαμε στο Κεράσοβο. Στάση στο καφενείο, και δώστου ξανά μανά καφέ και στο τέλος ζητήσαμε πληροφορίες από τον καφετζή για το πώς θα βγούμε στο Κάντσικο. Απέναντί μας, στην πλαγιά του βουνού, φαινόταν δύο μονοπάτια. Μας εξήγησε ακριβώς ποιο να πάρουμε. Προφανώς πήραμε το λάθος γιατί σε κάποια στιγμή και ενώ αρχίσαμε να προβληματιζόμαστε για το αν πάμε καλά ή όχι, ξαφνικά τα μέρη άρχισαν να μου φαίνονται γνωστά... Βεβαιώθηκα ότι είμαστε στο Καστανιανίτικο και το λέω στους άλλους. Η μανά μου είναι από κεί κι αυτά τα μέρη τα είχα περπατήσει. Ο πρώτος που άρχιζε να με «πειράζει» εξυπακούεται βέβαια καλοπροαίρετα, ήταν ο Παύλος ο Ζιώγας και μετά ο Τσίλης... Μόνο ο Βαγγέλης ο Καθάριος κατάλαβε ότι έχω δίκιο και τα πράγματα σοβάρεψαν. Είχαμε δύο επιλογές ή να περπατήσουμε ώρες οπότε και θα νύχτωνε ή θα ανεβαίναμε για μια ακόμη φορά την πλαγιά μαχαίρι κάθετα για να βγουμε εκεί που θέλουμε. Πράγμα και το οποίο κάναμε. Εκεί που είχα φτάσει πλέον στα όρια του εγκεφαλικού από την κούραση και τα προχτεσινά τα τσίπουρα, ξαφνικά βγαίνουμε στις Οξιές, πάνω στη Λιανούρα. Το χωριό ήταν πλέον στα πόδια μας. Η ανακούφιση ήταν απερίγραπτη. Είχε αρχίσει να σουρουπώνει για τα καλά, κάναμε το τελευταίο γεύμα και το καταχαριστήθηκαμε. Μετά πήραμε τον κατήφορο για το χωριό. Φτάνοντας, κατάκοποι, θεοβρώμικοι αλλά τόσο ευχαριστημένοι χαιρετηθήκαμε και δώσαμε ραντεβού στο Δόσια. Ήταν η μοναδική κουβέντα που μπόρεσε να βγει από το στόμα μας. Για τέτοια κούραση μιλάμε. Το ξύλι-

νο βαρέλι της γιαγιάς μου με νερό απ'το καζάνι ήταν η μεγαλύτερη απόλαυση της ζωής μου. Μετά από καμιά μιάμιση ώρα πίναμε τσίπουρα στο Δόσια και καμαρώναμε.

Ήταν τόσο φανταστική εμπειρία που, ενώ έχουν περάσει κιόλας 25 χρόνια εντούτοις θυμάμαι την εκδρομή με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες. Τόσο όμορφα περάσαμε και εγώ και πιστεύω και οι άλλοι.

Πάνω στα τσίπουρα και στη χαρά μας για το «επίτευγμα» κανονίσαμε για του χρόνου να εξοπλιστούμε πλήρως και να πάμε να μείνουμε μια βδομάδα μέσα στη χαράδρα του Βίκου. Ο «Ορειβατικός Σύλλογος» δημιουργήθηκε. Δυστυχώς λογαριάσαμε χωρίς τον Ξενοδόχο. Ενα τραγικό γεγονός που συνέβηκε στην οικογένεια ενός συνορειβάτη μας όχι μόνο μας σακάτεψε ψυχολογικά αλλά μας έκοψε και κάθε διάθεση για χρόνια. Μετά αρχίσαμε να λέμε να κάνουμε πάλι καμιά εκδρομή αλλά δυστυχώς πάντα μέναμε στα λόγια. Άλλοι παντρευτήκαν σχετικά νωρίς, άλλοι κάρναν παιδιά, ο καθένας τράβηξε το δρόμο του, που καιρός για τέτοια. Ούτε μέχρι το «Κόνσμα» δεν αξιωθήκαμε να πάμε.... Τώρα όμως που την ξαναθυμήθηκα αυτή την ιστορία κάπως μεράκλωσα πάλι και μεταξύ κλαρίνου και τσίπουρου θα προσπαθήσω να τους «ψήσω» να ξανακάνουμε μια εκδρομή αντάξια με εκείνη του Σμόλικα... Έχει κάτι σάδια η Παναγιά για να ψήσουμε... Άσε που έχει και κατηφόρα στο «πήγαινε»... Για το «έλα» δεν εγγυώμαι.....

Υ.Γ.: Μετά από χρόνια, έπεσε στα χέρια μου ένας χάρτης της περιοχής στρατιωτικός, ο οποίος είχε όλη τη διαδρομή που κάναμε για να πάμε εκεί πάνω. Κατάλαβα ότι είχαμε κάνει ολόκληρο κύκλο πιάνοντας τις κορυφογραμμές. Πλέον βεβαιώθηκα ότι το παιδί που βρήκαμε στη «Βρύσ'τ'Ρωμιού» τελικά είχε δίκιο για το πώς θα πάμε, άσχετα που εμείς κάναμε λάθος. Άς είναι. Η αδρεναλίνη για το άγνωστο και η φοβερή θέα από κεί πάνω με τα καταπληκτικά τοπία ήταν πολύ πιο ισχυρά από την κούραση και μας ανταμείψαν πλήρως. Για μένα ήταν μια φανταστική εμπειρία που δεν πρόκειται να ξεχάσω ποτέ.

Μακάρι να'χα τα κότσια να την ξανακάνω....

Ο ταχυδρόμος του χωριού μας

του Κώστα Παπαδημητρίου

«Του!!! Του!!!! Του!!!! Ακούστηκε στην άκρη του χωριού η σαλπικούλα του (γραμματικού) αγροτικού διανομέα». Έτσι ξεκινάει την περιγραφή του για τον (γραμματικό) ταχυδρόμο ο Ν. Κοντόπουλος στο αναγνωστικό της Ε' τάξης του δημοτικού σχολείου.

Από το 1962 υπηρετούσα στην Πυρσόγιαννη, στην υπηρεσία του ΟΤΕ, ως τεχνίτης εναέριου δικτύου. Ταχυδρομείο και ΟΤΕ στεγάζονταν στο ίδιο κτήριο, και την υπεραστική τηλεφωνία (συνδιαλέξεις, τηλεγραφήματα, κ.λπ) την εκτελούσαν οι υπάλληλοι του ταχυδρομείου.

Ήταν Μάρτης του 1965 και ένα πρωινό που πήγαινα στο γραφείο μας περίμενε στις σκάλες του ταχυδρομείου ένα αδύνατο και αμούστακο παιδί από τη Λυκόρραχη.

- «Πώς και απ' εδώ λεβέντη;» τον ρώτησα.

- «Ήρθα για δουλειά» μου απαντάει. «Με πήρε τηλέφωνο ο προϊστάμενος κ. Λώλης και μου είπε να μοιράζω τα γράμματα στην Πυρσόγιαννη, και παράλληλα να εξυπηρετώ και το τηλεφωνικό κέντρο». Την εποχή εκείνη ήσαν όλα χειροκίνητα.

- «Εγώ ονομάζομαι Παπαδημητρίου Κώστας και είμαι από το Κάντσικο (Δροσοπηγή) και θα συνεργαζόμαστε» του συστήθηκα.

- «Εμένα με λένε Χρήστο Φασούλη και είμαι ξάδελφος του προέδρου της Κοινότητας Λυκορράχης Μιχάλη Φασούλη» μου συστήθηκε και αυτός.

- «Φαντάρος πήγες;» τον ρώτησα, γιατί μου φάνηκε πολύ μικρός στην ηλικία.

- «Μόλις απολύθηκα. Ήμουν εθελοντής στην αεροπορία» μου αποκρίθηκε.

Ε! με αυτό το παιδί γίναμε καλοί συνεργάτες και οικογενειακοί φίλοι, και αρχίσαμε μια παράλληλη διαδρομή στη ζωή μας.

Η Γερμανία σαγήνευε εκείνη την εποχή όλους

Ο ταχυδρόμος του χωριού μας Χρήστος Φασουλής επί το έργον. Φωτογραφία του 1965.

τους κατοίκους της παραμεθορίου, πολύ περισσότερο τους νέους. Τότε ο φίλος μου ο Χρήστος ξενιτεύτηκε, μετά από ένα εξάμηνο δουλειάς στο ταχυδρομείο. Ούτε ένας χρόνος δεν πέρασε και επέστρεψε στην Ελλάδα. Είναι βαριά τα ξένα. Ήλθε και πάλι για δουλειά στο ταχυδρομείο, αλλά τώρα ως αγροτικός διανομέας, στη θέση του παραιτηθέντος χωριανού μας Γιάννη Κουτρομπίνα του Γρηγορίου.

Ήταν στα μέσα του Γενάρη περίπου, αν θυμούμαι καλά του έτους 1967, και το χιόνι ξεπερνούσε έξω τα 60 εκ. Και βλέπω αυτό το παιδί να ξεκινάει με μια τσάντα γεμάτη ταχυδρομικό υλικό να κάνει το πρώτο του δρομολόγιο. Επειδή γνώριζα τις δυσκολίες του δρόμου, έκανα το σταυρό μου και ευχήθηκα να γυρίσει με το καλό, και να μην απογοητευθεί και φύγει, όπως είχαν κάνει άλλοι προκάτοχοί του. Και όμως πήγε στο δρομολόγιό του και

γύρισε πολύ ενθουσιασμένος.

Δεν χρειάστηκε πολύ χρόνο να μάθει τα χωριά και το δρομολόγιό του. Ήταν επιμελής μέχρι και σχολαστικός, όταν τον έβλεπα να βάζει με τάξη τα γράμματα στην πέτσινη σάκκα του. Κάθε χωριό ξεχωριστά. Αλλού η απλή αλληλογραφία, αλλού τα συστημένα, αλλού οι επιταγές και τα βιβλιάρια του ταμειευτηρίου, αλλού των δημοσίων υπηρεσιών (σχολείων, νηπιαγωγείων, κοινοτήτων, ιατρείων, κ.λπ), δηλ. ένα ολόκληρο κινητό ταχυδρομείο.

Φορούσε πάντα την ταχυδρομική του στολή και το υπηρεσιακό πηλήκιο και με ένα μπαστούνι από κρανιά στο χέρι για συντροφιά και βοήθό του. Καθαρός, γρήγορος και εξυπηρετικός, με μάτια σπινθηροβόλα να ελέγχουν τους πάντες και τα πάντα για να μην κάνει λάθος στην επίδοση, πρόθυμος και καταδεκτικός, πάντα γελαστός, δίνει γράμματα σε αγαπημένους και παίρνει γράμματα για αγαπημένους.

Πουθενά δεν κάθεται. Πάντοτε βιαστικός για να προφθάσει. Δουλεύει, μπορεί να πει κανείς, σαν χρονομετρικό ρολόγι. Είναι πάντα υγιής,

λές και έχει κάνει συμβόλαιο φιλίας με τις αρρώστιες. Στα χωριά που γυρίζει, γνωρίζει όλους με τα μικρά τους ονόματα, ακόμη και τα παρατσούκλια τους, και έγινε φίλος όλων, ιδίως με τους νέους.

Ειδικά με το χωριό μου (Δροσοπηγή) οι σχέσεις του ήταν άριστες. Πήγα στο σπίτι του στο Κεφαλοχώρι (Λυκόρραχη – Λούψικο) και μου έδειξε πλούσιο φωτογραφικό υλικό με παρέες και νέους σε χορούς, γάμους και πανηγύρια του χωριού. Μάλιστα, συμμετείχε και σε ομάδα ποδοσφαίρου με νέους από τη Δροσοπηγή. Ήταν ένα αγαπητό πρόσωπο, και ειδικά στην τότε εποχή ήταν η αποκλειστική πηγή ειδήσεων. Αλήθεια! Τι σκληρές ήταν οι καιρικές συνθήκες εκείνα τα χρόνια! Φορτωμένος στον ώμο του τον βαρύ ταχυδρομικό σάκκο, δεν περπατούσε αλλά έτρεχε, υπερβαίνοντας και τα όρια της αντοχής, καθώς ήταν υποχρεωμένος να παλεύει με όλα τα στοιχεία της φύσης (βροχές, χιόνια, καυτερός ήλιος και άγρια θηρία). Στην αρχή το δρομολόγιο το εκτελούσε με τα πόδια, αργότερα με το μουλάρι και πιο ύστερα με ένα σαραβαλάκι μοτοποδήλατο μάρκας ZUNDAP. Εξυπηρετούσε έξι

Η ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού με τη συμμετοχή του ταχυδρόμου.

χωριά: Καστανέα, Λαγκάδα, Δροσοπηγή, Ζέρμα, Λυκόρραχη, Θεοτόκο. Στο χωριό μας διανυκτέρευε δυο φορές την εβδομάδα, Κυριακή και Τετάρτη, και έτσι απέκτησε πολλούς και στενούς φίλους. Μας αγάπησε πολύ και τον αγαπήσαμε περισσότερο.

Υπηρεσιακές και οικογενειακές ανάγκες μας χώρισαν και βρεθήκαμε για πολλά χρόνια ο

Το προσωπικό ΟΤΕ και ταχυδρομείου 1963 - 1970.

ένας μακριά από τον άλλο. Ο Χρήστος μετατέθηκε στην Αθήνα και εγώ στα Γιάννενα και Ηγουμενίτσα. Πάντα, όμως, είχαμε επικοινωνία και μάθαινα τα νέα του, για την γυναίκα του Μαρία, για τα παιδιά του Αφροδίτη, υπάλληλος σήμερα στο Υπουργείο Εξωτερικών, και τον γιό του Γιώργο, της σχολής τουριστικών επαγγελματιών. Χάρηκα πάρα πολύ όταν έμαθα ότι αρίστευσε στον διαγωνισμό των ΕΛΤΑ και εισήχθη στην ταχυδρομική σχολή. Υπηρέτησε, αργότερα, προϊστάμενος στο ταχυδρομείο Κόνιτσας και διευθυντής στο κεντρικό ταχυδρομείο Ιωαννίνων. Από τις θέσεις αυτές βοήθησε πάρα πολλά παιδιά από το χωριό του να προσληφθούν στις υπηρεσίες των ΕΛΤΑ.

Πάντα είχαμε και έχουμε στενή οικογενειακή φιλία. Το 1995 ασχοληθήκαμε και οι δυο με την τοπική αυτοδιοίκηση. Ως πρόεδροι των κοινοτήτων μας είχαμε μια άψογη και αγαστή συνεργασία. Το 1999 ήταν υποψήφιος δήμαρχος Μαστοροχωρίων. Μου έκανε την πρόταση να κατέβω και εγώ ως υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος, πράγμα το οποίο και δέχτηκα. Με

την εμπειρία μας δώσαμε, από την πλευρά της αντιπολίτευσης, ότι καλύτερο μπορούσαμε στον νεοσύστατο τότε δήμο Μαστοροχωρίων.

Σε ένδειξη εκτίμησης και αγάπης προς τον φίλο μου Χρήστο Φασούλη, τον εξαιρετο και φίλτατο ταχυδρόμο του χωριού μας, του αφιερώνω το παρακάτω ποίημα, ενός άγνωστου σε μένα ποιητή.

«Στους δρόμους τρέχει, συχνά φωνάζει,
πόρτες χτυπάει, χαρές μοιράζει.
Ποιος είναι; Ο ταχυδρόμος.
Αυτός που την τσάντα του,
όσο βαριά κι αν είναι
κι όσα αν έχει βάσανα,
καημούς, πόνους και χρόνους,
στη λιοκαμένη ασφαλτο,
στους χιονισμένους δρόμους,
ξεχύνεται με μια καρδιά
απίστευτα μεγάλη,
για της ζωής την πάλη.

Αυτός που τρέχει ακούραστα,
πιο γρήγορα να φέρει
το μήνυμα του ερχομού
και της χαράς το γράμμα,
στα μόναχα που καρτερούν,
στην πονεμένη μάνα,
που καρφωμένη στις γωνιές,
κλαμένη, πικραμένη,
όλο τον περιμένει.

Αυτός που κι αν τους ώμους του
σιγά-σιγά αλαφραίνει
κι η μαυρισμένη τσάντα του
αδειάζει και τελειώνει,
την αγαθή του την καρδιά
πίκρες, χαρές φορτώνει,
γιατί πονά στον πόνο τους
χαίρεται στη χαρά τους,
σαν λεν τα μυστικά τους.

Και παίρνει θάρρος και φτερά,
σαν νοιώθει να τον λαχταρά
ο κόσμος που δουλεύει,
κι αν βρίσκεται στη μοναξιά,
πάλι με μια γλυκιά ματιά
τους δρόμους γυρεύει.»

Δροσοπηγή 10-02-2010

Νεοελληνικό Λαογραφικό Μουσείο Κεφαλοχωρίου

του Θωμά Β. Ζιώγα

Από εκείνα τα παλιά χρόνια της δεκαετίας του 1950, έχω ένα αγαπητότατο φίλο, τον Δημήτρη (Τάκη) Φασούλη γιό του παπα-Θωμά, από τη Λυκόρραχη (Λούψικο), και εύχομαι στο Θεό των χριστιανών και στη θεά Υγεία των αρχαίων να τον φυλάγουν, για να είναι πάντα υγιής και παρών μαζί μας. Μαζί φοιτήσαμε στο «Γυμνάσιον εν Κονίτση» και εκεί δέθηκε η φιλία μας. Στο σπίτι του μακαρίτη αδελφού του Μιχάλη διαμέναμε στην Κόνιτσα και μαζί διαβάζαμε τα μαθήματα. Και κάπου-κάπου, πάνω στη σκοτούρα της μελέτης, έρχονταν η καλόκαρδη Μαριάνθη (δηλ. η Μιχάλαινα) και μας έφερνε κανένα «φελί» από τις εξαιρετικές «μπατσαρόπιπτες» που έφτιαχνε, πάντα αρτυσμένες με διάσπαρτες τραγανές τσιγαρίδες. Μας φαίνονταν τότε λουκούμι, αλλά ήταν όντως πεντανόστιμες. Ήταν χρόνια δύσκολα και στερημένα, όμως ήταν τα παιδικά και μαθητικά μας χρόνια, γι' αυτό πάντα τα αναπολούμε με νοσταλγία.

Οι δρόμοι της ζωής μας χώρισαν γρήγορα. Η ανάγκη να κάνουμε κάτι, για να επιβιώσουμε μέσα στις μεγάλες πολιτείες όπου εγκατασταθήκαμε, μας οδήγησε σε διαφορετικές πορείες. Καθένας πάλεψε όπως μπορούσε και κάτι έκανε. Χαθήκαμε για πολλά χρόνια, ποτέ όμως δεν ξεχαστήκαμε. Ξαναβρεθήκαμε, ύστερα από πολύ καιρό, στο κλεινό άστυ, ενήλικες και παντρεμένοι πλέον. Η χαρά μας ανείπωτη, γιατί η αλληλοεκτίμηση και η φιλία μας διαρκούσε αμείωτη ακόμη. Αγάπησα την οικογένειά του, όπως και εκείνος αγάπησε τη δική μου, και από τότε πάντα ψάχνω αφορμή να τον συναντήσω, να τα λέμε και να μην ξαναχαθούμε.

Έτσι, λοιπόν, κάθε φορά που ταξίδευα για Δροσοπηγή, περνούσα από το Λυκόρραχη (τώρα Κεφαλοχώρι) και ρωτούσα αν είναι εκεί για να ιδωθούμε και πάλι. Πολλές φορές στάθηκα τυχερός και τα είπαμε. Προ ετών, σε κάποια από τις πολλές επισκέψεις μου εκεί, ρωτώ τον μπάρμπα μου Χρήστο Φασούλη:

«Δεν μου λες, μπάρμπα Χρήστο, ο φίλος μου ο Τάκης του παπα-Θωμά είναι εδώ;». Ο μπάρμπα Χρήστος με κοίταξε απορημένος και με κάποιον μορφασμό μου λέει:

«Εδώ είναι. Αλλά είναι στα καλά του αυτό το παιδί;». Προς στιγμή σκέφτηκα ότι κάτι κακό θα συνέβη και ξαναρωτώ:

«Έπαθε τίποτα ο φίλος μου; Του συνέβη κάτι κακό;». Η απάντηση που πήρα ήταν λυτρωτική για μένα. Μου λέει:

«Στέκει, αυτός μορφωμένος άνθρωπος, να γυρίζει το χωριό και να μαζεύει όλα τα παλιά και άχρηστα πράγματα, για να τα κάνει μουσείο; Έτσι λέει. Μάζεψε όλη την παλιατζούρα του χωριού, όλα τα χαμένα, και έφερε και από αλλού. Ξεσπιτώθηκε αυτός για να τη βάλει να τη βλέπουν οι ξένοι. Είναι σοβαρά πράγματα αυτά; Πες μου;».

Δεν είπα τίποτε στον μπάρμπα Χρήστο, γιατί δεν είχα πληροφόρηση, αλλά κατάλαβα ότι αυτός και ο φίλος μου λειτουργούσαν σε τελείως διαφορετικές συχνότητες. Στο φάσμα της κοινωνικής προσφοράς κινούνταν ο ένας, στα κύματα της ατομικότητας ανεμίζονταν ο άλλος. Υποψιάστηκα αμέσως ότι ο φίλος μου κάτι σπουδαίο για τον τόπο και την ιστορία του προσπαθούσε να ιδρύσει. Και τα κατάφερε, με πολύ κόπο και άπειρο χρόνο, μέσα σε δυο-τρία χρόνια, παρόλη την αρνητική άποψη και θέση πολλών συγχωριανών του, κυρίως των υπερηλικών. Όπως μόνος μου διαπίστωσα, εκ των υστέρων βέβαια, όχι μόνο πέτυχε το μουσείο, αλλά είναι και σημείο αναφοράς και προβολής όλου του χωριού, πέρα από τον ιστορικό και εκπαιδευτικό σκοπό που υπηρετεί.

Σε επόμενο χρόνο, βρίσκομαι καλοκαίρι στη Δροσοπηγή. Χτυπάει το τηλέφωνό μου και στην άλλη άκρη είναι ο φίλος μου ο Τάκης, που βρίσκονταν και αυτός στο χωριό του.

«Να κατέβεις στο Κεφαλοχώρι να σε ιδώ και να σου δείξω και το μουσείο μου!» μου λέγει επιτακτικά.

Ασφαλώς και πήγα. Φίλος είναι δεν μπορούσα να αρνηθώ. Ήθελα και να τον ιδώ. Αλλά κυρίως είχα την περιέργεια να μάθω τι ήταν αυτό το μουσείο, στο οποίο μετέτρεψε το πατρικό του σπίτι. Ό,τι είδα με ικανοποίησε πλήρως και είπα φωναχτά και μέσα μου χίλια «εύγε!» στον φίλο μου.

Από που να αρχίσω και που να τελειώσω! Στο χαγιάτι που σκεπάζει τη σκάλα, στους τοίχους ισογείου και ορόφου, όλα τα βαριά σύνεργα του αγροτικού βίου τοποθετημένα στη σειρά: ξυλάλετρα, ζυγοί, βουκέντρες, ζεύγλες, και άλλα συναφή, όπως ντρυμόνια, κόσκινα, λυχνιστήρια, «θκούλια» (= δίκρανα), δρεπάνια, κόσσοι, λέκεκες, ζυγαριές, παλάντζες, «θκέλια» (= δικάλλες), τσαπιά, σκαλιστήρια, κ.λπ.. Τα εργαλεία των υλοτόμων όλα αναρτημένα με τάξη: πριόνια, «σιάρες» (= μεγάλα πριόνια), καταρράκτες, σφήνες, «λιάτες» (= μεγάλα πελέκια), τσεκούρια, κ.λπ.. Στη συνέχεια στο πλατύσκαλο υπάρχουν πλήθος από σύνεργα του κτηνοτροφικού βίου: καδιά και καρδάρια κάθε είδους, κακάβια, «ντρουμπουλίσες» (= δρουβάνια), κουδούνια και κυπριά όλων των μεγεθών με τα στεφάνια τους, κάππες, ταλαγάνια, τρουβάδες, κλίτσες, ψαλίδια για τον κούρο, κ.λπ.. Η γωνιά του σαμαρά είναι εδώ με σαμάρια, σαμαροσκούτια, σακορράφες, σαμαροσούβλια, σέλλες, καπίστρια, ίνγκλες, οπιστιές και τα άλλα συνοδά μικροαντικείμενα της σαγής. Δεν λείπει και το στέκι του πεταλωτή με καλιγοσφύρια, πέταλα και κάθε είδους τανάλιες, τις οποίες πολλές φορές χρησιμοποιούσαν για να αφαιρούν τα δόντια των ανθρώπων, όταν αυτοί πονούσαν. Η θέση με τα απαραίτητα του μεταφορέα κираτζί έχει: σαμάρια, φορτωτήρες, λιτάρια και τριχιές, μπλαροσάνιδα, σίδερα και πέδικλα, κλάπες για τα χιόνια και άλλα. Ακόμη και τα σύνεργα του κτίστη υπάρχουν σε μια γωνιά: σφυριά, σκεπάρνια, μυστριά, γωνιές, αλφάδια, ζύγια, κουπάνες, φτυάρια, κασμάδες, βαριές, λοστάρια. Οι μαραγκοί είναι παρόντες με τα δικά τους πάμπολλα εργαλεία. Υπάρχουν, επίσης, εργαλεία του σιδηρουργού/γύφτου, σύνεργα και όπλα των κυνηγών, το στέκι του τσαγκάρι/μπαλωματή με τα καλαπόδια, τις πρόκες, τα τσαγκαροσούβλια, τα σφηκοράμματα και τα συναφή, καθώς και η κόγχη του «τερζή» (= ράφτη) με τα ψαλίδια, τα σκουτιά, τα ράμματα και τις βελόνες.

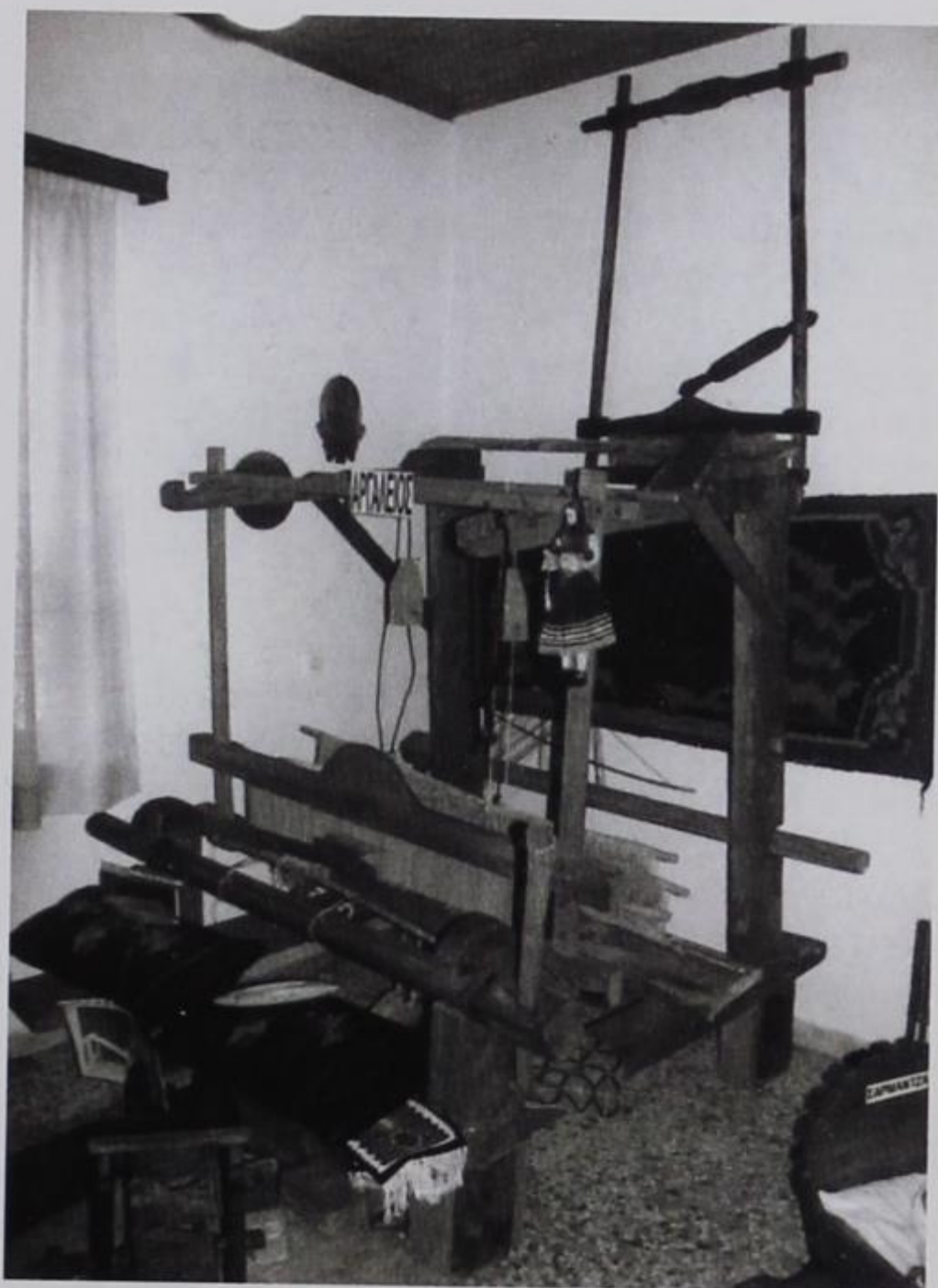
Ανοίγοντας την πόρτα του ορόφου βλέπεις ένα χώρο γεμάτο με πράγματα, τα οποία ήσαν σε χρήση από τους παλιούς και απλούς στην διαβίωσή τους ανθρώπους. Ο μικροχώρος του κουρέα είναι εδώ με κάθε είδους ψαλίδια, μηχανές, τσατσάρες και χτένες. Ακόμη και μια γωνιά ρολογά είναι εκεί με πολλά παλιά ρολόγια φερμένα από αλλού, που θυμίζουν όμως τους αλλοτινούς καιρούς. Παρέκει είναι αρα-

διασμένα όλα τα σκεύη της μαγειρικής: πυροστιές, γάστρες, χύτρες, ταψιά, σινιά, κάθε είδους και μεγέθους μαγειρικά χαλκώματα, μπούκλες, κακάβια, σύνεργα της πίττας και του φούρνου, και άλλα πολλά σκεύη της καθημερινής μαγειρικής. Οι παράπλευροι τοίχοι του επιμήκους διαδρόμου καλύπτονται από τους φωριαμούς της βιβλιοθήκης. Αρκετά βιβλία υπάρχουν εκεί, λίγα όμως με τοπικό περιεχόμενο, πράγμα που επίμονα ζητάει από τους επισκέπτες ο φίλος ο Τάκης. Βιβλία, που να αναφέρονται στα τοπικά γεγονότα του εμφυλίου, ζήτησε από το ΚΚΕ, τα άπαντα του Λένιν του έστειλαν εκείνοι. Κάτι ήταν και αυτό. Δεν δίστασε ούτε στιγμή να τα τοποθετήσει στη βιβλιοθήκη.

Η πιο τραγική θέση είναι αυτή του εμφυλίου πολέμου (1946 – 1949). Δύο αντικριστές γωνίες, με υλικό από τους δύο αντίπαλους σχηματισμούς. Λες ότι είναι και πάλι έτοιμοι θα αλληλοσπαραχθούν. Στη γωνιά του εθνικού στρατού στέκει όρθιο ανδρείκελο (κούκλα) φαντάρου σε φυσικό μέγεθος και γύρω του τα φονικά όπλα. Η άλλη γωνιά του δημοκρατικού στρατού είναι πιο λιτή. Ομοίωμα (κούκλα) αντάρτη δεν υπάρχει, γιατί δεν κατέστη δυνατόν να εξευρεθεί μια πλήρης στολή, παρά την έκκληση προς τους ΚΚέδες και την υπόσχεσή τους ότι θα την προμηθεύσουν. Τα άλλα, όμως, όπλα της αιματοχυσίας είναι εκεί παραταγμένα, μαζί με έναν εντυπωσιακό σε μέγεθος τηλεβόα της εποχής. Προσπερνώντας τα, φτύνεις στον κόρφο σου και ενδόμυχα εύχεται: «Ποτέ πια αδελφοφαγωμός!».

Στην επόμενη μεγάλη κάμαρα είναι στημένος ένας τοπικός αργαλειός. Ολόκληρος χωρίς ελλείψεις, έτοιμος να δουλέψει και να υφάνει τα μάλλινα τοπικά υφαντά. Και το στημόνι είναι ακόμη τεντωμένο στο αντί και περιμένει την υφάντρα με τη σαγίτα της. Οι γύρω τοίχοι καλυμμένοι με τα παλιά υφαντά, από τις προίκες των μανάδων και των γιαγιάδων μας.

Η άλλη διπλανή κάμαρα είναι γεμάτη με φορεσιές κάθε είδους, ανδρικές και γυναικείες. Και οι τοίχοι κατάφορτοι με φωτογραφίες του ίδιου θέματος. Αυτές που φορούσαν οι πρόγονοί μας και που σε λίγο θα τις λησμονήσουμε παντελώς. Ευτυχώς που κάποιοι ρέκτες πατριώτες, σαν τον φίλο τον Τάκη, σκέφτηκαν να τις μαζέψουν και να τις προβάλλουν όπως πρέπει. Οι ψηλόσωμες κούκλες ντυμένες με τις παραδοσιακές φορεσιές χαρίζουν ομορφιά

στο χώρο, και θυμίζουν στον επισκέπτη ότι και παλιά, παρά την τραχύτητα της καθημερινής επιβίωσης, υπήρχε κομψότητα και χάρη.

Εδώ τελειώνει η περιήγησή μου στο μουσείο, επίσης και η περιγραφή που σας έκανα, η οποία, μάλιστα, είναι και ελλιπέστατη. Τα εκατοντάδες μικροαντικείμενα που υπάρχουν στο μουσείο δεν μπορούν να περιγραφούν. Μόνο να τα δει μπορεί κανείς όλα. Γι' αυτό συμβουλεύω τους πάντες να το επισκεφτούν. Είναι εύκολο, γιατί η κα Κούλα, η αδελφή του Τάκη που κατοικεί μόνιμα σε διπλανό σπίτι με το μουσείο, είναι πάντα διαθέσιμη να ανοίξει τις πύλες του και να σας ξεναγήσει. Πέρα που κάποτε-κάποτε κάνει και προσφέρει εξαιρετικές «λαγγήτες» (= τηγανήτες) στους επισκέπτες. Χρήσιμα τηλέφωνα στο Κεφαλοχώρι είναι: τηλ. 2665081274, κιν. 6942658346.

Μετά από όλα όσα είδα, θαύμασα και θυμήθηκα εκεί στο μουσείο, επανέρχομαι στον διάλογο και τις απορίες του μπάρμπα Χρήστου, τον οποίο προανέφερα, και μπορώ τώρα να του πω με βεβαιότητα ότι έπραξε σωστά ο φίλος μου που έστησε αυτό το μουσείο, ένα ευεργέ-

τημα στον τοπικό λαϊκό πολιτισμό του χθες, από τον οποίο όλοι μας επηρεαστήκαμε και εξακολουθούμε να αντλούμε στοιχεία για ένα καλύτερο πολιτισμικό ελληνικό σήμερα. Και όπως εύστοχα στο φυλλάδιο προβολής του μουσείου αναγράφεται, αυτό ιδρύθηκε: «Στα ίχνη ενός τρόπου ζωής... με εικόνες από την ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου, με απομεινάρια από την καθημερινή ζωή και την εργασία, τις χαρές, τις κακουχίες και τους πολέμους, με ό,τι μπορεί να διασωθεί, ως παρακαταθήκη για το μέλλον .... με μεράκι και σε πείσμα της λήθης». Προσωπικά είμαι υπερήφανος που είμαι φίλος του Τάκη, ενός ανθρώπου με τόση ευαισθησία και αγάπη για τον τόπο και τους ανθρώπους του, η οποία τον οδήγησε στην διάθεση ακόμη και της προσωπικής του περιουσίας - πέραν από την εξ ιδίων ανάλωση χρημάτων, χρόνου και κόπου - για την ίδρυση και λειτουργία του μουσείου. Και πάλι χίλιες φορές «εύγε!».

Το μουσείο σας περιμένει.
Επισκεφθείτε το!

Αθήνα, Απρίλιος 2011

Μνήμη και ευλογία για τους Καντσιώτες της Αμερικής

του Θωμά Β. Ζιώγα

Είναι χειμώνας και κάνει τσουχτερό κρύο. Κλεισμένος μέσα στο σπίτι μου, προσπαθώ να βρω κάτι ενδιαφέρον και χρήσιμο για να σκοτώσω τον χρόνο που τόσο αργά και πληκτικά κυλάει, όταν μάλιστα είσαι πλέον και συνταξιούχος. Και επειδή «τα χρόνια περνούν, ο χρόνος δεν περνάει» που έλεγαν οι παλιοί, άρχισα να ξεφυλλίζω το βιβλίο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ-ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου», το οποίο εκδόθηκε από τη σημερινή αδελφότητα Δροσοπηγής το έτος 1993. Ήθελα να επαναφέρω και πάλι νωπά στο μυαλό μου διάφορα γεγονότα που εκεί καταγράφονται, τα οποία η άτιμη η μνήμη συνηθίζει να τα λησμονεί. Φυσικό είναι, γιατί πλέον και τα χρόνια μου είναι πολλά και το μυαλό φυραίνει.

Ξαναδιαβάζοντας πάλι το κεφάλαιο «Οι Καντσιώτες σε συλλογική δραστηριότητα» σελ. 57 έως 60, διαπίστωσα πόσο λίγα γνωρίζουμε για τη σπουδαία αδελφότητα της Αμερικής, η οποία τόσο πολύ βοήθησε το χωριό εκείνα τα δύστυχα πρώτα 50 χρόνια του περασμένου 20ου αιώνα. Με τον οβολό τους χρηματοδότησαν αρκετά έργα στο χωριό, τα οποία άλλαξαν ριζικά την εικόνα του. Και ο οβολός αυτός δόθηκε από το υστέρημά τους, γιατί η τότε Αμερική δεν ήταν όπως η σημερινή. Καμία απολύτως σχέση και σύγκριση. Εκείνη την εποχή δημιουργούσε τις σύγχρονες υποδομές της, που σε λίγο θα την καθιστούσαν παγκόσμια πρώτη οικονομική δύναμη, και όχι μόνο. Η ζωή εκεί ήταν δύσκολη και οι ώρες εργασίας ατέλειωτες. Παρόλα αυτά η αγάπη για το χωριό ήταν, για εκείνους τους πρωτομετανάστες χωριανούς μας, πιο ισχυρή από την καθημερινή στυγνή αναγκαιότητα. Πάλευε μέσα τους η αγάπη με την ανάγκη, και πάντα κέρδιζε στα σημεία η πρώτη. Απτή απόδειξη γι' αυτό έχουμε τα έργα που έγιναν και υπάρχουν στο χωριό (Σχολείο, Εκκλησία, Νεκροταφείο, κ.λπ.). Δεν υπάρχει ανάγκη άλλης μαρτυρίας.

Για την αδελφότητα της Αμερικής δεν διασώθη-

κε κανένα γραπτό στοιχείο, ή εγώ τουλάχιστον δεν γνωρίζω κάτι τέτοιο. Ούτε ιδρυτικό έγγραφο, ούτε καταστατικό, ούτε καν πως και πότε προέκυψε η ιδέα για να συσταθεί. Δεν ξέρουμε πως λειτουργούσε και ποιοι ήσαν στα όργανά της, δηλ. πρόεδροι, ταμίες, κ.λπ.. Ούτε τον αριθμό των μελών γνωρίζουμε, για να μην αναφερθώ στα άγνωστα πλέον ονόματά τους. Είναι κρίμα, γιατί κάτι παραπάνω έπρεπε να ξέρουμε γι' αυτούς τους συγχωριανούς, που πολλά ωφέλησαν το χωριό, και όχι μόνο τις 5 αράδες στο βιβλίο. Και σωστό είναι συχνά να τους μνημονεύουμε και να τους αποτίουμε την οφειλόμενη τιμή.

Τα λιγοστά στοιχεία που υπάρχουν στο βιβλίο προέκυψαν από κάποιες έντυπες αποδείξεις πληρωμής συνδρομών που βρήκα τότε (1993) μέσα σε ένα βιβλίο «Γεωγραφίας», έκδοση Αμερικής στην ελληνική γλώσσα, που είχε αφήσει στο παρακούτι ο πάππος μου Γιάννης Σπέλλας του Στεργίου. Ο πάππος αυτός, μαζί με τον αδελφό του Θανάση, είχε πάει μετανάστης στην Αμερική. Επέστρεψε οικειοθελώς το καλοκαίρι του 1912 για να καταταγεί εθελοντής στον ελληνικό στρατό, που τότε μάχονταν κατά των Τούρκων (1ος βαλκανικός πόλεμος).

Από τις αποδείξεις αυτές, που δημοσιεύονται εδώ όλες για να αποτελέσουν κτήμα και βάση έρευνας και για άλλους, βγαίνουν κάποια συμπεράσματα και στοιχεία, αν με προσοχή τις μελετήσουμε.

1) Η ονομασία της Καντσιώτικης αδελφότητας Αμερικής ήταν Εκκλησιαστική Αδελφότης Καντσιωτών «Η Αγία Παρασκευή». Υπήρχε σφραγίδα κυκλική που κυκλοτερώς είχε με μεγαλογράμματη ελληνική γραφή την παραπάνω ονομασία και στο κέντρο την εικόνα της αγίας Παρασκευής, όπως αυτό φαίνεται στις τέσσερις τελευταίες αποδείξεις με αριθ. 85, 108, 42, 43. Η πρόταξη της λέξης «Εκκλησιαστική» παραπέμπει σε σωματείο θρησκευτικό και φέρνει στο νου τις πρωτοχριστιανικές «αγάπες».

2) Είχε έδρα την πόλη Manchester της πολιτείας New Hampshire, η οποία συνορεύει με την πολιτεία της Νέας Υόρκης, στις ανατολικές ακτές των ΗΠΑ.

3) Η ετήσια συνδρομή των μελών ήταν 6,00 \$, ποσό που έμεινε αμετάβλητο για το χρονικό διάστημα που καλύπτουν οι αποδείξεις, δηλ. από Γενάρη του 1907 μέχρι Γενάρη του 1913. Έχοντας υπόψη τις εξοντωτικές συνθήκες

εργασίας που επικρατούσαν τότε στην Αμερική, ας μη μας φανεί μικρό το ποσό, αν το κρίνουμε, βέβαια, με τα σημερινά δεδομένα.

4) Βάσιμα τεκμαίρεται ότι η Αδελφότητα ιδρύθηκε μάλλον στις αρχές του 1907, ή λίγους μήνες πιο πριν, δηλ. μέσα στο έτος 1906. Και αυτό, γιατί στην πάνω δεξιά απόδειξη με αριθ. 19 γράφει: «Ο Ιωάννης Σπέλλας επλήρωσε διά συνδρομάς 12 δολάρια, από 1907 1η Ιανουαρίου μέχρι τέλη Δεκεμβρίου του 1908», δηλ. συνδρομές 2 ετών. Επειδή ο υπογράφων ταμίας Γιώργος Μουκούλης έφθασε στην Αμερική την 28 Οκτωβρίου 1907, όπως παρακάτω στην §5 αναγράφεται, αυτό σημαίνει ότι εισπράττει αναδρομικά τις χρωστούμενες συνδρομές. Συνεπώς, το πότε ακριβώς συστήθηκε επίσημα η αδελφότητα δεν αποκαλύπτεται από τις αποδείξεις. Ανεπίσημα και χωρίς καταστατικό ίσως λειτουργούσε και πιο πριν.

5) Φαίνεται ταμίας της αδελφότητας ο Γεώργιος Μουκούλης, από την απόδειξη αριθ. 19 μέχρι την απόδειξη αριθ. 108, δηλ. μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1911.

Ο γιός μου Βασίλης, ψάχνοντας στο διαδίκτυο αρχεία για το «Ίδρυμα της νήσου Έλλης» (Ellis Island Foundation, inc), το οποίο διαχειρίστηκε την είσοδο των μεταναστών στις ΗΠΑ, βρήκε ότι κάποιος άνδρας Μουκούλης Γεώργιος, 35 ετών, εργάτης, με όνομα μητρός Κυράτσω, παντρεμένος, Έλληνας από το Κάντσκο Ηπείρου της (τότε) Τουρκίας, αφίχθη στη Νέα Υόρκη την 28 Οκτωβρίου 1907 με το πλοίο EUROPA από τη Νάπολη Ιταλίας, και σχετίζεται με τον εξάδελφό του Βασίλη Μουκούλη που ήταν ήδη εκεί. Αυτός πρέπει να είναι ο ταμίας της αδελφότητας. Ήταν, ίσως, ο πιο μεγάλος σε ηλικία από τους χωριανούς μετανάστες και τον εμπιστεύτηκαν αμέσως. Γι' αυτό τον όρισαν ταμία. Πριν από αυτόν δεν γνωρίζουμε κάποιον άλλον ταμία.

6) Από την απόδειξη με αριθ. 42 προκύπτει ότι στις 3 Γενάρη 1912 ταμίας ήταν ο πάππος μου Ιωάννης Σπέλλας, ο οποίος «επλήρωσε διά συνδρομήν δολάρια 6,00, από 1η Ιανουαρίου 1912 μέχρι 1η Ιανουαρίου 1913», δηλ. προκαταβάλλει τη συνδρομή ενός έτους. Το ίδιο γράφει και η απόδειξη με αριθ. 43 για τον αδελφό του Αθανάσιο. Το καλοκαίρι του 1912 ο πάππος αυτός έρχεται εθελοντικά στην Ελλάδα για να πολεμήσει κατά των Τούρκων, οπότε σε κάποιον άλλον παρέδωσε το ταμείο, γιατί η αδελφότητα είχε και συνέχεια. Σε

Αριθ. 35
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Ο κ. Ιωάννης Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 3.00
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1909
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1909
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 19
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Ο κ. Ιωάννης Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 12
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1907
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1908
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 53
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Ο κ. Ιωάννης Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 3
 Σέντε από 1 Ιουνίου 1909
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1909
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 36
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Ο κ. Αθανάσιος Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 1.50
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1909
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1909
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 85
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Ιωάννης Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 6.00
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1910
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1910
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 108
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Αθανάσιος Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 6.00
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1911
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1911
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γεωργ. Μουκούρη

Αριθ. 42
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Γ. Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 6.00
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1912
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1912
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Γ. Σαγιάς

Αριθ. 43
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΥΤΩΝ
 "Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"
 Α. Σαγιάς
 επλήρωσε δι' ασιχρόνια Δολλ. 6.00
 Σέντε από 1 Ιανουαρίου 1912
 μέχρι 9ης Ιουνίου 1912
 Manchester, N. H.
 Ο ΤΑΜΙΑΣ
 Α. Σαγιάς

Έντυπες αποδείξεις πληρωμής συνδρομών της Καντιώτικης Εκκλησιαστικής Αδελφότητας «Η Αγία Παρασκευή».

Αμερική 1927. Γάμος του Καντσιώτη Ιωάννη Τέλη του Αδάμου (John Taylor Adams) με την Αγγελίνα Παπαγεωργίου - Εκτός του γαμπρού και της νύφης δεν αναγνωρίζονται σήμερα άλλοι συγχωριανοί Καντσιώτες, εκτός από τον αυεργέτη του χωριού μας Ιωάννη Λύτρα (στο μέσον καθιστός).

ποιόν; Αυτό είναι δεν το γνωρίζουμε προς το παρόν.

Τα περιοριστικά μέτρα για τη μετανάστευση που έλαβε η αμερικάνικη διοίκηση μετά τον 1^ο παγκόσμιο πόλεμο, εμπόδισαν άλλους νεότερους χωριανούς να μεταβούν στις ΗΠΑ. Το Καντσιώτικο έμπυχο υλικό δεν ανανεώθηκε και έτσι, με το διάβα του χρόνου, οι πρώτοι χωριανοί μετανάστες γέρασαν και με τη σειρά τους μετοίκισαν, όπως όλοι οι θνητοί, «εις τας νήσους των μακάρων». Η αδελφότητα, ελλείψει νεότερων μελών, ατόνησε και ο χρόνος έσβησε τα ίχνη της.

Χρέος είναι να βρούμε στοιχεία γι' αυτούς τους προγόνους μας που ευεργέτησαν τόσο πολύ το χωριό. Οι νέοι χωριανοί, και κυρίως οι παροικούντες την Αμερική, πρέπει να υλοποιήσουν αυτό το «χρεόν». Κάπου, κάτι σχετικό θα υπάρχει. Η Αμερική δεν καταστράφηκε από πολέμους για να χαθούν τα αρχεία. Χρειάζεται έρευνα, ψάξιμο και χρόνος. Για τους αγγλομαθείς το διαδίκτυο είναι διαθέσιμο. Τολμήστε!

Για να βοηθήσω, αναφέρω κάποιον συγχωριανό ονόματι Αριστοτέλης Γκαζώνας του Γεωργίου, εκπαιδευτικό στο επάγγελμα, με διεύθυνση (A. George Gazonas / 18 Wagner Road / Stockton N.J. 08555-1411 / USA) κατά τα έτη 1993/1994, όταν είχε επαφή μαζί μου και αγό-

ρασε τότε 15 βιβλία, τα οποία προόριζε για τους «απόγονους από τους μετανάστες που ήρθαν στην Αμερική από 1895 έως 1910 απ' το Κάντσικο», όπως μου έγραφε σε ένα γράμμα το 1994, όπου υπογράφει «εγγονός του Λέτσιου και της Λέτσινας». Μάλιστα με πληροφορούσε ότι «μέρα-νύχτα κάνω έρευνα για το θέμα -Έλληνες μετανάστες στο Norristown Pennsylvania-». Εύχομαι ο άνθρωπος να είναι ακόμη υγιής και να μπορεί να μας δώσει στοιχεία, τόσο για τους αρχικούς μετανάστες χωριανούς, όσο και για τους απογόνους, στους οποίους μοίρασε το βιβλίο για το Κάντσικο. Ιδού, λοιπόν, πεδίο λαμπρό έρευνας για τους νεότερους χωριανούς και κυρίως για τους κατοικούντες στις ΗΠΑ. Η επαφή μαζί του ίσως είναι ο μίτος για να ξετυλιχθεί το κουβάρι της λήθης και να αποκαλυφθούν τα τόσο χρήσιμα στοιχεία για τους χωριανούς μετανάστες στην Αμερική και για την εκεί αδελφότητα, διότι αυτά είναι ένα κομμάτι της δικής μας ιστορίας. Η θύμηση των ονομάτων τους θα είναι ευλογία και τιμή γι' αυτούς, αλλά και δικό μας καθήκον, για να μη φανούμε επιλήσμονες και αχάριστοι προς όσους μας ευεργέτησαν. Και τούτο δω το μικρό άρθρο αυτόν τον σκοπό υπηρετεί και σε αυτό αποβλέπει.

Πως δεν τούρκεψε η Στράτσιανη

του Βουρμπιανίτη † Αναστάσιου Ευθυμίου

- Άκουσε 'δω παπά και σεις μουχταροδημογερόντοι, με το καλό ή με το ζόρι, θα τουρκέψουν όλοι μια μέρα· αυτή 'ναι η διάτα του πολυχρονεμένου Πατισάχ. Δε γλιέπετ' όλα τα χωριά εδώ γύρα τούρκεψαν; Τι καϊτεράτε;

- Μα αφέντη, πώς να κοτήσουμ' εμείς ν' αλλαξοπιστήσουμε, αφού όλα τα χωριά τριγύρα μας είναι χριστιανικά; Θα μας χαλάσουν, θα μας κάψουν.

- Είστε μπουνταλάδες και χοντροκέφαλοι Στρατσιανίτες. Σας τόειπα χίλιες φορές, κανένας δε μπορεί να σας γγίξει, αφού βρίσκομ' εγώ εδώ μ' εκατόν πενήντα παλληκάρια, και μπορώ να μάσω κι άλλα δυο τόσα στη στιγμή, και να κάψω όποιο χωριό θελήσω. Ύστερα, σκεφτείτε και μοναχοί σας. Εσείς οι πέντε κι ο παπάς έξι, θα πάρετ' όλο το βουνό, και τα βοσκοτόπια δικά σας, όπως σας είπα. Θα πάρετε και τα γρόσια πού'παμαν, κι ότ' άλλο θέλετε θα τό'χετε. Κι αν δε θελήσουν οι χωριανοί να τουρκέψουν, τ' αμπελοχώραφά τους θα γίνουν τσιφλίκι δικό σας· κι αυτοί θα φύγουν νύχτα και σκοτάδι, ή θα πουληθούν σκλάβοι. Διαλέξτε και κάμετε.

- Ότι κι αν κάμουμε, ομπρός γκρεμός και πίσω ρέμα.....

Ο παραπάνω διάλογος γίνονταν στα μέσα του 17ου αιώνα, μέσα στο σαράι του Λεσκοβικιού. Από τη μια μεριά, κάθονταν στους αναπαυτικούς καναπέδες ο τουρκαλβανός ντερβέναγας της περιοχής, με άλλους πέντ' έξι επίσημους Τούρκους· κι από την άλλη, σε χαμηλά σκαμνιά, ο παπάς της Στράτσιανης, με πέντε δημογερόντους.

Οι μέρες ήταν πολύ πονηρές. Τον τελευταίο καιρό, είχαν τουρκέψει ένα σωρό χωριά της Κολώνιας και του Λεσκοβικιού. Και να τώρα, που ο άγριος και αιμοβόρος αυτός ντερβέναγας, μαζί με τους ιμάμηδες και τους χοτζιάδες του [δυστυχώς η παράδοση δεν διατήρησε το 'νομά του], ήθελε, με το καλό ή με το ζόρι, να

τουρκέψει και τα χωριά της Κόνιτσας, κάνοντας αρχή από τη Στράτσιανη.

- Σκεφτείτε καλά και αποφασίστε, ή θα χαθείτε, ή θα τουρκέψετε και θα ζήσετε αφεντάδες ένα από τα δυο....

- Μ!....μ!....μ!....

- Δεν έχει μου και ξεμού, είναι δεύτερη φορά που σας φωνάζω γι' αυτή τη δουλειά. Τώρα σύρτε στο καλό, σκεφτείτε το καλά, και τ' απόγιομα θα απαντήστε ναι ή όχι· θα σας καϊτερούμ' εδώ· άειντε!....

Βουβοί και σκοτεινιασμένοι, σηκώθηκαν ένας ένας, έκαναν τον υποχρεωτικό τεμενά στους αφέντες Τούρκους, και βγήκαν έξω.

Τι είπαν και τι έκαναν ως τ' απόγευμα, μοναχοί τους το ξέρουν. Ένα είναι γεγονός· ότι, είτε από το φόβο, είτε παρασυρμένοι από τες υποσχέσεις ότι θα γινόταν πλούσιοι και αφεντάδες, αποφάσισαν να τουρκέψουν. Τ' απόγευμα, όταν ο άγριος αρχηγός των Τούρκων τους ρώτησε:

- Ε! τι σκοπό έχετε, τι αποφασίσατε;

- Θα γίνει το θέλημα του πολυχρονεμένου μας Σουλτάνου, απάντησαν.

- Ισ Αλά!.... αφερίμ..., ανέκραξαν όλοι μαζί οι Τούρκοι, και σηκώθηκαν να τους χαιρετήσουν. Μοναχά να μη μας γελάσετε, έκαναν. Μαύρο φίδι θα σας φάει.

- Βαλαϊ, αυτό δε γίνεται!

Είπαν κι άλλα πολλά, και κάθησαν ως το βράδυ συζητώντας και καταστρώνοντας τα σχέδια πως θα έκαναν το χωριό να τουρκέψει.

Σαν νύχτωσε, οι Τούρκοι τους φίλεψαν στα καλύτερα σπίτια του Λεσκοβικιού και τους προσφώνούσαν «βλά», δηλαδή αδελφέ. Την άλλη μέρα, έφυγαν για το χωριό τους χωρίς καμιά επίδειξη, γιατί είχαν συμφωνήσει να μείνει μυστική η απόφασή τους, ως την τελευταία ώρα.

Στο χωριό που γύρισαν, κανένας δεν υποψιάστηκε το τι είχε συμβεί· μόνον στους δικούς των τους σπιτικούς είπαν το μυστικό.

Ήρθε το μεγάλο Σάββατο. Ξημέρωσε η μέρα της Λαμπρής του χίλια εξακόσια ..... Σ' όλα τα σπίτια του χωριού (της Στράτσιανης) ετοιμαζόταν για τη μεγάλη γιορτή. Άλλοι έσφαζαν κατσίκια, άλλοι αρνιά· οι φτωχότεροι έσφαζαν

κότες. Τα παιδιά καρτερούσαν ανυπόμονα πότε θάρθει η άλλη μέρα για ν' αρτυθούν. Ξελιγωμένα απ' τη σαρακοστή, και να τσιουγκρίσουν τα κόκκιν' αβγά. Οι λεβέντες του χωριού καρτερούσαν να σύρουν το χορό στο μεσοχώρι, οι τσιούπρες να τους κρυφοκαμαρώσουν, και τα γεροντάκια να ρουφήξουν το γλυκό κρασί από τ' αμπέλια της ποταμιάς. Όλοι τους αμέριμνοι ετοιμαζόταν να γιορτάσουν και να χαρούν. Όλοι, εκτός από έξι σπίτια. Το σπίτι του παπά και των πέντε δημογερόντων, που είχαν αποφασίσει να τουρκέψουν το χωριό· εκεί βασίλευε κατήφεια και σιωπή. Όλοι τους, βουβοί και σκεφτικοί, περίμεναν με αγωνία πότε θα φέξει η άλλη μέρα.

Σαν νύχτωσε καλά, πέντε σκιές γλίστρησαν στην εξώθυρα του σπιτιού του παπά· ήταν οι πέντε δημογερόντοι. Εκείνος τους περίμενε. Κάθησαν όλοι στα μιντέρια σιωπηλοί. Πρώτος μίλησε ο παπάς.

- Λοιπόν απόφαση. Θα γίνει;

- Πάει σκόλασε, αποκρίθηκαν οι άλλοι.

- Δε χωράει δισταγμός, ούτε δειλία. Αύριο το πρωί, θα στείλω το παιδί μου το μουγγό να φέρει το μαύρο κριάρι από την κοπή και να τόχει έτοιμο, και μόλις διαβαστεί το ευαγγέλιο στη δεύτερ' Ανάσταση, θα το ρίξω καταής το βαγγέλιο και θα το πατήσω. Ύστερα θα σφάξω το μαύρο κριάρι, ομπροστά στην ωραία πύλη, και θα περάστ' όλοι να πατήστε το βαγγέλιο. Κατόπιν θ' ανέβω στην άγια τράπεζα να πω την προσευχή στον Αλάχ, που την έχω γραμμένη, και τελείωσε...

- Κι αν αγριέψουν οι χωριανοί και γιένει σαματάς; τόλμησε να ρωτήσει κάποιος, τι θα γίνει;

- Όλοι εσείς με τα παιδιά σας θα τους εμποδίσετε, θα είστε αρματωμένοι, όπως είπαμαν. Ύστερα, μη ξεχνάτε ότι όξω στο μεσοχώρι θα βρίσκεται η κοσιάδα, που θα στείλουν οι μπέηδες κι οι ιμάμηδες από το Λεσκοβίκι.

- Είναι σίγουρο ότι θάρθουν;

- Όπως με γλιέπεις και σε γλιέπω.

Είπαν κι άλλα πολλά και διάφορα, και χωρίστηκαν κοντά τα μεσάνυχτα.

Ο παπάς, με φαινομενική ηρεμία, αλλά γεμάτος σκέψεις και ενδοιασμούς, βάρεσε το σημαντήρι και έψαλε με τρεμάμενα χείλη την ακολουθία της Αναστάσεως. Οι χωρικοί, ντυ-

μένοι τα γιορτινά τους, μαζεύτηκαν σχεδόν όλοι. Έψαλαν το «Χριστός ανέστη», μετάλαβαν από τα χέρια του παπά που αλαφρότρεμαν, και γύρισαν στα σπίτια τους, για να ριχτούν αμέριμνοι στο φαγοπότι, και να τσιουγκρίσουν τ' αβγά. Έρθε, τέλος, και το μεσημέρι η δεύτερη Ανάσταση. Με το χτύπημα του σημάντρου γιόμωσε το χαγιάτι της εκκλησίας.

Από το ένα μέρος κάθησαν αραδιαστά οι γέροντες με τα φλοκωτά ταλαγάνια και τες μαύρες κάλτσες, ακουμπισμένοι στα ραβδιά τους, που ήρθαν να χαιρετηθούν και να σχωρεθούν με τους συγχωριανούς των. Από το άλλο κάθησαν οι νέοι, οι λεβέντες, με τες κάτασπρες φουστανέλες και τα κεντητά πεσιλιά, που καρτερούσαν ανυπόμονα να πιάσουν το χορό, μετά την εκκλησία, και να γλεντήσουν. Οι γριούλες μαζεύτηκαν στο χαμηλό γυναικωνίτη, και οι νιές κ' οι νιόνυφες, με τες κεντητές φλοκάτες των, τες πλουμιστές ποδιές, και τες γαλανές σαλταμάρες, ανέβαιναν ψηλά στο καφασωτό.

Απάνω στην ώρα που ετοιμάζονταν να μπουν στην εκκλησία, ποδοβολητά αλόγων ακούστηκαν από πέρα απ' το δρόμο από το Ισβορίτικο· και καμιά εικοσαριά σοφαρήδες (ιππείς) έφτασαν τρέχοντας και ξεπέζεψαν στο μεσοχώρι.

- Το μουχτάρη, που είναι το μουχτάρη, ορέ; φώναξε ένας τσιαούσης.

Ο μουχτάρης, που ήταν μνημένος, προχώρησε αμέσως προς τον τσιαούση. Σε λίγο βγήκε κι ο παπάς και πήγε κι αυτός κοντά.

- Πάρτ' αυτό το γράμμα από τ' αφεντικό μου, τους είπε τότε ο τσιούσης, και τους έκλεισε πονηρά το μάτι. Ύστερα τους είπε κι άλλα πολλά· κουβέντιασαν χαμηλόφωνα. Κατόπιν καβαλίκεψε.

- Μα γιατί δεν κάθεστε να σας φιλέψουμε, έχουμε Πασχαλιά σήμερα, τσιούσ' αφέντη; του λέει ο μουχτάρης δυνατότερα για ν' ακουστεί.

- Όχι, ευχαριστώ μουχτάρ' εφέντη, έχω δουλειά, θα γυρίσω τ' απόγιομα, και μπορεί να κονέψουμ' εδώ, έχε το κατά νου σου νά'χεις κονάκια έτοιμα.

Ακούγοντας τα τελευταία λόγια του τσιαούση, οι χωριανοί κατσούφιασαν. Μια κατήφεια χύθηκε στις μορφές όλων. Ούτε Πασχαλιά της προκοπής δεν τους άφηναν να κάνουν οι καταραμένοι αφεντάδες.... Αναστέναξαν με ανα-

κούφιση, σαν τους είδαν να καβαλικεύουν και να φεύγουν ξανά.

Ο παπάς, σκυθρωπός, σκεφτικός, αλλά αποφασισμένος πια να εκτελέσει την απαίσιμη απόφαση, άρχισε την ακολουθία.

Σε λίγο, άρχισε να ρίχνει λοξές ματιές προς την πορτούλα του ιερού και ν' ανησυχεί. Όσο περνούσε η ώρα, τόσο η ανησυχία του μεγάλωνε. Πήγε δυο τρεις φορές, άνοιξε και κοίταξε.

- Τίποτε, μουρμούρισε· δε φαίνεται το παλιό παιδο..... Τί μπελιά, μη δεν ήύρε το κριάρι, μη δε μπορεί να το πιάκει; Αυτό 'ναι μανάρι.... Τι νά'παθε;

Άρχισε να ξαναδιαβάζει πάλι τα ίδια και τα ίδια περιμένοντας. Δίχως το κριάρι δεν μπορούσε να γίνει τίποτε· το κορμπάνι για τον Αλάχ ήταν απαραίτητο. Κοντά στον παπά, άρχισαν να ανησυχούν και οι άλλοι πέντε συνένοχοί του. Οι άλλοι χωριανοί, ακούγοντάς τον να διαβάζει και να ξαναδιαβάζει τα ίδια, απόρεσαν. Άλλοι νόμισαν πως είναι μεθυσμένος ο παπάς τους, κι άλλοι άλλα υπόθεσαν. Κανένας όμως δεν μπορούσε να μαντέψει το τρομερό μυστικό.

Η ώρα περνούσε, η αγωνία του παπά και των συντρόφων του μεγάλωνε, καθώς και η απορία των άλλων χωριανών.

Έξαφνα, άνοιξε διάπλατη η πορτούλα του ιερού και όρμησε μέσα, γοργό σαν άνεμος, το μουγγό παιδί του παπά. Πριν προλάβει ο πατέρας του να στραφεί, εκείνο άρχισε να φωνάζει καθαρότατα.

- Δε μπορώ να το πιάκω, πατέρα· αγρίεψε, δε μπορώ.

Κάτι σαν ηλεκτρικό ρεύμα διέτρεξε το κορμί του παπά· ανατρίχιασε σύγκορμος, ακούοντας το μουγγό παιδί να του μιλά. Μετανόησε αμέσως για το κακό που πήγαινε να κάνει.

- Θάμα! θάμα! αναφώνησε.

- Θάμα! Φώναξαν και τ' άλλα παιδιά μαζί με τον καντηλανάφτη που βρίσκονταν στο ιερό· έκριν' ο μουγγός!

Το τι έγινε τότε δεν περιγράφεται. Έβγαλαν το παιδί στην ωραία πύλη και το άφησαν να μιλάει. Όλοι γονάτισαν και προσεύχονταν.

Οι πέντε δημογερόντοι κοντοζύγωσαν με τρόπο τον παπά.

- Τι θα γίνει τώρα; του ψιθύρισαν.

- Δεν είναι θέλημα θεού να τουρκέψουμε· τους αποκρίθηκε τότες εκείνος· εμπρός να τελειώσουμε την εκκλησία και ότι γιέν' ας γιένει.

Αντί λοιπόν να πατήσει το ευαγγέλιο, το ασπαστηκε κι άρχισε να ψέλνει το «Αναστάσεως ημέρα».

Έτσι γλίτωσε η Στρατσιανη από τον τουρκισμό, λέει η παράδοση, και κοντά σ' αυτή και όλα τ' άλλα ελληνόφωνα χριστιανοχώρια της Κόνιτσας. Όσο για τους Τούρκους, δεισιδαίμονες όπως ήταν, δεν τόλμησαν να καταστρέψουν το χωριό, σαν μαθεύτηκε το θαύμα που έγινε. Εξ άλλου, οι χριστιανοί όλης της λάκκας του Σαρανταπόρου είχαν κι αυτοί άρματα, και δεν τό'τρωγαν τζάμπα.

(Το παραπάνω κείμενο, αναφερόμενο στις ιστορικές παραδόσεις και θρύλους του τόπου μας, το έστειλε για δημοσίευση ο Στρατσιανίτης γιατρός Αλέξανδρος Ταμπάκης. Είναι αναδημοσίευση από το περιοδικό «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ», τεύχος 47, Μάρτιος 1956).

Ιστορικά στοιχεία για το Καντιώτικο

του Χαρίλαου Γ. Γκούτου

Κατάγομαι από το χωριό Γαναδιό. Κατά την τελευταία δεκαετία, ασχολούμαι περιέργως με την έρευνα της άγνωστης ιστορίας της επαρχίας μας. Όταν προσφάτως διάβασα ότι εκδίδεται περιοδικό τιτλοφορούμενο «Τα Καντιώτικα», ζήτησα σχετικές πληροφορίες από τον κ. Θωμά Β. Ζιώγα, συμμαθητή μου στο Γυμνάσιο της Κόνιτσας κατά την δεκαετία του 1950, και ακολούθως από τον κ. Γ. Κοτολούλη, ο οποίος, ευγενέστατα, μου έστειλε τα εκδοθέντα τεύχη του περιοδικού. Πρόκειται για αξιόπαινη πολιτιστική παραγωγή, για την οποία εκφράζω και από εδώ τα συγχαρητήριά μου σε όσους την οργάνωσαν και τους συνεργάτες τους. Διότι θεωρώ ότι «Τα Καντιώτικα» είναι ένα από τα αξιολογότερα μικρά περιοδικά της χώρας μας, το οποίο διακρίνεται ανάμεσά τους, ιδίως για την επιμελή και καλλιτεχνική τυπογραφική σύνθεσή του, για το μεράκι με το οποίο έχουν γραφεί όλα σχεδόν τα κείμενά του και για το ζωηρό

ενδιαφέρον που αυτά μπορούν να προκαλούν στους συγχωριανούς αναγνώστες, αλλά και σε άλλους.

Ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση να συνεισφέρω ιστορικές πληροφορίες για το Κάντσικο, παρουσιάζω συνοπτικώς τα παρακάτω ιστορικά στοιχεία που μπόρεσα να βρω στο αρχείο μου, ελπίζοντας ότι η κοινοποίησή τους θα υποκινήσει κάποιους φιλόστορες Καντισιώτες να τα αξιοποιήσουν με σχετικά δημοσιεύματά τους:

Από την περιοχή που σήμερα ανήκει στην Δροσοπηγή, διέρχονταν παρακλάδια του κεντρικού δρόμου, ο οποίος οδηγούσε από την Ήπειρο στην Δ. Μακεδονία και αντίστροφα, επί τουρκοκρατίας τουλάχιστον. Ο δρόμος αυτός, μετά την τοποθεσία της σημερινής γέφυρας Σπηλιοτοπούλου, περνούσε από θέσεις που βρίσκονταν άλλες αριστερά και άλλες δεξιά του Σαραντάπορου και που μεταβάλλονταν κατά περιόδους. Ο εν λόγω δρόμος οδηγούσε: είτε α) στην Χρυσή (Σλάτινα) ή στο Επταχώρι (Μπουρμπουτσικό), είτε β) στην Φούρκα (και έπειτα στο Δοτσικό ή στα Γρεβενά ή στην Σαμαρίνα), με παρακλάδια του που διέρχονταν από περιοχές της Μλήζιανης ή του Κάντσικου, και πάντως από τις τοποθεσίες «Πάτρες» (μονή Αγίων Πάντων) και «Χατζή» (όπου υπήρχαν χάνια), πιθανώς δε κάποτε και πλησίον της μονής Κλαδόρμης (1).

Ο Γάλλος πρόξενος Πουκεβίλ έγραψε ότι το 1806, ευρισκόμενος στις Βάιπες, πλησίον της Ανασελίτσας (Νεάπολης), απείχε από την Σαμαρίνα 3½ λεύγες και από την Κιάφα 3 λεύγες, είδε δε ανάμεσα στην Σαμαρίνα και την Κιάφα, στην πλαγιά που λέγονταν Κούλα (πύργος), τα ερείπια ενός χωριού βλάχων που άλλοτε ήταν ανθηρό (2). Από το ασαφές κείμενό του συμπεραίνω ότι, πιθανότατα, επρόκειτο για το ερειπωμένο χωριό Λιάσκα (πλησίον της Κλαδόρμης), αν ο συγγραφέας εννοούσε ως Κιάφα την ομώνυμη κορυφή του Γράμμου και ως Κούλα (πύργο, κούλια) την κορυφή Ταμπούρι.

Σε κατάστιχο του Κώστα Γραμματικού, Βουρμπιανίτη γραμματέα του Αλή Πασά, γραμμένο το 1826, διαβάζουμε και τα εξής για τις αξιώσεις που αυτός ισχυρίζονταν ότι είχε κατά οφειλετών του καταγομένων από τα Μαστοροχώρια ή από αλλού: «... του Παπαδημήτρι και Μήτρου Καντισιώτων. Μου χρωστούν και άλλα πολλά εις το Κάντζικον από ομολογίας

μαντριών μουσαλάρι και από λογαριασμούς των ίδιων μαντριών και της χώρας τους και να μου κάνουν όρκον ο Παπαδημήτρης και τα παιδιά του Αλέξη και Δήμου και τα παιδιά του Γιώργου και να χωρισθούμε». (3). Μουσαλάρι λέγονταν η σημερινή Ροδιά Τυρνάβου Λάρισας. Εκεί, καθώς και στο Κάντσικο, ο Καντισιώτης Γραμματικός εκμεταλλεύονταν μαντριά (πομπία), μαζί με τους Καντισιώτες που αναφέρει, αλλά το 1826 ήθελε να παύσει να συνεργάζεται με αυτούς, αφού πρώτα εκείνοι δέχονταν ενόρκως ότι είναι σωστός ο κοινό λογαριασμός.

Το 1834, σε συμφωνητικό των προεστών δέκα χωριών της επαρχίας μας, αναφέρεται ως προεστός του «Κάντσικου» ο Γιώργης Τζίμου (4).

Σύμφωνα με έγγραφη βεβαίωση του 1838, Παπανικόλας «από χωρηό Κάνισκο» εδάνεισε 220 γρόσια σε Κονιτσιώτη (5).

Το 1859 «η εν Ζέρμα αρχαιοτάτη γέφυρα επεσκευάσθη» με φροντίδες του Κονιτσιώτη προεστού Νικ. Ζήση και με χρήματα της μονής Βελλάς που αυτός διεκδίκησε (6).

Οι κάτοικοι του χωριού το 1846 ήσαν 266, το 1874 ήσαν 750, το 1888 ήσαν 775 και το 1911 ήσαν 616. Το Κάντσικο το 1875 είχε 125 οικογένειες, καθώς και κοινό σχολείο με 28 μαθητές και με δάσκαλο που εμισθοδοτείτο από την εκκλησία του χωριού και από τις οικογένειες των μαθητών (7).

Μουχτάρηδες (προεστοί) του «Κάντζικου» διετέλεσαν το μεν 1872 «ο Βασίλης Γιάννη και ο Δημήτρης Γιώργη», το δε 1874 «ο Κοτούλας Κοσμάς και ο Βασίλειος Ι. Σπέλας». Το χωριό τότε δεν ήταν τσιφλίκι, όπως ήσαν κάποια γειτονικά χωριά (8).

Μετά το 1881 μετοίκησαν στο Καζακλάρ (Αμπελώνα) της Λάρισας οι εξής Καντισιώτες με τις οικογένειές τους: Βασιλείου, Γκάτζιος, Γκαντζούρας, Καπλάνης, Μπάτζιος, Χονδρογιάννης, Ζήκος (9).

Ο ηγούμενος της μονής Κλαδόρμης εβεβαίωσε το 1900 ότι ο Γιώργος Κων. Στεργίου Κοτσίννας ή Κωστούλας, «εκ χώρας Κάντσικον», ήταν κατάλληλος να χειροτονηθεί ως ιερέας, μετά δε από δέκα ημέρες ο χειροτονηθείς έγινε ιερέας του χωριού.

Το 1901 ο μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης ειδοποίησε τους ιερείς του Κάντσικου να απο-

στείλουν στις κυβερνητικές Αρχές κατάλογο των πενομένων οικογενειών του χωριού για να χορηγηθεί οικονομική βοήθεια σε αυτές από τις Αρχές.

Ο μητροπολίτης, το 1904, έδωσε εντολή στους ιερείς του χωριού να εισπράξουν απροφασίστως από τους κατοίκους την εισφορά τους προς την μητρόπολη για το παρελθόν έτος, καθώς και το ποσό των δύο λιρών που ο συγχωριανός Αντώνιος Γεωργίου κατέβαλε για λογαριασμό τους.

Τα ως άνω δύο περιστατικά υποδηλώνουν ότι τα έτη 1901-4 υπήρχε στο Κάντσικο οικονομική δυσπραγία (ίσως επειδή πνίγηκαν συγχωριανοί επιβαίνοντες σε πλοίο που ναυάγησε στην Ιθάκη). Πάντως το 1907 η εισφορά του χωριού για το έτος αυτό καταβλήθηκε από τον παπά Στέργιο.

Το 1908 ο μητροπολίτης διέταξε τους προκρίτους του χωριού αφενός να μεριμνήσουν για την εκλογή νέας εφοροεπιτροπής, με ψηφοφορία που θα γίνει στην αίθουσα του σχολείου, και αφετέρου να πείσουν κάποιον συγχωριανό τους Βασίλη να αποδώσει στην ανεψιά του το χωράφι της (10).

Το 1910 περίπου ο Καντσιώτης αγωγιάτης Νικόλαος Βελλάς εγκαταστάθηκε στο Γαναδιό ως εσώγαμβρος του Γαναδιώτη αγωγιάτη Ι. Μανθά και έλαβε το επώνυμο Μανθάς (11).

Διαβάζοντας το βιβλίο «Κάντσικο – Δροσοπηγή», που εκδόθηκε το 1993 από την Αδελφότητα του χωριού, επισήμανα κάποια θέματα που θίγονται σε αυτό και που νομίζω ότι είναι ιδιαίτερος ενδιαφέρονταν και αξίζουν να εξετασθούν αναλυτικότερα από Καντσιώτες που γνωρίζουν τον τόπο και που μπορούν να συλλέξουν πρόσθετες πληροφορίες. Τέτοια θέματα είναι: Εντοπισμός των δρόμων, οι οποίοι, όπως προανέφερα, διέρχονταν από περιοχές του χωριού και ιδίως από τις τοποθεσίες «Πάτρες» (Άγιοι Πάντες), «Χατζή» (χάνια) και ρέμα Μαρδίτσα (Κουσαρτσιώτικο) (σελ. 50, 51, 97, 147, 123, 124, 125). Περιγραφή των σωζομένων ερειπίων της Λιάσκας (σελ. 131). Τεκμηρίωση των χρονολογιών ίδρυσης και ανακαίνισης της εκκλησίας Αγίας Παρασκευής (σελ. 35, 39). Πληρέστερη περιγραφή των οικιών που κτίστηκαν κατά τα έτη 1836, 1862, 1865, κ.λπ. (σελ. 39).

Επισημειώσεις:

1. Χαρ. Γκούτος, «Η επαρχία Κόνιτσας και η Μόλιστα επί τουρκοκρατίας», 2003 σελ. 54, βλ. και Χαρ. Ρεμπέλης, Χάρτης της επαρχίας Κονίτσης, 1938. Ο δρόμος περνούσε και κάτω από το χωριό της Φούρκας, όπου υπήρχαν χάνια (βλ. Γ. Τσιούμης, «Ιστορία του χωριού Φούρκα της Ηπείρου», 1933, σελ. 7).

2. Φ. Πουκεβίλ, «Ταξίδι στην Ελλάδα, Μακεδονία, Θεσσαλία», εκδ. Αφοί Τολίδη 1995, σελ. 52: «Ατένιζα την κορυφή και το κεφαλοχώρι της Αγίας Μαρίνας (Σαμαρίνας), διέκρινα το σημείο όπου διακλαδίζεται με το Σμόλικα, καθώς και την αντικρινή πλαγιά, που ονομάζεται Κούλα (πύργος) και αναπτύσσεται τρεις λεύγες μέχρι την Κιάφα, ένα άλλοτε ανθηρό χωριό, όπου κατοικούσαν βλάχοι από την Δησσαρητία, οι οποίοι έχουν τώρα πια σχεδόν εξαφανισθεί, εξ αιτίας των εμφυλίων πολέμων ή της πανούκλας».

3. Βλ. Ηπειρωτικά Χρονικά, τ. 1938 σελ. 31. Στις σελ. 34, 41, 74, γίνεται λόγος και για άλλα «μαντριά» του Κ. Γραμματικού στην Θεσσαλία, στην Ναύπακτο και στην Βούρμπιανη. Για τις κερδοσκοπικές δραστηριότητές του βλ. Χαρ. Γκούτος, «Κώστας Γραμματικός ή Βουρμπιανίτης», Ηπειρ. Ημερολόγιο, τ. 2009, σελ. 39 επ. .

4. Ηπειρ. Χρονικά, τ. 1929, σελ. 233.

5. Ηπειρ. Εστία, τ. 1971, σελ. 62.

6. Ι. Λαμπρίδης, «Περί των εν Ηπείρω αγαθοεργημάτων», μέρος Α, 1880 σελ. 77. Σε βιβλίο του 1886 γίνεται λόγος για γέφυρα της Ζέρμας, αλλά και για γέφυρα του Κάντσικου (βλ. περιοδικό «Κόνιτσα», τ. 2002, σελ. 14, 16). Έχει γραφτεί το 1879 ότι «η εν τω χωρίω Ζέρμα γέφυρα εστί άχρηστος προς διάβασιν των κατοίκων δια την Κόνιτσαν, διότι το έδαφος είναι λίαν δύσβατον και απότομον» (βλ. «Κόνιτσα», τ. 2007, σελ. 170). Μετά το 1855, ο Δ. Πούλιος, «εκ του χωρίου Καντσικόν», εισέπραττε ετησίως 400 γρόσια, από κληροδοσία του Φουρκιώτη Ν. Γαλιλαίου, για λογαριασμό των ιερέων της Φούρκας (Ι. Λαμπρίδης, όπ. π., μέρος Β 190).

7. Βλ. Χαρ. Γκούτος, «Η επαρχία .....», όπ. π., σελ. 28 - Μ. Κοκολάκης «Το ύστερο Γιανιώτικο πασαλίκι», 2003, σελ. 484 - Π. Τζιόβας, Ηπειρ. Ημερολόγιο, τ. 2007, σελ. 298 - «Επετηρίς του εν Κων/πόλει Ηπειρωτικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου», 1875, σελ. 191.

8. Βλ. Α. Ευθυμίου, «Σελίδες από την ιστορία της Κόνιτσας», 1997, σελ. 43,44,48, 51, 53.

9. Δήμος Αμπελώνος, «Ο Αμπελώνας και η ιστορία του», 1995, σελ. 81.

10. Για τα παραπάνω περιστατικά των ετών 1900-8, αντήθησαν πληροφορίες από έγγραφα που δημοσίευσε ο Χιονιάδης π. Γ. Παΐσιος (Ηπειρ. Εστία, τ. 1968, σελ. 308, 309, 311, 394).

11. Βλ. Χαρ. Γκούτος, «Η επαρχία.....», όπ. π., σελ. 168.

Ο βομβαρδισμός του σπιτιού της Αγγελικής Κουτρομπίνα (Κούλης)

του Σταύρου Ζηκούλη

Ήταν άνοιξη του 1948. Ο εμφύλιος περιοριζόταν εδαφικά κυρίως στη Β.Δ. Ελλάδα (Ήπειρο, Δυτ. Μακεδονία) και αύξαινε σε ένταση με την άφθονη πολεμική βοήθεια της Αμερικής.

Το χωριό μας, καθώς βρίσκεται κοντά στο Γράμμο, ήταν καθημερινά χώρος επιχειρήσεων κι από τις δυο πλευρές. Το σπίτι της θείας Κούλης είχε επιταχθεί για κατάλυμα ανταρτών. Η θεία είχε σφάξει μια γίδα και είχε βάλει την κατσαρόλα να βράζει στο δωμάτιο των παιδιών. Κάποια στιγμή έρχεται εντολή να συγκεντρωθούν οι αντάρτες έξω από το χωριό. Η θεία μεταφέρει την κατσαρόλα στο δωμάτιο που άδειασαν οι αντάρτες, μια και έκαιγε κι εκεί τζάκι. Όμως σε λίγο γύρισαν οι αντάρτες, γιατί άλλαξε η διαταγή, και για να μη ενοχλεί μεταφέρει την κατσαρόλα πάλι στο άλλο δωμάτιο. Όμως δεν πρόσεξε, καθώς ήταν μισοσκοτάδο, δεν ακούμπησε καλά την κατσαρόλα στην πυροστιά, ανατράπηκε πάνω στο πόδι της και ζεματίστηκε. Έβαλε τις φωνές από τον πόνο. Τρέξαν οι αντάρτες να βοηθήσουν και ζητούσαν συγγνώμη που η ξαφνική επιστροφή τους ήταν αιτία του ατυχήματος. Είχε τόσο πολύ καεί που με τις μάλλινες κάλτσες που έβγαλε ξεκολλούσε και το δέρμα. Προσπάθησαν να την ανακουφίσουν με διάφορα γιατροσόφια, αφού φάρμακα δεν υπήρχαν. Ο άντρας της έλειπε στα ξένα, κάπου στη Χαλκιδική.

Τις επόμενες μέρες έγινε αντιληπτή η παρουσία ανταρτών στο χωριό και στάλθηκαν αεροπλάνα για βομβαρδισμό. Στόχος τους ήταν τα δύο σπίτια που είχαν πληροφορηθεί ότι στεγάζονταν η επιμελητεία των ανταρτών: το σπίτι του Θεοχάρη Ζηκούλη και του Στέργιου Βλαχογιάννη. Το σπίτι της Κούλης ήταν πάνω από το σπίτι του Βλαχογιάννη σε απόσταση 20 μέτρων περίπου.

Έτσι σε ένα βομβαρδισμό πέφτει η οβίδα στο σπίτι της και γκρεμίζεται όλη η σκεπή. Η θεία τανικοβάλλεται και σέρνοντας το ζεματισμένο πόδι φεύγει προς την πλατεία και μέσα από τον υπόνομο, μαζί με άλλους χωριανούς βγήκανε κάτω από την εκκλησία και συνεχίσανε το δρόμο προς τη Ναχούτσα και σταμάτησαν κάτω από την αχυρώνα του Καναβού. Εκεί ένοιωσαν

ασφαλείς και ηρέμησαν. Τότε η θεία αντιλήφθηκε ότι μέσα στον πανικό της είχε ξεχάσει μέσα στο σπίτι το ενός χρόνου παιδί της, τον Κώστα. Έβαλε τις φωνές και τα κλάμματα όντας σίγουρη ότι το παιδί είχε σκοτωθεί. Οι χωριανοί προσπάθησαν να την ηρεμήσουν, μάταια όμως. Όταν έφυγαν τα αεροπλάνα, ένας αντάρτης πήγε στο βομβαρδισμένο σπίτι. Εκεί βρήκε το παιδί να έχει φύγει από την κούνια, να βρίσκεται σε μια γωνιά του σπιτιού και από πάνω να το προστατεύει ένα χοντρό ξύλο της σκεπής (γριντιά), που πέφτοντας η μια άκρη της στάθηκε σε μια καμάρα του τοίχου και έτσι δεν πλάκωσε το παιδί η σκεπή.

Το σπίτι της Αγγελικής Κουτρομπίνα όπως ήταν με γκρεμισμένη τη σκεπή από τον βομβαρδισμό. Φωτ. Δ. Χαρισιάση το Φθινόπωρο του 1948.

Η κούνια (σαρμάντζα) είχε διαλυθεί εντελώς. Πήρε το παιδί αγκαλιά, δεν είχε κάποιο σοβαρό χτύπημα. Από τον ίδιο δρόμο πήγε το παιδί στη μάνα, που δεν πίστευε ότι ήταν ζωντανό μέσα σε τέτοιο χαλασμό. Αμέσως το αγκάλιασε και για να το ηρεμίσει του πρόσφερε το στήθος της και το παιδί ησύχασε.

Μετά από τέτοια περιστατικά και καθώς οι βομβαρδισμοί συνεχίζονταν, οι χωριανοί μένανε τη μέρα στο δασωμένο περίγυρο του χωριού και στις ρεματιές και μόνο το βράδυ πήγαιναν στα σπίτια για να πάρουν εφόδια.

Έτσι, όταν έγινε πρόταση από το δημοκρατικό στρατό να στείλουν τα παιδιά στην Αλβανία, πρόθυμα γράφτηκαν πολλά παιδιά με την συναίνεση των γονιών τους να φύγουν για να γλυτώσουν το θάνατο.

Δροσοπηγή, Ιούνιος 2011

κούφιση, σαν τους είδαν να καβαλικεύουν και να φεύγουν ξανά.

Ο παπάς, σκυθρωπός, σκεπτικός, αλλά αποφασισμένος πια να εκτελέσει την απαίσια απόφαση, άρχισε την ακολουθία.

Σε λίγο, άρχισε να ρίχνει λοξές ματιές προς την πορτούλα του ιερού και ν' ανησυχεί. Όσο περνούσε η ώρα, τόσο η ανησυχία του μεγάλωνε. Πήγε δυο τρεις φορές, άνοιξε και κοίταξε.

- Τίποτε, μουρμούρισε· δε φαίνεται το παλιόπαιδο.....Τί μπελιά, μη δεν ήυρε το κριάρι, μη δε μπορεί να το πιάκει; Αυτό 'ναι μανάρι.... Τι νά'παθε;

Άρχισε να ξαναδιαβάζει πάλι τα ίδια και τα ίδια περιμένοντας. Δίχως το κριάρι δεν μπορούσε να γίνει τίποτε· το κορμπάνι για τον Αλάχ ήταν απαραίτητο. Κοντά στον παπά, άρχισαν να ανησυχούν και οι άλλοι πέντε συνένοχοί του. Οι άλλοι χωριανοί, ακούγοντάς τον να διαβάζει και να ξαναδιαβάζει τα ίδια, απόρεσαν. Άλλοι νόμισαν πως είναι μεθυσμένος ο παπάς τους, κι άλλοι άλλα υπόθεσαν. Κανένας όμως δεν μπορούσε να μαντέψει το τρομερό μυστικό.

Η ώρα περνούσε, η αγωνία του παπά και των συντρόφων του μεγάλωνε, καθώς και η απορία των άλλων χωριανών.

Έξαφνα, άνοιξε διάπλατη η πορτούλα του ιερού και όρμησε μέσα, γοργό σαν άνεμος, το μουγγό παιδί του παπά. Πριν προλάβει ο πατέρας του να στραφεί, εκείνο άρχισε να φωνάζει καθαρότατα.

- Δε μπορώ να το πιάκω, πατέρα· αγρίεψε, δε μπορώ.

Κάτι σαν ηλεκτρικό ρεύμα διέτρεξε το κορμί του παπά· ανατρίχιασε σύγκορμος, ακούοντας το μουγγό παιδί να του μιλά. Μετανόησε αμέσως για το κακό που πήγαινε να κάνει.

- Θάμα! θάμα! αναφώνησε.

- Θάμα! Φώναξαν και τ' άλλα παιδιά μαζί με τον καντηλανάφτη που βρίσκονταν στο ιερό· έκριν' ο μουγγός!

Το τι έγινε τότε δεν περιγράφεται. Έβγαλαν το παιδί στην ωραία πύλη και το άφησαν να μιλάει. Όλοι γονάτισαν και προσεύχονταν.

Οι πέντε δημογερόντοι κοντοζύγωσαν με τρόπο τον παπά.

- Τι θα γίνει τώρα; του ψιθύρισαν.

- Δεν είναι θέλημα θεού να τουρκέψουμε· τους αποκρίθηκε τότες εκείνος· εμπρός να τελειώσουμε την εκκλησία και ότι γιέν' ας γιένει.

Αντί λοιπόν να πατήσει το ευαγγέλιο, το ασπάστηκε κι άρχισε να ψέλνει το «Αναστάσεως ημέρα».

Έτσι γλίτωσε η Στράτσιανη από τον τουρκισμό, λέει η παράδοση, και κοντά σ' αυτή και όλα τ' άλλα ελληνόφωνα χριστιανοχώρια της Κόνιτσας. Όσο για τους Τούρκους, δεισιδαίμονες όπως ήταν, δεν τόλμησαν να καταστρέψουν το χωριό, σαν μαθεύτηκε το θαύμα που έγινε. Εξ άλλου, οι χριστιανοί όλης της λάκκας του Σαρανταπόρου είχαν κι αυτοί άρματα, και δεν τό'τρωγαν τζάμπα.

(Το παραπάνω κείμενο, αναφερόμενο στις ιστορικές παραδόσεις και θρύλους του τόπου μας, το έστειλε για δημοσίευση ο Στρατσανιτής γιατρός Αλέξανδρος Ταμπάκης. Είναι αναδημοσίευση από το περιοδικό «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ», τεύχος 47, Μάρτιος 1956).

Ιστορικά στοιχεία για το Κάντσικο

του Χαρίλαου Γ. Γκούτου

Κατάγομαι από το χωριό Γαναδιό. Κατά την τελευταία δεκαετία, ασχολούμαι περιέργως με την έρευνα της άγνωστης ιστορίας της επαρχίας μας. Όταν προσφάτως διάβασα ότι εκδίδεται περιοδικό τιτλοφορούμενο «Τα Καντσιώτικα», ζήτησα σχετικές πληροφορίες από τον κ. Θωμά Β. Ζιώγα, συμμαθητή μου στο Γυμνάσιο της Κόνιτσας κατά την δεκαετία του 1950, και ακολούθως από τον κ. Γ. Κοτολούλη, ο οποίος, ευγενέστατα, μου έστειλε τα εκδοθέντα τεύχη του περιοδικού. Πρόκειται για αξιόπαινη πολιτιστική παραγωγή, για την οποία εκφράζω και από εδώ τα συγχαρητήριά μου σε όσους την οργάνωσαν και τους συνεργάτες τους. Διότι θεωρώ ότι «Τα Καντιώτικα» είναι ένα από τα αξιολογότερα μικρά περιοδικά της χώρας μας, το οποίο διακρίνεται ανάμεσά τους, ιδίως για την επιμελή και καλλιτεχνική τυπογραφική σύνθεσή του, για το μεράκι με το οποίο έχουν γραφεί όλα σχεδόν τα κείμενά του και για το ζωηρό

ενδιαφέρον που αυτά μπορούν να προκαλούν στους συγχωριανούς αναγνώστες, αλλά και σε άλλους.

Ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση να συνεισφέρω ιστορικές πληροφορίες για το Κάντσικο, παρουσιάζω συνοπτικώς τα παρακάτω ιστορικά στοιχεία που μπόρεσα να βρω στο αρχείο μου, ελπίζοντας ότι η κοινοποίησή τους θα υποκινήσει κάποιους φιλόστορες Καντσιώτες να τα αξιοποιήσουν με σχετικά δημοσιεύματά τους:

Από την περιοχή που σήμερα ανήκει στην Δροσοπηγή, διέρχονταν παρακλάδια του κεντρικού δρόμου, ο οποίος οδηγούσε από την Ήπειρο στην Δ. Μακεδονία και αντίστροφα, επί τουρκοκρατίας τουλάχιστον. Ο δρόμος αυτός, μετά την τοποθεσία της σημερινής γέφυρας Σπηλιοτοπούλου, περνούσε από θέσεις που βρίσκονταν άλλες αριστερά και άλλες δεξιά του Σαραντάπορου και που μεταβάλλονταν κατά περιόδους. Ο εν λόγω δρόμος οδηγούσε: είτε α) στην Χρυσή (Σλάτινα) ή στο Επταχώρι (Μπουρμπουτσικό), είτε β) στην Φούρκα (και έπειτα στο Δοτσικό ή στα Γρεβενά ή στην Σαμαρίνα), με παρακλάδια του που διέρχονταν από περιοχές της Μλήζιανης ή του Κάντσικου, και πάντως από τις τοποθεσίες «Πάτρες» (μονή Αγίων Πάντων) και «Χατζή» (όπου υπήρχαν χάνια), πιθανώς δε κάποτε και πλησίον της μονής Κλαδόρμης (1).

Ο Γάλλος πρόξενος Πουκεβίλ έγραψε ότι το 1806, ευρισκόμενος στις Βάιπες, πλησίον της Ανασελίτσας (Νεάπολης), απείχε από την Σαμαρίνα 3½ λεύγες και από την Κιάφα 3 λεύγες, είδε δε ανάμεσα στην Σαμαρίνα και την Κιάφα, στην πλαγιά που λέγονταν Κούλα (πύργος), τα ερείπια ενός χωριού βλάχων που άλλοτε ήταν ανθηρό (2). Από το ασαφές κείμενό του συμπεραίνω ότι, πιθανότατα, επρόκειτο για το ερειπωμένο χωριό Λιάσκα (πλησίον της Κλαδόρμης), αν ο συγγραφέας εννοούσε ως Κιάφα την ομώνυμη κορυφή του Γράμμου και ως Κούλα (πύργο, κούλια) την κορυφή Ταμπούρι.

Σε κατάστιχο του Κώστα Γραμματικού, Βουρμπιανίτη γραμματέα του Αλή Πασά, γραμμένο το 1826, διαβάζουμε και τα εξής για τις αξιώσεις που αυτός ισχυρίζονταν ότι είχε κατά οφειλετών του καταγομένων από τα Μαστοροχώρια ή από αλλού: «... του Παπαδημήτρι και Μήτρου Κανιτζώτων. Μου χρωστούν και άλλα πολλά εις το Κάντζικον από ομολογίαις

μαντριών μουσαλάρι και από λογαριασμούς των ίδιων μαντριών και της χώρας τους και να μου κάνουν όρκον ο Παπαδημήτρης και τα παιδιά του Αλέξη και Δήμου και τα παιδιά του Γιώργου και να χωρισθούμε». (3). Μουσαλάρι λέγονταν η σημερινή Ροδιά Τυρνάβου Λάρισας. Εκεί, καθώς και στο Κάντσικο, ο Κ. Γραμματικός εκμεταλλεύονταν μαντριά (ποίμνια), μαζί με τους Καντσιώτες που αναφέρει, αλλά το 1826 ήθελε να παύσει να συνεργάζεται με αυτούς, αφού πρώτα εκείνοι δέχονταν ενόρκως ότι είναι σωστός ο κοινός λογαριασμός.

Το 1834, σε συμφωνητικό των προεστών δέκα χωριών της επαρχίας μας, αναφέρεται ως προεστός του «Κάντσικου» ο Γιώργης Τζίμου (4).

Σύμφωνα με έγγραφη βεβαίωση του 1838, ο Παπανικόλας «από χωρηό Κάνισκο» εδάνεισε 220 γρόσια σε Κονιτσιώτη (5).

Το 1859 «η εν Ζέρμα αρχαιοτάτη γέφυρα επεσκευάσθη» με φροντίδες του Κονιτσιώτη προεστού Νικ. Ζήση και με χρήματα της μονής Βελλάς που αυτός διεκδίκησε (6).

Οι κάτοικοι του χωριού το 1846 ήσαν 266, το 1874 ήσαν 750, το 1888 ήσαν 775 και το 1911 ήσαν 616. Το Κάντσικο το 1875 είχε 125 οικογένειες, καθώς και κοινό σχολείο με 28 μαθητές και με δάσκαλο που εμισθοδοτείτο από την εκκλησία του χωριού και από τις οικογένειες των μαθητών (7).

Μουχτάρηδες (προεστοί) του «Κάντζικου» διέτελεσαν το μεν 1872 «ο Βασίλης Γιάννη και ο Δημήτρης Γιώργη», το δε 1874 «ο Κοτούλας Κοσμάς και ο Βασίλειος Ι. Σπέλας». Το χωριό τότε δεν ήταν τσιφλίκι, όπως ήσαν κάποια γειτονικά χωριά (8).

Μετά το 1881 μετοίκησαν στο Καζακλάρ (Αμπελώνα) της Λάρισας οι εξής Καντσιώτες, με τις οικογένειές τους: Βασιλείου, Γκάτζιος, Γκαντζούρας, Καπλάνης, Μπάτζιος, Χονδρογιάννης, Ζήκος (9).

Ο ηγούμενος της μονής Κλαδόρμης εβεβαίωσε το 1900 ότι ο Γιώργος Κων. Στεργίου Κοτσίννας ή Κωστούλας, «εκ χώρας Κάντσικον», ήταν κατάλληλος να χειροτονηθεί ως ιερέας, μετά δε από δέκα ημέρες ο χειροτονηθείς έγινε ιερέας του χωριού.

Το 1901 ο μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης ειδοποίησε τους ιερείς του Κάντσικου να απο-

Όσο κρατάει ένας καφές

του Χρήστου Τσιγκούλη

Ήταν κάποτε ένας Ντούλης ... έτσι αρχίζει η ιστορία αυτή.

Ο Τάσος Ντούλης ήταν από εκείνους τους Καντσιώτες που δεν μετρούσαν τα λόγια τους αλλά και δεν τα έλεγχαν. Πίστευε πως όσοι ανακατώνονται με τα κοινά το κάνουν από προσωπικό όφελος (ποιος έχει το χέρι στο μέλι και δεν θα το γλύψει) γι' αυτό κατηγορούσε τα κουινιάδια του «οι χοντρονοικοκυραίοι που χώνονται στα κοινοτικά σαν πρόεδροι και σύμβουλοι για να φάνε, να χουν αλισβερίσια με τον Τούρκο μπέη της Κόνιτσας και να μοιράζουν τα κλεμμένα απ' τον κοσμάκη».

Οι παλιές ιστορίες στα χωριά μας είναι σαν τα ερείπια αρχαίων ναϊσκων. Λείπουν τα περισσότερα δείγματα, λεπτομέρειες, ημερομηνίες όπως συμβαίνει και με τη διήγηση αυτή. Δεν είναι γνωστό ποιο ήταν το σόι του κάθενός... το μόνο σίγουρο είναι ο τόπος. Το Κάντσικο στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Τότε που ο πρόεδρος της κοινότητας λεγόταν μουχτάρης και εκλεγόταν απ' τους άντρες του χωριού διαβοής στο νάρθηκα της εκκλησίας, αρχές της άνοιξης, κάθε τρία ή τέσσερα χρόνια.

Τα κουινιάδια μάθαιναν απ' τον κόσμο για όσα τους στόλιζε ο γαμπρός τους και θιαμένονταν (απορούσαν) για το φέρισμό του. «Τι διάολος τον έπιασε...» έλεγαν «...δεν μπορεί, κάποιος θα του έβαλε διαβάσματα (συκοφαντίες). Εμείς όπως έχουμε τους άλλους γαμπρούς, έχουμε κι αυτόν...».

Κάλεσαν την αδερφή τους στο σπίτι. «Μας κακοφαίνονται οι κατηγορίες του» είπαν. «Λεν οι άλλοι, λέει κι αυτός ...».

«Τι να κάνω;» είπε η αδερφή «σάματι δεν τον μαλώνω... αυτός εκεί, έχει το στόμα χάρβαλο, μοιάζ' την πεθερά μου».

Ανάμεσα στα δύο μέρη σίγουρα θα ακούστηκαν βαριές λέξεις. «Κλέφτες, φαγάδες άρπαζαν από παντού πρόβατα, χωράφια βιος, οι

ανηχόρταγοι...» αυτά από τη μια μεριά. Από την άλλη «ο χαμένος, ο λύκος ο μάυρος, ο αχάριστος, ο ξωπαρμένος...».

Είχαν βρει γερό μπελιά τα κουινιάδια, κι όσο περνούσε ο καιρός θύμωναν περισσότερο με τον Τάσο Ντούλη. Είχαν όμως τη μύγα και σε πολλά μυγιάζονταν. Αλλά στα χωριά μας και ειδικά στα χρόνια της τουρκοκρατίας δεν ήταν εύκολο να είσαι μουχτάρης. Ήταν όλοι γνωστοί και συγγενείς και ήταν εύκολη η παρεξήγηση, τα παράπονα και τα κακιώματα. Δεν κάνουν όλοι γι' αυτά τα αξιώματα, θέλει ταλέντο, διπλωματία, δύναμη και πονηριά. Μα και να κλέψεις ακόμα χρειάζεται ικανότητα, έλεγαν οι σοφότεροι.

Ο Ντούλης εκεί, αμετάπιστος. Ώσπου κάποια μέρα, ένας απ' τα κουινιάδια του, ο μεγάλος είπε «του χρόνου να βάλουμε πρόεδρο το Ντούλη, να δούμε τι θα κάνει ο έξυπνος» Το είπαν και στους γεροντότερους, συμφώνησαν και όταν ζύγωνε ο καιρός για τις εκλογές έκαναν την πρόταση στο Ντούλη. «Αποφασίσαμε να σε βάλουμε μουχτάρη».

Ξαφνιάστηκε ο Τάσος είπε «Α πα πα..., δεν είμαι εγώ για τέτοια» αλλά επειδή καμμιά φορά τα λόγια γυρίζουν το ποτάμι, έτσι και με τα λόγια των γερόντων άρχισε ο Ντούλης να σκέφτεται δόξες, περηφάνιες, συμφέρον και δέχτηκε «Ας γίνει το θέλημά σας».

Τη δεύτερη Κυριακή του Μάη ο Ντούλης εκλέχτηκε πρόεδρος, κι ας γκρίνιαζε ο πατέρας του κι ας θλίβονταν η γυναίκα του για το πώς θα τα βγάλουν πέρα με τέτοιες τρανοσύνες. Ο γραμματικός του χωριού τον ενημέρωσε για τα καθήκοντά του. Πήγαν μαζί στην Κόνιτσα, στο μπέη να δώσουν το παρόν και να γνωριστούν.

Η πρώτη χρονιά πέρασε εύκολα. Όλα πήγαν καλά, οι δωσοληψίες με τους Τούρκους, οι φόροι, η φιλοξενία στους εισπράκτορες και στα αποσπάσματα και τα κοινά προβλήματα του χωριού. Τη δεύτερη χρονιά όμως όλα ήρθαν ανάποδα, σαν κατάρα.

Δεν ήταν καλή χρονιά για το βιος, απ' τις αρρώστιες δεν πήγαν καλά τ' αλώνια και οι ζαϊρέδες (ζωοτροφές), όλο το καλοκαίρι έβρεχε. Απ' τις αρχές του καλοκαιριού εμφανίστηκαν οι κλέφτες στα Καντσιώτικα βουνά και λημέριαζαν στη θέση Χαλκιά και Μοναστήρι. Απαίτησαν απ' το χωριό να τους εφοδιάζει με τρόφιμα και τσαρούχια. Οι συγκρούσεις με τους Τούρκους είχαν αρχίσει.

Ακολούθησε τον ίδιο καιρό εκείνος ο τσακωμός ανάμεσα στους Κουσταραίους και στον Τούρκο λοχία Χασάν Νταλίπ. Ότι δήθεν είχε πειράξει μία Κωσταρούλα. Αφού τον χτύπησαν στη θέση Σκαματίν, τον φοβέρισαν ότι θα τα πουν όλα στο μπέη που τιμωρούσε αυστηρά τέτοιες ανήθικες πράξεις από Τούρκους σε χριστιανές.

Ο Χασάν Νταλίπ όμως περίμενε την ευκαιρία να εκδικηθεί το χωριό ολόκληρο. Κάτι είπε στο γραμματικό ότι «θα σας κανονίσω ορέ» και εκείνος ενημέρωσε τον πρόεδρο. «Λες να μας κάψουν οι βρωμότουρκοι;», ανησυχούσε ο Ντούλης.

Ανησυχες στιγμές ζούσε ο κόσμος του χωριού και μαζί τους πιο ανήσυχος ο μουχτάρης. Και όταν ένα πρωί στα μέσα του Νοέμβρη ο γραμματικός του είπε πως σε τρεις μέρες έρχεται ο μπέης στο χωριό με καμμιά σαρανταριά ζαπτιέδες (χωροφύλακες) συνοδεία, ο Ντούλης κιτρίνησε απ' το φόβο του. «Ο μπέης δεν έρχεται για καλό» είπε στο γραμματικό αλλά το χειρότερο είναι που θα κονακιάσουν σαράντα Τούρκοι στρατιώτες με τ' αλογά τους, τι θα ντερλικώσουν, που θα βρουν τόσους ζαϊρέδες για τα άλογα και αν από πάνω χτυπήσουν κι οι κλέφτες...

Δυο νύχτες είχε να κοιμηθεί ο Ντούλης. Οι νύχτες του Νοέμβρη στα βουνά μας είναι γεμάτες με βαριά εφιαλτικά μηνύματα. Κι όπως σφύριζε ο βοριάς και η βροχή πάνω στους πέτρινους τοίχους και τα παραθύρια, έπαιρνε τότε τη μορφή των Τούρκων που έρχονται με τα γιαταγάνια τους και πότε τις μορφές απ' τους κλέφτες που ζητούσαν εκδίκηση. Στη μέση ανήμπορος ο Ντούλης να μην ξέρει από πού να φυλαχτεί.

Το άλλο πρωί χαράματα είπε στη γυναίκα του «να πας στ' αδέρφια σου να παρακαλέσεις να μας βοηθήσουν, γιατί χάνωμέστε»

«Να πας εσύ» είπε εκείνη νευριασμένη «Καλά ρε, δεν αντρέπεσαι... είπες τόσα και τόσα, τους κατηγορούσες για κλέφτες, πώς θα πάω να τους παρακαλέσω... με τι μούτρα... τι τα θελες εσύ αυτά τα μεγαλεία και τι θαρρείς πως όσα τζάκια καπνίζουν ψένουν λητροιές ή όποιος νίβεται τρώει με το δεσπότη;. Είναι για άλλους αυτά, όχι για τ'εμάς» Ξύπνησε κι ο γέρος από δίπλα, κουβέντιασαν το ζήτημα κι ύστερα από ώρα αποφάσισε ο Ντούλης να τάει στα κουνιάδια του.

«Σώστε με αδέρφια. Έφταιξα... Ήμαρτον».

«Αντε ρε χαμένε», είπαν εκείνοι θυμωμένοι. «Μας είπες κλέφτες και άρπαγες. Αντε φάε κι εσύ τώρα, κλέψε μαζί με το μπέη. Τι μουχτάρης είσαι» Και σαν χαλάρωσαν λίγο το θυμό είπε ο μικρότερος κουνιάδος «Γαμπρέ δεν είναι παιχνίδι το μουχταριλίκι. Μονάχα εμείς ξέρουμε τα φαρμάκια του. Αλλά είναι κι αυτό σαν το κακό ζανάτ (συνήθεια). Γίνεσαι χουσμεικίάρης του κόσμου, σου δίνει λίγες χαρές και πολλές πίκρες. Γι αυτό να λες λιγότερα έξω απ' το χορό».

Ο Ντούλης ορκίστηκε να μην πει ξανά κακό λόγο για τα κουνιάδια του. Θα μετράει από δω και πέρα τις κουβέντες για τον καθένα «μονάχα απαλλάξτε με απ' αυτό το παλιοαξίωμα. Πάρτε εσείς τα γκέμια και πεστε μου να κάνω ό,τι χρειάζεται».

Τα κουνιάδια δέχτηκαν να βοηθήσουν και σαν πέρασαν τα δύσκολα, πέρασαν και τα χρόνια, οι χωριανοί έλεγαν σ' όποιον φώναζε για τα κοινοτικά «Σώπα γιατί θα πάθεις σαν τον Ντούλη, θα σε βάλουν Πρόεδρο... τήρα καλά...»

Σωκράτους 12, Περισσός

Ζήσης Βραζιώτης, ο «Ηρακλής» του Καντσίκου

του Νίκου Δ. Καθάρη¹

Ένα από τα ιστορικά πρόσωπα που έζησαν στο χωριό μας ήταν και ο μπάρμπα μου ο Ζήσης ο Βραζιώτης. Γεννήθηκε το 1880. Ήταν μοναχογιός. Γούλας λεγόταν ο πατέρας του και γι' αυτό τον λέγανε: ο Ζήσης τη Γούλαινας.

Παντρεύτηκε για δεύτερη φορά, μια και στον πρώτο του γάμο στάθηκε άτυχος γιατί πέθανε η γυναίκα του. Γιάννω ήταν το όνομα της δεύτερης γυναίκας του. Γάκη λέγανε τον πατέρα της και όπως έμαθα ήταν ένα φεγγάρι και αυτός κλέφτης.

Με τη Γιάννω ο Ζήσης απέκτησε πέντε (5) παιδιά (αγόρια): Το Γιώργο, το Λάζο, τον Τάκη, τον Βασίλη και το Νάσιο και τρία (3) κορίτσια: Τη Γραμμάτω, την Κούλη και τη Σοφία.

Άνθρωπος φιλήσυχος ο μπάρμπα-Ζήσης, αν και λίγο νευρικός, ήταν αγαπητός από όλους τους χωριανούς.

Τον λέω ιστορικό πρόσωπο, γιατί ήταν αντίθετος με την «κνάβω» (κνάβω ή κανάβω στη συνθηματική γλώσσα των μαστόρων –κουδαρίτικα– σημαίνει τεμπελιά). Με άλλα λόγια η εργατικότητά του ξεπερνούσε κατά πολύ τα ανθρώπινα μέτρα. Μάστορας, φυσικά, και από τους καλύτερους στο επάγγελμα.

Ας δούμε λίγες από τις δραστηριότητες και τα έργα του: Το καλλιεργήσιμο έδαφος του χωριού μας είναι φτωχό και άγονο. Για να σου δώσει το λίγο εισόδημά του ήθελε πολύ και σκληρή δουλειά. Επιπλέον τα περισσότερα από τα χωράφια βρίσκονταν αρκετά μακριά και χρειαζόταν πολύς χρόνος το πρωί για τον πηγαιμό εκεί και την επιστροφή στο χωριό το βράδυ. Τη μισή μέρα την περνούσε στο δρόμο. Για τους λόγους αυτούς -προσέξτε να

δείτε τι έκανε -ο μπάρμπα-Ζήσης: Έχτιζε σχεδόν σε κάθε χωράφι και μια καλύβα: Καλύβα «στ' Φιλ'πα», «στ'ν Πλάκα», αυτηνής, επειδή το έδαφος ήταν πολύ ανώμαλο, της είχε κάνει και ξύλινο πάτωμα. Καλύβα στο «Μπλο», στο «Κόντζμα», στην «Ούσαλη», στην «Κρασιά», στη «Γκίμω» κτλ. (Οι λέξεις μέσα στα εισαγωγικά είναι τοπωνύμια του χωριού).

Αυτές οι καλύβες είχαν διάμετρο τέσσερα (4) μέτρα μάκρος επί τρία (3) φάρδος, επί δύο (2) περίπου ύψος. Και για να γίνει μια τέτοια καλύβα σκεφτείτε τι κόπο έβαζε αυτός ο άνθρωπος. Στις καλύβες αυτές είχαν πρόσβαση όλοι οι χωριανοί, γεωργοί και τζιομπαναραίοι! Πόσες και πόσες γυναικούλες, οι οποίες οργάνωναν τα χωράφια και που για να τελειώσουν έπρεπε να ξημερώσουν (διανυκτερεύσουν) στην καλύβα για να συνεχίσουν την άλλη μέρα, τον μακάριζαν! Εκεί άναβαν φωτιά και ζέσταναν λίγο τα χέρια τους ή στέγνωναν τα κεφαλομάντηλα που κάπου-κάπου η βροχή τα έκανε «μπλιόντα». Επίσης οι τζιομπαναραίοι τις κάνανε στρούγκες ή μαντριά και έλεγαν: «Μπράβο, ρε Ζήση, εσύ μας έσωσες!».

Εκτός από τις καλύβες έφτιαξε και αλευρόμυλο στο χωράφι του στην Αλατσιά. Βέβαια, για να χτιστεί ένας μύλος χρειάζεται πολύς χρόνος, υπομονή και πολλή δουλειά. Το χτίσιμο του κτιρίου τέλος πάντων με μια βοήθεια από τους συγγενείς του έγινε. Για τα υπόλοιπα όμως έπρεπε να έχεις και κάποια εμπειρία: Πρώτα να γίνει ο μυλαύλακας². Ύστερα να προσδιοριστεί με ακρίβεια η θέση του κάθε εξαρτήματος. Εδώ θα μπει το μυλοβάγενο που θα πέφτει το νερό, στη άκρη του οποίου θα τοποθετηθεί το σφουν (σιφώνι), στη συνέχεια η φτερωτή, η οποία θα δίνει κίνηση στο λιθάρι (τα λιθάρια του μύλου για να γίνουν χρειάζονται ειδικές πέτρες και που αυτές οι πέτρες μόνο στην Ζίτσα υπήρχαν), το καδί (σκαφίδι σε σχήμα ανεστραμμένου κώνου) που θα ρίχνεται μέσα το σιτάρι και το σύστημα που θα κινεί το σιτάρι να πέφτει μέσα στο άνοιγμα του λιθαρι-

2. Εδώ ο μπάρμπα Ζήσης μιμήθηκε τον ήρωα Ηρακλή: Για να μαζέψει την απαιτούμενη ποσότητα νερού για την κίνηση της φτερωτής και των λιθαριών του μύλου, ένωσε με βαθύ χαντάκι πλάτους δύο και βάθους ένα έως δύο μέτρων σ' ένα σκληρό και βραχώδες έδαφος, και δύο ρέματα: Το «Λάκκο της Κρασιάς» και το «Μικρό το Λάκκο», που η απόσταση μεταξύ τους ξεπερνάει τα τετρακόσια (400) μέτρα και χρειάστηκε περισσότερους από τρεις μήνες για να την ολοκληρώσει δουλεύοντας μέρα-νύχτα.

1. Οι σημειώσεις – προσθήκες είναι του επιμελητή της ύλης Θωμά Α. Μουκούλη.

Σημερινή τοπογραφία (Google) της τοποθεσίας "Αλατσιά" όπου φαίνεται με σχεδιάγραμμα η πορεία των δύο μυλαυλάκων που έσκαψε ο μπάρμπα Ζήσης Βραζιώτης (Γκουσγκούνας) ώστε να καταλήξουν με την ένωσή τους σε έναν που θα οδηγήσει το νερό στον Αλευρόμυλό του.

ού και πολλά άλλα ακόμη. Σε όλα αυτά και για όλα τα άλλα εξαρτήματα του μύλου πρέπει να έχεις, όπως είπαμε, και κάποια γνώση και τη γνώση αυτή την είχε ο μπάρμπα-Ζήσης.

Τα έργα του δεν σταματούσαν εδώ: Έφτιαξε ακόμα και κάρο, το οποίο έζηε το μουλάρι του, τον Τσιούκα, και έκανε μεταφορές από το σπίτι στο μύλο. Έκανε καρότσι με ξύλινη ρόδα. Ανοίξε και «μπγιάδια» (πηγάδια) στα οποία μαζεύονταν οι γυναίκες και πλένανε τα «στράνια» τους. Χωριανοί τον είδαν να «πλακιιάζει» («πλακιιάζω» = σκεπάζω τη στέγη του σπιτιού με πλάκες σχιστόλιθου) με το φανάρι.. Ξέρετε τι έλεγε μισοαστεία μισοσοβαρά; «Ο Θεός έπρεπε να είχε φερμάρ' (φερμουάρ) στ' γκλιά (στην κοιλιά), να το ανοίγεις, να ρίχνεις μέσα την τροφή, να το κλείνεις και να συνεχίζεις τη δουλειά! για να μη χασουμιράς». Μόνο που αυτό το «τέχνασμα» έπρεπε να ισχύει μόνο για εκείνον, όχι και για το Χρήστο της Σντάβους και για πολλούς από εμάς. Εμείς τον ζηλεύαμε και του κολλήσαμε και το παρατσούκλι: «γκούγκουνας» ή «τρυποξύλης». Σαν «τισκίγκος» (γρήγορος, βιαστικός) που ήτανε, πάθαινε και βαβιρίες: Συνέβηκε να θερίζει στην Ούσαλη τοποθεσία σε απόσταση από το χωριό περίπου τρεις ώρες ποδαρόδρομο». Μεγάλο το χωράφι δεν τέλειωνε σε μια μέρα και η μεταφορά των δεματιών ήταν δύσκολη. Δεν υπήρ-

χαν και ρολόγια του χεριού και την ώρα τα βράδια την υπολόγιζαν «στο περίπου» με τα μεγάλα άστρα της νύχτας και της μέρας. Εδώ ο μπάρμπα-Ζήσης μπερδεύτηκε. Από την κούραση τον έπιασε γρήγορα ο ύπνος. Ξύπνησε όμως γρήγορα... Βλέπει στον ουρανό να λάμπει το άστρο. Τον έπιασε πανικός μήπως αργήσει και τον πάρει το μεσημέρι και δεν προλάβει το δεύτερο δρομολόγιο. Φορτώνει και ξεκινάει μέσα στη νύχτα. Ήταν αστροφεγιά. Τα ζώα ευτυχώς γνώριζαν το δρόμο. Έρχεται στο χωριό νύχτα. Ξεφορτώνει και νύχτα γύρισε στο χωράφι.

Όχι μόνο ο μπάρμπα-Ζήσης αλλά και πολλοί από εμάς την παθαίναμε και μπερδευόμασταν με τ' αστέρι.

Κάποτε που βρισκόταν να θερίζει στη «Σιούντα», του ήρθε η σκέψη να κάνει κάρβουνα. Τα κάρβουνα τα πηγαίναμε στο γύφτο για να κατασκευάσει τα γεωργικά εργαλεία με συνοδεία τόσο τα κάρβουνα όσο και μια πίτα δώρο. Ανέβηκε ο μπάρμπα-Ζήσης σε καναδυό πεύκα και κλάρισε τα κλωνάρια. Έκανε μια γκούβα (λακούβα) και τα στοίβαξε. Το βράδυ σαν σταμάτησε να θερίζει έβαλε φωτιά στα ξύλα. Τον πήρε αργά η νύχτα κοιτάζοντας τη φωτιά. Μαζί του στο θέρο είχε τη γυναίκα του και την κουριάδα του τη Γάκαινα. Λέει στις γυναίκες: Κοιμηθείτε τώρα και όταν σας ξυπνήσω θα μείνετε να κοιτάτε τη φωτιά, αν καούν τα ξύλα να με ξυπνήσετε. Μετά από ώρες νύσταξε ο μπάρμπα-Ζήσης και ξύπνησε τις δυο γυναίκες κι αυτός έπεσε πιο πέρα και κοιμήθηκε. Όταν ξύπνησε πήγε να δει τη φωτιά. Και τι να δει: Οι δυο αδελφές να κοιμούνται και τα κάρβουνα να έχουν γίνει στάχτη. Του ανέβηκαν τα νεύρα στο κεφάλι και άρχισε το τραγούδι: «Γλυκοχαράζουν τα βουνά κι οι Γάκαινες κοιμούνται ...!» και οι κλωτσιές πέσανε βροχή.

Να γράψω και λίγα για τα ζησούλια τα παιδιά του Ζήση.

Πέντε ήταν τα αγόρια και τρία κορίτσια και δύο οι γονείς ίσον δέκα άτομα μια μεγάλη οικογένεια. Μέσα στους πολέμους (Ιταλοελληνικό, Γερμανοελληνικό και εμφύλιο) είναι πολύ δύσκολο να τα βγάλει πέρα ένας πατέρας. Όσο για τα παιδιά, μικρά ήταν, δεν γνώριζαν τις στερήσεις αρκεί να είχαν λίγο ψωμί στα χέρια τους. Ήταν όμως πολύ ζωηρά. Τρόμαζαν να τα βάλουν σε τάξη παρά το ξύλο που τους έριχναν. Ο ύπνος τα ησύχαζε και το σχο-

λείο. Απ' τα πέντε αγόρια τα δύο, ο Τάκης και ο Βασίλης ήταν αυτά που κάνανε και το μεγαλύτερο σαματά. Το μεγαλύτερο μπελά μαζί τους το είχε βρει η μπάμπω η Κόκκαλη, η γειτόνισσα.

Πηγαίνανε και της χτυπούσαν την πόρτα, πετροβολούσαν τη γάτα, «ξιστουρνιούσαν» τις κότες. Έβγαινε η μπάμπω νευριασμένη πού να τα βρει αυτά γίνονταν καπνός: «Δεν θα σας τσακώσω, ρε σκινόργματα (τέρατα) ... θα σας ξεφυτιάσω», τους έλεγε». Μια μέρα πήρε η κάκω η Ζήσαινα το κεφτεδόξυλο και βγήκε έξω

στον ήλιο να κόψει κιμά. Τελειώνοντας μπήκε μέσα να μαγειρέψει τους κεφτέδες και χωρίς να σκεφθεί κάτι κακό άφησε έξω το κεφτεδόξυλο και το σκεπάρνι. Ετούτα, ο Τάκης και ο Βασίλης, ζύγωσαν στο κεφτεδόξυλο. Παίρνει ο Τάκης το σκεπάρνι και λέει στο Βασίλη να βάλει το χέρι του στο κεφτεδόξυλο. Το βάζει το παιδί, δίνει μια στα δάχτυλα ο Τάκης με το σκεπάρνι και κόβει τα δύο μεσαία δάχτυλα ψηλά στα νύχια. Βάζει τις φωνές και τα κλάματα ο Βασίλης. Βγαίνει η κάκω τι να δει γαίματα (αίματα) και τα δυο δάχτυλα κομμένα. Τι να κάνει, παίρνει ένα τσιόλ (κουρέλι) και το δένει

Φωτογραφία του 1926. Στο κέντρο καθιστός ο Ζήσης Βραζιώτης σε ηλικία τότε 46 ετών, πλαισιωμένος από αριστερά προς τα δεξιά: από την αδερφή του Ανθία Καθάρη (μπάμπω Ζούφια), και τις ανηψιές του Αλεξάνδρα, Αγνή και Μαλάμω Τέλη.

πρόχειρα. Παίρνει το παιδί από το χέρι και κουσιάτ (τρέχοντας) πάει στο μπάρμπα-Μήτσιο τον Κ'τσκά. Ο μπάρμπα-Μήτσος ήταν νοσοκόμος στο στρατό. Δεν είχε όμως τίποτα για τις πρώτες βοήθειες.

—«Πάμε στον Κοτολούλη», λέει η κάκω. Πάνε στο μαγαζί και πράγματι ο μπάρμπα-Γιώργος στο μικρό του φαρμακείο είχε λίγα είδη πρώτης ανάγκης. Έπλυνε με οξυζενέ τις πληγές και έβαλε επάνω αρκετό βάμμα ιωδίου και τις έδεσε με γάζες. Είπε δε στην κάκω να πηγαίνει κάθε εβδομάδα να τις αλλάζει τις γάζες.

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου το χωριό μας ήταν ανταρτοκρατούμενο. Όταν ο Μάρκος Βαφειάδης έβγαλε διαταγή και είπε όσοι από τους γονείς θέλουν να στείλουν τα παιδιά τους στα Ανατολικά κράτη, ώσπου να σταματήσει ο πόλεμος, για αποφύγουν τους βομβαρδισμούς και να μάθουν και γράμματα, ο μπάρμπα-Ζήσης έγραψε και τα τέσσερα παιδιά. Σκέφθηκε πως μέσα σε αυτήν την αναμπουμπούλα του πολέμου θα γλιτώσουν αυτά μια και το πρώτο του παιδί το έχασε στον πόλεμο. Κράτησε τα τρία κορίτσια, τα οποία και αυτά τα πάντρεψε όσο μπορούσε πιο γρήγορα, γιατί ήταν δύσκολο μια τόσο μεγάλη οικογένεια και με τις τόσες στερήσεις να τα βγάλει πέρα και να επιβιώσει κάπως άνετα. Έτσι έμεινε μόνος με τη γυναίκα του και το σπίτι άδειασε σαν έρημη φωλιά, όταν οι νεοσσοί μεγαλώσουν και πετάξουν μακριά!

Το τέλος του μπάρμπα Ζήση δεν ήταν φυσιολογικό. Με το σκεπάρνι στα χέρια και παρά το προχωρημένο της ηλικίας του, βγήκε στο μπαλκόνι του σπιτιού του να διορθώσει ένα μερεμέτι, έχασε την ισορροπία του και έπεσε κάτω στην πλακοστρωμένη αυλή του. Ο θάνατος ήταν ακαριαίος...

Αυτός ήταν ο Ζήσης της Γούλαινας. Ο άνθρωπος, που μόνο εχθρό του είχε την «κνάβο»!

Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει.

Οκτώβριος, 2010

Η Αδελφότητά μας

του Νίκου Δημητρούλη

Η καταστροφική καταιγίδα της ερήμωσης άπλωσε τα πλοκάμια της και τείνει να ξεκληρίσει την ύπαιθρο. Τα σαρωτικό αυτό «τσουνάμι» έχει κουράγιο να εξαλείψει κάθε ίχνος ζωής και η εγκαταλειμμένη επαρχία να θυμίζει σεληνιακό τοπίο.

Πριν ακόμη γενικευτεί η αναγκαστική και βεβιασμένη τάση της αστυφιλίας, οι άρχοντες της χώρας ρουφούσαν τον «βαρούχιον» (εκ του «πολλά βαρύς») της αδιαφορίας προς την επαρχία και γι' αυτό δεν είναι άμοιροι των ευθυνών, διότι δεν προνόησαν τον ελλοχεύοντα κίνδυνο της σημερινής κατάντιας.

Εκατοντάδες άρθρα γράφτηκαν, ολόκληρα καλαμάρια μελάνης ξοδεύτηκαν και αμέτρητες φωνές ακούστηκαν, αλλά δυστυχώς σε ότα μη ακουόντων, με αποτέλεσμα να αδειάσουν τα νοσταλγικά μας χωριά. Καιρός είναι οι αρμόδιοι να αφυπνιστούν, για μια συστηματική αποκέντρωση, πριν το κακό αυγατίσει.

Είναι γνωστό ότι η πόλη είναι απίθανως απίθανον να επιζήσει χωρίς την επαρχία, γι' αυτό πρέπει να ανασκουμπωθούν οι ιθύνοντες νόες, δημιουργώντας κατάλληλες υποδομές, για να αποκτήσουν τα χωριά μας την πρώτη τους αίγλη. Το ασφυκτικό ανθρώπινο τσουβάλιασμα στα μεγάλα αστικά κέντρα, και δη στην πρωτεύουσα, καταρράκωσε τα χωριά της υπαίθρου.

Οι ευσταλείς ακριτικοί φρουροί, αυτοί οι απλοί άνθρωποι της επαρχίας που δεν το κούνησαν ρούπι, είναι άξιοι θαυμασμού για τον αργό ρυθμό της ζωής τους, αποφεύγοντας τα καρκινογόνα καυσαέρια, τη μολυσμένη ατμόσφαιρα και την τύρβη της πόλης. Ο κεραυνός, όμως, της εκκένωσης, τώρα στα ύστερά τους χρόνια, ήταν γι' αυτούς καίριο πλήγμα. Είναι εκείνες οι μορφές, που με το ευδιάκριτο αυλάκωμα στο μέτωπό τους από τη σμίλη του χρόνου, δίνουν στα εγγονάκια τους ευχές και φιλιά, και μη μπορώντας να αναχαιτίσουν τη

λύπη τους, ξεσπούν σε λυγμούς, αφήνοντας να πέσουν δάκρυα στο πλακόστρωτο της αυλής, καθώς εκείνα αλαργεύουν στη σπράτα της φυγής. Η απουσία έμψυχων όντων είναι η «αχίλλειος πτέρνα» για τους εναπομείναντες ηλικιωμένους του χωριού, το πλείστον των οποίων ανήκει στην αντίστροφη μέτρηση. Και διερωτάται κανείς: Θα συγκινήσουν, άραγε, τα παραπάνω λεχθέντα την «εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα Βουλή»;

Αυτή, λοιπόν, είναι η σκιερή πλευρά του θέματος.

Η άλλη, όμως, όψη του νομίσματος είναι οι ΝΕΟΙ, που λόγω βιοτικών αναγκών σωριάστηκαν εκόντες-άκοντες στα πολυάνθρωπα κέντρα. Ο χωρισμός αυτός βαραίνει τόσο τα εις το άστυ αποκαταστημένα παιδιά, όσο και τους ανήμπορους γονείς στα χωριά. Εδώ βλέπουμε να δρουν δύο αντίρροπες εφελκυστικές δυνάμεις, δηλ. ένα βάρος ευθύνης που τυραννεί εξ ίσου γονείς και τέκνα, οι οποίοι παλεύουν απεγνωσμένα να το αποσεισουν από πάνω τους, ιδίως τώρα που τα σύννεφα της κρίσης πύκνωσαν. Η φούρια της μετοίκησης των χωρικών στις πόλεις έδρασε βλαπτικά, αφανίζοντας το ανθρώπινο στοιχείο και μαζί με αυτό τη ζωντάνια του χωριού.

Τη ζοφερή αυτή εικόνα έρχεται να λαμπρύνει ως «από μηχανής θεός» η Αδελφότητα, με άτομα συσπειρωμένα, υψωμένο φρόνημα και αγάπη προς τον γενέθλιο τόπο, φωτίζοντας με ισχυρή λάμψη την άλλη άκρη της σήραγγας. Ξυπνά μέσα τους η αόρατη νοσταλγία της πατρογονικής εστίας, που τους ωθεί στις ρίζες τους. Αντιστέκονται σθεναρά στις αντιξοότητες, συμπαραστέκονται, εμπυχώνουν, αναπτρώνουν το ηθικό των χωριανών, και κρατούν άτρωτο τον πλούτο της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, με γνώμονα πάντα την αγάπη τους για το χωριό.

Η Αδελφότητα μας δέχεται όλους στη μεγάλη της αγκαλιά, με ένα απλό χαμόγελο που δεν στοιχίζει τίποτε, αν και είναι πολύτιμο, γιατί πλουτίζει εκείνον που το δέχεται, χωρίς να φτωχαίνει εκείνον που το δίνει. Η πανταχού, λοιπόν, παρούσα Αδελφότητα δρα ποικιλότροπα, συμβάλλει τα μέγιστα στο νοικοκύρεμα του χωριού, και ενώνει τους χωριανούς με την κοιτίδα, όπου αυτοί και να βρίσκονται, και σίγουρα οι προσπάθειές της θα οδηγήσουν στην επιτυχία των στόχων της. Οι λαμπρές

αυτές φυσιογνωμίες, με ποικίλα προσόντα, εργάζονται πυρετωδώς και αμισθί, ως σπίθες της μεγάλης φωτιάς που πυρακτώνει το ενδιαφέρον όλων μας, για τον τόπο που γεννηθήκαμε. Τέντωσαν την φαεινή τους νόηση και ξετύλιξαν το κουβάρι της ιστορίας του χωριού. Ένα «μπάβο!» θα ήταν πολύ λίγο γι' αυτά τα άξια διανοούμενα καμάρια, που βοηθούν τη φαντασία μας να πετάξει στα δικά μας χώματα, εκεί όπου η φύση κρύβει το πραγματικό της μεγαλείο και η γραφικότητα προκαλεί τον μερακλή ζωγράφο να την απεικονίσει.

Το αποκορύφωμα των ενεργειών της Αδελφότητας εστιάζεται και φαίνεται στον προγραμματισμό της διασκέδασης, που στέφεται πάντα με επιτυχία. Εκπλήσσουν, πραγματικά, τα παλληκάρια μας και οι λυγερές, με τις ποικιλόμορφες αμφιέσεις. Τέρπουν αφάνταστα με την διάχυτη ομορφιά στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα, σέρνοντας το χορό με περίσσεια χάρη, και τα γεμάτα σφρίγος πρόσωπα ακτινοβολούν, έτσι καθώς είναι πιασμένα αραδιαστά στην ατέλειωτη διπλή αλυσίδα του χορού. Ρίγη συγκίνησης προκαλεί ο ομαδικός αυτός χορός στην ανθρωποθάλασσα που άναυδη τον παρακολουθεί. Ακόμη και ο πλάτανος, με το παραμικρό φύσημα, θροΐζει τα φύλλα του, δείχνοντας έτσι τη συμμετοχή του στο τριήμερο γλεντοκόπι.

Θερμοί λάτρεις του τόπου μας συνεχίστε με παλμό, ένταση και κέφι το αξιόπαινο έργο σας, με τα βιβλία και τα περιοδικά, τα οποία προκαλούν τον θαυμασμό μας και καταπλήσσουν τους νουν έχοντας, με την αίσθηση ότι δεν γράφονται με το χέρι, αλλά ότι σέρνετε τον κάλαμον με την ψυχή σας. Το περιοδικό «Καντσιώτικα» μας ακολουθεί πιστά, διασκελίζοντας τις υπερατλαντικές αποστάσεις, φθάνοντας μέχρι εδώ, στη μακρινή Δύση, ως προωθητική βουκέντρα που κεντρίζει τη σκέψη μας, για να βρεθεί νοερά πιο σιμά στην πατρώα γη.

Θα ήθελα να συγχαρώ το Δ.Σ. της Αδελφότητας και όλα τα ενεργά στελέχη, άνδρες και γυναίκες, για το αξιόλογο έργο που επιτελούν. Εύγε τους !!!!!

Καναδάς, Απρίλιος 2011

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία του 1951. Το γένος «Σπέλλα Στέργιου». Διακρίνονται με τη σειρά από αριστερά: 1) η Ελένη Σπέλλα συζ. Ιωάννη, το γένος Στέργιου Καρανίκια από το Λούψικο, 2) καθιστός ο Ιωάννης Σπέλλας του Στέργιου, 3) η Βαΐα Σπέλλα του Ιωάννη, κατόπιν συζ. Χρήστου Φασούλη στη Λυκόρραχη, 4) καθιστός στο μέσον -υπεραιωνόβιος- ο γεννήτορας όλων πάππος Στέργιος Σπέλλας, 5) η Γιάννω Σπέλλα συζ. Γεωργίου, το γένος Χαράλαμπου Μακρή, 6) ο Γιώργος Σπέλλας του Στέργιου. Η οπισθογραφή έχει ως εξής: «Το δώρο μας είναι μικρό μη το παρεξηγήσεις σου στέλνουμε τη φωτογραφία μας να μη μας αλησμονήσεις»

Φωτογραφία του 1950. Σταύρος Σπέλλας (Ζούρας) του Νικολάου, ντυμένος κομψά με ρούχα που έδινε η UNRA.

Φωτογραφία του 1928. Νικόλαος Κουτουλούλης (Καραμπέρης) με τη σύζυγό του Βαΐα από το γένος Θωμά Ζιώγα.

Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Απόκριες στη Δροσοπηγή (Κάντσικο)

Κυριακή βράδυ 6 Μαρτίου.....

Το καθιερωμένο καρναβάλι και το κάψιμο των κέδρων στην πλατεία «Πατσιωτού», στην είσοδο του χωριού. Το κέφι, ο χορός, γύρω από τη μεγάλη φωτιά, με τα αποκριάτικα τραγούδια δίνουν ζωντάνια στο χωριό, διέξοδο διασκέδασης και εκτόνωσης, από το βαρύ χειμώνα, στους μόνιμα διαμένοντες ηλικιωμένους συγχωριανούς μας.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε το έθιμο του «χάσκαρου» στο καφενείο «Πατσιωτού». Αυγό βρασμένο, δεμένο με κλωστή επάνω σε μία «ρόκα» πηγαινοέρχεται εμπρός από το στόμα, με τη σειρά σε κάθε παρευρισκόμενο. Αυτός, μέσα από τρεις προσπάθειες, πρέπει να το πιάσει με το στόμα. Κάποιοι το πετυχαίνουν και ένα νέο αυγό είναι έτοιμο δεμένο για τον επόμενο «παίκτη». Όλες αυτές οι προσπάθειες δίνουν ένα ιδιαίτερο χρώμα και σκορπούν άφθονο γέλιο και εμάς τους παλιότερους μας θυμίζουν τα νιάτα μας..

Φέτος ο Βασίλης Τσιγκούλης, συγχωριανός μας, ερασιτέχνης του κλαρίνου, μας διασκέδασε με τα παραδοσιακά, τοπικά, δημοτικά τραγούδια μας.

Καθαρή Δευτέρα 7 Μαρτίου.....

Η Αδελφότητα πρόσφερε σε όλους την ντόπια φασολάδα, λαγάνες, χαλβά και άλλα νησίσιμα εδέσματα.

Ευτυχώς οι Καντισιώτες και ειδικά οι νέοι του χωριού μας, γαλουχημένοι με την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα του χωριού μας, πεισματικά αντιστέκονται και κάθε χρόνο με το ίδιο κέφι και θέληση διοργανώνουν και αναβιώνουν το έθιμο της Αποκριάς στο χωριό μας.

Η συλλογή των κέδρων από τους νέους του χωριού μας.

Το έθιμο του Χάσκαρου σε παλαιότερη φωτογραφία.

Αιμοδοσία

Στις αρχές του χρόνου, στη Θεσσαλονίκη, για την Τράπεζα Αίματος της Αδελφότητάς μας στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, αίμα έδωσαν οι :

Κοτολούλης Γεώργιος, Κοτολούλης Χρήστος, Κοτσίνας Παύλος, Μουκούλης Κύρηκος, Γκαμπράνης Νίκος, Σπέλλας Κώστας, Κούρας Αθανάσιος

Προσήλθαν αλλά κρίθηκε ότι δεν πρέπει να δώσουν αίμα οι: Ιωαννίδης Αλέκος, Σπέλλας Μάγδα.

«πολλά βαρύς»

Κοπή πρωτοχρονιάτικης πίτας

• Στο χωριό

Το Σάββατο, 15 Γενάρη, η Αδελφότητα σε συνεργασία με τον Πρόεδρο της Κοινότητάς μας, κο Τσιγκούλη Γιάννη, διοργάνωσαν και έκοψαν την Πρωτοχρονιάτικη πίτα στο «Αμπηλιακό», κατάστημα του Καρανικούλη Κώστα.

Το φλουρί κέρδισε η «Γιάννω» (Τσιλογιάννη Γιαννούλα). Παρευρέθηκαν πολλοί χωριανοί, σε μια εκδήλωση που έγινε για πρώτη φορά στο χωριό.

Θερμές ευχαριστίες

Το Δ.Σ. ευχαριστεί:

- Το συγχωριανό μας Θωμά Μουκούλη για την αγορά ρολο-κουρτινών για τα 15 παράθυρα του κτιρίου του Δημοτικού Σχολείου, αξίας 1.400 €.
- Την διαχειριστική επιτροπή κληροδοτήματος του χωριανού μας ευεργέτη Ιωάννη Λύτρα για την οικονομική ενίσχυση της Αδελφότητας με το ποσό των 95 €.

Το Δ.Σ. ευχαριστεί για την ενίσχυση του περιοδικού μας τους:

- Νίκο Δημητρούλη από τον Καναδά, με το ποσό των 250 \$ Καν.
- Τσιλιμίγκα Γιαννούλα, με το ποσό των 100 € στη μνήμη του πατέρα της
- Ντάρα - Γκιόκα Ελευθερία, με το ποσό των 100 €
- Κουλούρα Παύλο (Δάσκαλο), με το ποσό των 140 €
- Χατζή Κώστα, οδοντίατρο από την Κόνιτσα, με το ποσό των 50 €
- Καλτσούνη Δημήτριο, με το ποσό των 20 €
- Τσολερίδη Απόστολο (Βέροια), με το ποσό των 30 €.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες

Οι παρακάτω συγχωριανοί μας και φίλοι συνέδραμαν οικονομικά την προσπάθεια του Δ.Σ. της Αδελφότητας για τη συλλογή χρημάτων για την ανέγερση του ξενώνα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες λοιπόν στους:

- Καναβού Σταυρούλα για το ποσό των 1.000 €
- Τζίμου - Κομνιακού Ειρήνη για το ποσό των 100 €
- Τσίου Αγόρω (Κεφαλοχώρι) για το ποσό των 50 €

• Στη Θεσσαλονίκη

Γην Κυριακή, 27 Φεβρουαρίου, στην «Ηπειρωτική Εστία» Θεσσαλονίκης, η Αδελφότητα έκοψε την πρωτοχρονιάτικη πίτα. Παρευρέθηκαν φίλοι, συνδημότες, πρόεδροι συλλόγων της περιοχής μας και χωριανοί, σε μία ωραία ατμόσφαιρα. Υπήρξε προβολή dvd με το χωριό μας και από παλαιότερες εκδηλώσεις και χορούς. Οι χωριανές μας είχαν φτιάξει και προσέφεραν τις «καντσιώτικες» πίτες, άλλα δέσματα και ντόπιο τσίπουρο.

Γράφουν για εμάς

Έντονη προβολή για το εκδοτικό έργο της Αδελφότητάς μας είχαμε από τις έγκυρες εφημερίδες των Ιωαννίνων. «ΠΡΩΪΝΟΣ ΛΟΓΟΣ» & «Νέοι Αγώνες ΗΠΕΙΡΟΥ».

Συγκεκριμένα ο «**Πρωϊνός Λόγος**» στο φύλλο της Τετάρτης 5 Ιανουαρίου του 2011, προβάλλει με εκτενές δίστηλο κείμενο και φωτογραφίες του ημερολογίου 2011 και το 15^ο τεύχος μας «Τα Καντισιώτικα», με πολύ κολακευτικά σχόλια για το ποιοτικό περιεχόμενο των εντύπων μας.

Οι «**Νέοι αγώνες Ηπείρου**»

στα φύλλα της 5 Ιουνίου, 10 Ιουνίου & 25 Ιουνίου του 2011, η δημοσιογράφος των πολιτιστικών Άννα Δερέκα με ολοσέλιδα αφιερώματα προβάλλει & παρουσιάζει αποκλειστικά την έκδοση της Αδελφότητας «Τα Καντισιώτικα Παραμύθια» του Θωμά Α. Μουκούλη, το βιβλίο «Κουδαρίτικα» του Θωμά Β. Ζιώγα, με αναλυτικό σχολιασμό και φωτογραφίες των εξωφύλλων, καθώς και το σύνολο του εκδοτικού έργου της Αδελφότητας (ημερολόγιο & περιοδικό) αλλά και με αναφορά στο βιβλίο μας «**Κάντσικο - Δροσοπηγή**, Συγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου» έκδοση του 1993.

Η δημοσιογράφος κάνει & ιστορικές αναδρομές στις εν γένει δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας μέχρι σήμερα.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας ευχαριστεί θερμά τους συντάκτες αυτών των αφιερωμάτων καθώς και τις δύο αυτές εφημερίδες της πόλης των Ιωαννίνων που με τόση επιμέλεια προβάλλουν το εκδοτικό μας έργο.

Το Δ.Σ.

**Νέοι
αγώνες
ΗΠΕΙΡΟΥ**

Ανώνυμες επιστολές και κείμενα δεν δημοσιεύονται.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν σημαίνει ότι εκφράζουν και τις απόψεις του Δ.Σ. της Αδελφότητας ή της Συντακτικής Ομάδας.

Κείμενα και υλικό που έχουν σταλεί προς δημοσίευση και δεν συμπεριλαμβάνονται στο παρόν τεύχος λόγω περιορισμού χώρου, το Δ.Σ. και η Σ.Ο. δεσμεύονται μετά από αξιολόγησή τους να τα δημοσιεύσουν σε ένα από τα επόμενα τεύχη μας.

Ίδρυση σωματείου

Με απόφαση του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων εγκρίθηκε το καταστατικό του σωματείου με έδρα την Κόνιτσα και επωνυμία την «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ». Καταστατικοί του σκοποί είναι: **α)** Η διατήρηση των δεσμών και η γνωριμία μεταξύ των αποφοιτησάντων από το Γυμνάσιο και το Λύκειο Κόνιτσας, ανεξάρτητα γενεάς και τόπου διαμονής στην Ελλάδα ή το εξωτερικό. **β)** Η παροχή κάθε βοήθειας στα μέλη του Σωματείου. **γ)** Η παροχή κάθε βοήθειας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο Κόνιτσας και στους μαθητές των. **δ)** Η συμβολή με κάθε τρόπο στην οικονομική, κοινωνική, μορφωτική και πολιτιστική ανάπτυξη του Δήμου Κόνιτσας. **ε)** Η συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, ανεξάρτητα από την νομική μορφή τους, που έχουν στα ενδιαφέροντά τους την πρόοδο του Δήμου Κόνιτσας, καθώς και με αντίστοιχα σωματεία άλλων περιοχών.

Μέλη του διοικητικού συμβουλίου εκλέχτηκαν οι: **α)** Σπύρος Γκότζος, Πρόεδρος **β)** Ιωάννης Τσαρούχης, Αντιπρόεδρος **γ)** Χαρίλαος Κοντογιάννης, Ταμίας **δ)** Βασίλειος Κουκέσης και **ε)** Βασίλειος Τσιαλαμάνης, μέλη.

Παρακαλούμε τους απόφοιτους να εγγραφούν μέλη.

Πρώτη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ήταν να τιμήσουμε τον αείμνηστο γιατρό Δημήτριο Βανδέρα με την τοποθέτηση προτομής του στον χώρο του Κέντρου Υγείας Κόνιτσας. Για τον σκοπό αυτό ανοίχτηκαν στην Εθνική Τράπεζα ο λογαριασμός 386/760329-92 και στην Εμπορική Τράπεζα ο λογαριασμός 66660982.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Σπύρος Γκότζου

Έκκληση - Προτροπή

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας κάνει έκκληση και προτρέπει όλους τους χωριανούς:

- Όσοι διαθέτουν αρχειακό υλικό (φωτογραφίες παλιές, συμφωνητικά μαστόρων, οποιαδήποτε έγγραφα) να δώσουν αντίγραφα για το αρχείο της Αδελφότητας.
- Να γίνει φωτογράφιση και έρευνα από συγχωριανούς και φίλους, ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους, για τα έργα που κατασκεύασαν οι παλιοί Καντσιώτες μαστόροι σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Ένας πρώτος πίνακας, με τόπους όπου εργάστηκαν, είναι αναρτημένος στο site της Αδελφότητας (www.drosopigi.com). Επίσης ανάλογα στοιχεία μπορούν να αντληθούν από το βιβλίο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ - ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου Αθήνα 1993».

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 587972, Fax: 2310 608957
www.drosopigi.com - email: info@drosopigi.com